

**ERGENLERİN ANNE-BABALARINDAN
ALGILADIKLARI PSİKOLOJİK KONTROL İLE
ÖZNEL İYİ OLUŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Ayşenur AYDIN

**2020
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Arzu ÖZYÜREK**

**ERGENLERİN ANNE-BABALARINDAN ALGILADIKLARI
PSİKOLOJİK KONTROL İLE ÖZNEL İYİ OLUŞLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Ayşenur AYDIN

**T.C.
Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Arzu ÖZYÜREK**

**KARABÜK
Haziran, 2020**

KABUL

Ayşenur AYDIN tarafından hazırlanan “ERGENLERİN ANNE-BABALARINDAN ALGILADIKLARI PSİKOLOJİK KONTROL İLE ÖZNEL İYİ OLUŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Arzu ÖZYÜREK

Tez Danışmanı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 15/06/2020

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Özge PINARCIK(DÜ)

Üye : Prof. Dr. Arzu ÖZYÜREK(KBÜ)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Fatma Betül KURNAZ(KBÜ)

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Karabük Üniversitesi Yüksek Lisans Eğitim Enstitüsü tez yazım kurallarına göre hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içerisinde yer alan tüm bilgi ve belgeleri akademik kurallara uygun şekilde elde ettiğimi,
- Elde ettiğim tüm bilgi ve sonuçları etik kurallara uygun şekilde sunduğumu,
- Yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun şekilde atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum tüm eserleri kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan bilgi ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya farklı bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Ayşenur AYDIN

15/06/2020

TEŞEKKÜR

Hem lisans hem de yüksek lisans hayatım boyunca kapısını ne zaman çalsam bana kıymetli zamanını ayırarak büyük bir ilgi ve sabırla dinleyip yardımcı olabilmek için elinden gelen her şeyi yapan, kendisini tanıdığımdan bu yana bizimle paylaştığı her bilginin hayatıma kattığı önemi asla yadsıyamayacağım, yeri geldiğinde bir anne şefkati sunan, danışman hocam ifadesini hakkıyla yerine getiren kıymetli hocam Prof. Dr. Arzu ÖZYÜREK'e teşekkür ederim.

Hayatım boyunca attığım her adımda omzumda ellerini, yaptığım her işte dualarını ve güvenlerini hissettiğim, bugün olduğum kişi olmamda en büyük paya sahip anneme, babama, küçük kız kardeşime, ablama, enişteme, yengeme ve benim abi dememe gerek bile kalmadan her şeyime yetişen sevgili ağabeyim Mevlâna AYDIN'a teşekkür ederim.

Hayallerime ulaşmak için çıktığım her serüvende, yorulduğumda soluklanabileceğim bir durak, zorlandığımda yardım alabileceğim bir rehber olan, ben ne zaman umudumu kesmeye kalksam beni yapabileceğime inandıran, her konuşmamızda tezimin durumunu merak edip bir heyecanla soran, bana benden çok güvenen, benim başarımla benden çok sevinen ikinci ailem arkadaşlarıma ve eğitim hayatım boyunca yolumu aydınlatan bugünlere gelebilmemde emeği olan bütün hocalarıma, araştırmanın uygulama sürecinde, uygulamaya katılan değerli öğrencilerimize, uygulamaların yapılmasını kolaylaştıran okul yöneticilerine ve öğretmenlerimize teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL.....	ii
BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ.....	vii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Amaç ve Kapsam.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	6
2.1. Ergenlik.....	6
2.1.1. Ergenlik Evreleri	7
2.1.2. Ergenlik Dönemi Gelişim Özellikleri.....	8
2.1.3. Ergenlikte Olumsuz Davranışlar.....	12
2.2. Psikolojik Kontrol	14
2.2.1. Anne-Babann Psikolojik Kontrolü	15
2.2.2. Psikolojik Kontrolün Ergen Üzerindeki Etkileri.....	18
2.3. Öznel İyi Oluş	19
2.3.1. Ergenlikte Öznel İyi Oluş.....	22
2.3.2. Aile İlişkilerinde Doyum ve Öznel İyi Oluş.....	23
2.3.3. Yaşam Doyumu ve Öznel İyi Oluş	24
2.3.4. Olumlu Duygular ve Öznel İyi Oluş	25
2.3.5. Diğer Önemli Kişilerle İlişkide Doyum ve Öznel İyi Oluş.....	26
2.3.6. Bireysel Özellikler ve Öznel İyi Oluş	27

3. GEREÇ ve YÖNTEM.....	32
3.1. Araştırmanın Tipi.....	32
3.2. Araştırmanın Yeri ve Tarihi	32
3.3. Araştırmanın Çalışma Grubu	32
3.4. Veri Toplama Araçları.....	34
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu	34
3.4.2. Psikolojik Kontrol Ölçeği.....	34
3.4.3. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği	35
3.5. Verilerin Toplanması	36
3.6. Verilerin Değerlendirilmesinde Kullanılan Yöntemler	36
3.7. Araştırmanın Etik Yönü	37
3.8. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	37
4. BULGULAR.....	38
5. TARTIŞMA	50
6. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	61
6.1. Sonuçlar.....	61
6.2. Öneriler	63
7. KAYNAKLAR.....	65
8. EKLER.....	75
9. ÖZGEÇMİŞ.....	80

TABLolar DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Bazı Kişisel Bilgilerin Yüzde ve Frekansları.....	33
Tablo 2. Ölçek Puanları Normallik Dağılımı	36
Tablo 3. Yaşadığı Yer Değişkenine Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçeği Puanları M.W.U Testi Sonuçları.....	33
Tablo 4. Cinsiyete Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçeği Puanları M.W.U Testi Sonuçları.....	39
Tablo 5. Yaşa Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek Puanlarının K.W.H Testi Sonuçları	40
Tablo 6. Kardeş Sayısına Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek Puanlarının K.W.H Testi Sonuçları.....	42
Tablo 7. Sınıf Düzeyine Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek Puanlarının K.W.H Testi Sonuçları.....	43
Tablo 8. Okul Başarı Algısına Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek Puanlarının Göre M.W.U Testi Sonuçları	44
Tablo 9. Anne Mesleğine Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek Puanlarının M.W.U Testi Sonuçları	46
Tablo 10. Baba Mesleğine Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek Puanlarının K.W.H Testi Sonuçları.....	47
Tablo 11. Ebeveyn Birlikteliğine Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek Puanlarının M.W.U Testi Sonuçları.....	48
Tablo 12. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçeği Puanları Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	49

EKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
EK 1. Kişisel Bilgi Formu (Örnek Maddeler)	75
EK 2. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği (Örnek Maddeler)	75
EK 3. Psikolojik Kontrol Ölçeği (Örnek Maddeler).....	76
EK 4. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği Kullanım İzni.....	76
EK 5. Psikolojik Kontrol Ölçeği Kullanım İzni	77
EK 6. Etik Kurul İzni.....	78
EK 7. Araştırma İzni.....	79

ÖZET

Ergenlerin Anne Babalarından Algıladıkları Psikolojik Kontrol ile Öznel İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu çalışmada, ergenlerin anne-babalarından algıladıkları psikolojik kontrol ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma grubunu ortaokula devam eden 10-14 yaş grubunda 565 ergen oluşturmuştur. Veri toplamada “Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği” ile “Psikolojik Kontrol Ölçeği” kullanılmıştır. Veri analizinde parametrik olmayan testler uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda şehir merkezinde yaşayan ergenlerde aile ilişkilerinde doyumun, kırsal kesimde yaşayan ergenlerde önemli diğerleriyle ilişkilerde doyumun daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Şehir merkezinde yaşayan ergenlerin annelerinden algıladıkları psikolojik kontrolün kırsal kesimde yaşayanlardan daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ergenlerin öznel iyi oluşlarının cinsiyete göre değişmediği, erkek ergenlerde babadan algılanan psikolojik kontrolün yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmada 8.sınıf ergenlerin olumlu duygular içerisinde oluşları düşük, ebeveyn psikolojik kontrol algılarının daha yüksek olduğu; öznel iyi oluş ve psikolojik kontrolün kardeş sayısına göre değişmediği belirlenmiştir. Okul başarısı çok iyi olan ergenlerin öznel iyi oluşlarının, okul başarısı orta/düşük olanların ebeveyn psikolojik kontrol algılarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Annesi çalışan ergenlerin annelerinden algıladıkları psikolojik kontrol algılarının ve tam aileye sahip ergenlerin öznel iyi oluşlarının daha yüksek belirlenmiştir. Anne-baba psikolojik kontrol puanları ile ergenlerin öznel iyi oluş puanları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu; anne ve baba psikolojik kontrolü arttıkça ergenlerin öznel iyi oluşlarının azaldığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Ergenlik Dönemi, Psikolojik Kontrol, Öznel İyi Oluş.

Bilim Kodu: 116001

ABSTRACT

Investigation of the Relationship Between Psychological Control and Subjective Well-Being of Adolescents' Perceived from Their Parents

In this study, the relationship between the psychological control perceived by the adolescents from their parents and their subjective well-being was investigated. The study group consisted of 565 adolescents in the 10-14 age group attending secondary school. "Adolescent Subjective Well-Being Scale" and "Psychological Control Scale" were used for data collection. Nonparametric tests were applied in data analysis. As a result of this research, it has been identified that adolescents living in the city center have a higher satisfaction rate in family relationships while adolescents living in the countryside have a higher satisfaction rate in relationships with important others. It has been found that adolescents that live in the city center perceive more maternal psychological control than adolescents that live in the countryside. It has also been found that the subjective well-being of adolescents doesn't change depending on gender, and male adolescents perceive high paternal psychological control. This research shows that adolescents who are 8th graders have low positive feelings and higher perception of parental psychological control while the subjective well-being and the psychological control doesn't change depending on the number of siblings. It has been remarked that adolescents with notable academic success have higher subjective well-being while adolescents with average or low academic performance have higher perceptions of parental psychological control. It was determined that adolescents with working mothers have high maternal psychological perception and adolescents with both parents have higher subjective well-being. A meaningful negative relationship was detected between parental psychological control scores and adolescent well-being scores; Meaning that higher parental psychological control causes lower adolescent subjective well being.

Keywords: Adolescence, Psychological Control, Subjective Well-Being.

Science Code:11600

1. GİRİŞ

Bu bölümde çalışmanın genel amacı ve kapsamına yer verilmiştir.

1.1. Amaç ve Kapsam

Birey, doğumundan itibaren birçok fizyolojik ve psikolojik değişimleri barındıran gelişim dönemleri yaşar. Ergenlik, bireyin yaşam çizgisinde çocukluk döneminin sona ermesiyle birlikte fizyolojik anlamda bir yetişkinin özelliklerine ulaşmaya kadar geçen gelişim dönemidir. Ergenlik döneminin yaş aralığı tarihsel ve yaşanan kültürel koşullara göre farklılık gösterir, fakat günümüzde birçok ülkede yaklaşık 10-13 yaşlarda başlayıp 10'lu yaşların bitiminde sona ermektedir (Santrock, 2014). Puberteyle başlayan bu dönem, yaşam boyunca en çarpıcı fizyolojik ve duygusal geçiş dönemlerindedir (Parlaz, Tekgöl, Karademirci ve Öngel, 2012).

Ergenlik döneminin önemli görevlerinden biri, yetişkin bir birey olabilmek için hazırlıktır. Ergenlik dönemine girmeden önce gözle görülür bir gelişim ve bu gelişimin beraberinde getirdiği büyük oranda bir değişim gerçekleşir. Ergenin geçirdiği bu değişimler arasında sosyal duygusal olarak özerklik arayışı, anne-babayla çatışma ve arkadaşlarla daha çok vakit geçirme istekliliği vardır (Santrock, 2014). Bu bağlamda ergenlik, fizyolojik, sosyal-duygusal ve toplumsal geçişleri barındıran bir dönemdir. Birey ergenlik döneminde kendisini ilgilendiren kararları mantık çerçevesine oturtabilir ve yetişkin gibi düşünebilir. Ergenlik dönemi bireyin gerçek benliği ve ideal benliğini, ayrıca korktuğu benliğini karşılaştırıp aralarında ayırım yapabileceği, bu benlikler arasında ne gibi değişikliklerin olduğunu fark edebileceği dönemdir. Bu durum, ergenin kendisini kanıtlamaya çalıştığını ve kendisinin farkına varmaya başladığını gösterir (Can, Türkyılmaz ve Karadeniz, 2010). Ergenlikte, çok fazla duygusal durum değişimleri de yaşanır ve bu dönemin başarılı şekilde tamamlanması için ebeveyn ilgisi ve duyarlılığına gereksinim vardır.

Freud bireyin ergenlik dönemindeki yaşamın yoğun çatışma ve gerilimle geçtiğini belirtmiştir (Santrock, 2014). Bireyin ilk çevresi olan ailedeki karşılıklı sağlıklı ilişkilerin ve desteğin, ergenlerin bu dönemi sağlıklı bir şekilde geçirmelerinde ve erişkin bir birey olmalarındaki önemi vurgulanmaktadır (Kocayörük, 2010). Anne-babalar ergenlerin kendilerini anlatmalarına fırsat verdiği sürece ergen, kendi çevresindeki diğer bireylere ve toplumun uygun olarak nitelendirdiği değerlere içtenlikle yaklaşabilir. Bu durumda ön görülen değerlerin ergene yüklediği ve ondan gerçekleştirmesini istediği davranışları da sergileyebilir (Avcı, 2006). Çevre, ergeni etkilerken ergen de çevreden etkilenecektir. Bu durum ergenin ruhsal yönden iyi oluş düzeyiyle ilişkilendirilebilir.

Öznel iyi oluş, duygusal ve bilişsel bileşenlerden meydana gelen doyumun bireydeki öznel hâli ve bireyin ruh sağlığının olumlu olması olarak tanımlanır. Öznel iyi oluş, insanın yaşamını bilişsel ve duygusal yönden öznel bir şekilde değerlendirmesini içerir (Eryılmaz, 2009). Öznel iyi oluş, kişilerin kendi durumlarına yönelik bir yargılamaya varmasıdır. Bu yargılar, kişinin devamlılık gösteren ruh hali (mutluluk vb.) ve sürekli olan bu ruh halinin kişi tarafından yorumlanması (örneğin; kişinin fiziksel ve ruhsal sağlığından ve kendi işlevselliğinden hoşnut olması), psikolojik çevresiyle ilişkisi (yaşam ve işinden edindiği mutluluk gibi) gibi konularla ilgilidir. Bireyin kendi duygu durumunu yorumlaması ve duygu durum algısı, bireyin ruhsal durumunun yansımasıdır (Canbay, 2010). Kişinin öznel iyi oluşunun yüksek seviyede olması istenilen bir durumdur. Öznel iyi oluş düzeyinin yükselmesi, durumlara verilen hoş olan tepkilerin hoş olmayan tepkilerden baskın olmasına ve bireyin yaşamının kalitesine dair bilişsel çıkarımının olumlu yönde olmasına bağlıdır. Kısaca yaşamlarında olumlu olan duyguları çoğunlukta, olumsuz olan duyguları olabildiğince az seviyede olan ve kendi yaşamlarından doyum alabilen, yüksek oranda mutlu kişiler öznel iyi olma haline sahip kişiler olarak belirtilmektedir (Derin, 2013). Buna göre öznel iyi oluş ve mutlu olabilmek için doyum sağlanabilecek bir yaşama gereksinim olduğu söylenebilir.

Aile, doğum öncesi dönemden başlayarak hayatının sonuna kadar ergen üzerindeki etkisini sürdüren ergenin ruhsal, duygusal ekonomik, toplumsal, kültürel ve fiziksel olarak gelişimini ve davranışını biçimlendiren, nerede ve nasıl tepki vermesi gerektiği

yönünde ikaz eden bir kurumdur. Ergenin ilk çocukluğundan itibaren ailede anne ve babanın çocuğa ilişkin davranışları ve ebeveyn tutumları ergenin ilerleyen yaşantısında da büyük bir önem arz ettiği gibi, aile içi fertlerden biri olduğunun bilincini aşılıyarak toplumsal normları benimsemesini kolaylaştıran temeli atmaktadır. Böylelikle ergen ailenin ferdi olarak sosyal deneyimler edinmekte, tercihler yapabilmekte ve karar verilmesi gereken durumlarda karar vermeyi de aktif katılım sağlayarak öğrenmektedir (Erbil, Divan ve Önder, 2006). Ergenin yaşamında, doğumdan itibaren anne-baba tutum ve davranışlarının etkisi olduğu söylenebilir. Bu tutumlar olumlu ve olumsuz tutumlar olarak ergeni olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilir.

Kontrol, anne-babanın davranış ve tutumlarında aktif bir yere sahiptir. Ebeveyn kontrolüne dair yapılan ilk tanımlar kontrolü, sadece şiddet olarak değil bireyi zorlayıcı, davranışları kısıtlayıcı otoriter ve kuvvet gerektiren tarzda betimlemiştir. Psikolojik kontrol çocuğun duygusal ve psikolojik açıdan yönelimini kapsayan, çocuğun kendini ifade edebilmesi ve düşünme süreçleri gibi kontrol uygulamalarını ifade eder (Barber, 1996). Bireyin duygularını umursamayan ve psikolojik ihtiyaçlarına duyarlı olmayan kontrol, bireye kurallar koyarak bu kurallara ne derece uyduğunu izleyen ve kurallara uymasını sağlayan uygulamaları içermektedir. Bu doğrultuda psikolojik kontrol, ebeveynlerin çocuklarını yönlendirici bir şekilde kullandıkları sınırlama ve onlardan büyük bir beklentide bulunma gibi açık, dolaylı olarak müdahale ve kontrol etme gibi örtük anne-baba özelliklerini birlikte içermektedir. Çoğu kültürde çocuğun davranışlarının doğru şekilde kontrolü istenilen sonuçlarla ilişkilirken çocuğun benliğinin kontrolüne ilişkin davranışlar gelişimsel olarak istenmeyen sonuçlarla ilişkilidir (Sayıl ve Kındap, 2010). Ebeveyn kontrolü çocuğun sevgi ihtiyacını gidermeme, utandırma ve ergenin kendisini suçlu hissetmesine yol açma gibi olumsuz etkilere neden olabilecek yöntemlerden başlayarak ergenin davranışlarını izleme ve her yaptığını denetlemeye kadar birbirinden farklı birçok davranışı içeren kapsamlı ebeveynlik yöntemlerinden biridir. Psikolojik kontrol ebeveynlerin kendi isteklerinin daha baskın olduğu, bireyin kendi duygu ve düşüncelerini bağımsız olarak dile getirmesini engelleyen, psikolojik ihtiyaçlarını umursamayan, bireyin özgürlüğüne ve özerklik geliştirmesine ket vuran, bireyin psikolojisini kontrol altında tutan uygulamalardır (Sayıl vd., 2012).

Çocukların gelişimleri üzerinde ebeveynlerin etkisi oldukça önemlidir. Anne-baba çocuk yetiştirme tutumlarına yönelik çalışmalar çocukların ebeveynleriyle ilişkileri ve algıladıkları psikolojik müdahalelerden öz düzenleme becerilerinin etkilendiğini, algılanan psikolojik kontrolün çocukta sorunlara neden olduğunu göstermektedir. Ergenlik dönemi ise etkili ebeveyn rehberliğine çok fazla gerek duyulan, bu nedenle uygun kontrol davranışlarında bulunulmasının vurgulandığı bir gelişim dönemidir. Bu doğrultuda ergenlerin anne-babasından algıladıkları kontrolün seviyesi ve biçiminin, ergenlerin kendilerini düzenlemelerine ne kadar etki ettiği ve duygusal olarak hissettikleri sorunları nasıl şekillendirdiğinin bilinmesi önemlidir (Çelik Özden, 2013).

Ergenlik dönemi sonunda, ergenlerden sosyal olarak yeterli yetişkin bir bireyden beklenen görevleri başarıyla tamamlamaya hazır, bulunduğu toplumda etkin, toplumun ihtiyaçlarına duyarlı bir genç olmaları beklenmektedir. Bu beklentilerin karşılanmasında topluma faydalı, uyumlu, etkin ve üretken bir genç yetişkin olmasında ergenin bireysel özelliklerinin yanında anne-baba, arkadaş, öğretmen ve kendi için önemli saydığı diğer kişilerle kurduğu ilişkiler de önemlidir. Ergenin anne-babasıyla olan ilişkilerindeki gelgitlerde, ergenin bireysel kararlarını bir başına almak istemesi anne ve babasının kendisi üzerindeki yetkisini sorgulaması, arkadaş ilişkilerinin önem kazanması ve bu nedenle de ebeveynlerle olduğundan daha az vakit geçirmesi gibi sosyal, duygusal ve bilişsel olarak etkisini gösteren değişimler etkin rol oynamaktadır (Sayıl vd., 2012). Alan yazında aile yapısının ergenin öznel iyi oluşuna ve gelişimine etkisi olduğuna dair kanıtlar vardır. Aile yapısı insanların bulunduğu topluma ayak uydurmasına yardımcı olur ve benimsenen aile değerlerinin nesilden nesile aktarılmasında rol alır (Eryılmaz, 2010a). Ebeveyn tutum ve davranışlarının, ergenler üzerindeki etkisi hem bireysel hem de toplumsal açıdan bazı durumlarla sonuçlanmaktadır. Örneğin, ebeveyn tutumları çocukların aktif, yaratıcı, özgüveni yüksek bireyler olmalarına katkı sağlarken bu karakteristik özelliklerin gerçekleşmesini de engelleyebilir. Birey bu özellikleri edinebilirse sosyal ve kişisel uyumda sorunla karşılaşmayacağından toplumsal ve kendi içinde gerçekleşen çatışmalar azalabilir veya tam tersi durum söz konusu olabilir (Cerik, 2002). Ebeveynlerinin kontrol edici davranışlarının ergenin öznel iyi oluş düzeyiyle ilişkisi merak konusu olmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada, ergenlerin anne babalarından

algıladıkları psikolojik kontrol ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Alan yazında, lisede öğrenim görenlerin öznel iyi oluş seviyeleri ile sosyal beceri seviyeleri (Canbay, 2010), ergenlerin mükemmeliyetçiliği, öznel iyi oluşları ve depresyonları arasındaki ilişkisi (Alim, 2018), ergenlerin öznel iyi oluş seviyesi ile kişilerarası ilişki tarzları (Bayram, 2018), ergen öznel iyi oluşunun öz saygı ve ergenin iyimserlik eğilimi ile ilişkisi (Eryılmaz ve Atak, 2011), ergenlerin algılanan aile psikolojik kontrolü, öz düzenleme yetenekleri ve ergenin akademik güdülenmeleri arasındaki ilişki (Korkın, 2019), anne-babalarından algıladıkları psikolojik kontrolünün çocuğun otomatik düşüncelerine etkisi (Güler, 2017), ergenlerin öznel iyi oluş hallerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Sezer, 2011) gibi çalışmalar olduğu görülmüştür. Anne-baba psikolojik kontrolü ile ergen öznel iyi oluşunu birlikte ele alan çalışmaya rastlanmamış, bu çalışmada kırsal ve şehir merkezinde ikamet eden ergenlerin algıladıkları ebeveyn psikolojik kontrolü ile öznel iyi oluşu arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Problem Cümlesi

Ergenlik dönemindeki bireylerin anne-babalarından algıladıkları psikolojik kontrol ile öznel iyi oluşları arasında ilişki var mıdır?

Alt Problemler

1. Ergenlerin anne-babalarından algıladıkları psikolojik kontrolleri yaşadıkları yere, cinsiyete, yaşa, kardeş sayısına, sınıfına, okul başarı algısına, anne-baba mesleğine ve ebeveyn birlikteliğine göre değişmekte midir?

2. Ergenlerin öznel iyi oluşları yaşadıkları yere, cinsiyete, yaşa, kardeş sayısına, sınıfına, okul başarı algısına, anne-baba mesleğine ve ebeveyn birlikteliğine göre değişmekte midir?

3. Ergenlerin anne-babalarından algıladıkları psikolojik kontrol ile öznel iyi oluşları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. GENEL BİLGİLER

Bu kısımda ergenlik, öznel iyi oluş, psikolojik kontrol konuları ele alınmıştır.

2.1. Ergenlik

Türk Dil Kurumu sözlüğünde ergenlik, cinsel organların fizyolojik yapısında bazı gelişim ve değişimlerin meydana gelmesiyle başlayan, çocukluk çağının sonu ile yetişkinlik arasında olan dönem (TDK, 2019) olarak tanımlanmaktadır. Parlaz ve arkadaşlarına (2008) göre çocukluktan erişkin bir hayata geçiş olan ergenlik, fiziksel büyümenin görüldüğü, cinsel olgunlaşma ve psikososyal değişimlerin gerçekleştiği, bireyin gelişim dönemleri arasında toplumsal olarak oluşabilecek etkilerin insan için en çok öneme sahip olduğu evredir.

Ergenlik, bireyin çocuk mu yoksa yetişkin mi olduğu ikilemi olan, kendi toplumuna özgü sorumluluklarına henüz sahip olmadığı fakat rolleri keşfedebildiği ve bu rolleri deneyebileceği bir ara aşama olarak kabul edilebilir (Cloutier, 1982). Ergenlik biyolojik değişimlerle başlayarak fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişmelerle son bulur. Ergenlik dönemindeki fiziksel gelişim bir yandan da zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerin zeminini oluşturmaktadır (Yavuzer, 1994). Ergenliğin geçişli ve biçimlendirici doğası onu gelişimsel psikopatoloji çalışmaları için tartışmasız en önemli gelişme dönemi yapar. Öte yandan bu dönemdeki gelişme hızı ve duygusal geçişler bireyden kaynaklanan değişikliklerden beslenir (Arousal ve Regulation, 2006). Ergenlik dönemi, birey olarak ergenin kim olduğunu anlamlandırmaya çalışması (kimlik kazama), olumlu bir şekilde bağımsızlık davranışı edinme (özerklik geliştirme), çevresiyle özen gösteren yakın ilişkilerde bulunma (sosyal yakınlıklar oluşturma), cinsel duyguları dile getirme ve karşı cinsle fiziksel temastan haz duyma (cinsel gelişim), toplumda etkin ve başarılı bir birey olarak yer edinme (özgüven kazanma) zamanıdır (Karabekiroğlu, 2014). Batı literatüründe ergen kavramı “adolescent” olarak ifade edilmiştir. Bu sözcük Latince’de “olgunluğa doğru büyüyen” anlamında kullanılmaktadır (Baş, 2019).

Platon, ergenlik dönemini gençlerin ruhsal olarak bir sarhoşluk içinde olduğu dönem olarak tanımlamıştır. Aristoteles'e göre de ergenlerde çeşitli değişkenlikler, mantık içermeyen davranışlar ve bitmek tükenmek bilmeyen tutkular hakimdir. Aristoteles, ergenleri arzularıyla hareket eden ve kendilerinin eleştirilmesinden hiç hoşlanmayan bireyler olarak ifade etmiştir (Baş, 2019). Literatürde ergenliğin tanımıyla ilgili görüş birliğine varılamamasının en önemli nedenlerinden biri, ergenlik dönemini konu edinen uzmanların bu dönemin farklı gelişim alanlarıyla ilgilenmeleridir. Önemli nedenlerden bir diğeri ise bulunduğu kültürün değişkenlerinden etkilenmesidir (Arı, 2005).

1900'lü yıllardan sonra ergenlik dönemine yönelik çalışmalar giderek artmıştır. Bu alanda bilimsel olarak ilk çalışmanın 1904 yılında G. Stanley Hall tarafından kaleme alınan "Adolescence" kitabı olduğu görülmektedir. Darwin'in evrim teorisinden etkilenen Hall, ergenliği yeniden dünyaya geliş olarak tanımlamış ve toplumun medeniyeti benimsediğinde karşılaştığı sıkıntılı durumların her ergen için tekrar yaşandığı bir dönem olduğunu vurgulamıştır. Bu dönemde ergenlerin kendi tepkileri ile insanlar tarafından benimsenen değerler karşı karşıya kalabilir, bu durum ergenin stres yaşamasına neden olur. Hall bu yüzden ergenliği fırtına ve stres dönemi olarak belirtmiştir (Dinçel, 2006). Ergenlik, genellikle farklı değişimlerle olgunlaşan, beyin kontrolü altında gelişen hem ortak hem de bağımsız biyolojik süreçlerin davranışsal ve bilişsel sistemler arasındaki potansiyel sakatlıkların bir sonucu olarak özellikle yüksek bir güvenlik gerektiren dönemidir. Bu gelişmeler ergenlik anlayışını, düzenleyici sistemlerin yeniden yapılandırılması hem riskler hem de fırsatlarla dolu bir yeniden yapılanma için kritik veya hassas bir dönem olarak ortaya çıkan anlayışı güçlendirmektedir (Steinberg, 2005).

2.1.1. Ergenlik Evreleri

Psikososyal gelişim çerçevesinde ergenlik dönemi erken, orta ve geç ergenlik olarak üç bölümde incelenmiştir (Parlaz vd., 2016). Bu dönemde meydana gelen fiziksel değişikliklerin sırası evrenseldir.

Pubertal faz (erken ergenlik), erinlik olarak da adlandırılan ve dürtülerin hâkim olduğu, 10-14 yaşlarını kapsayan evredir (Dinç, 2010; Parlaz vd., 2016). Ergenlik döneminin büyük bir bölümünü erken ergenlik içermektedir (Santrock, 2014). Bu dönemde ergenler en çok bedenleriyle uğraşır, fiziksel ve davranışsal değişikliklerin hızlı olduğu bu fazda ergenlerin bu değişikliklerle mücadele ve değişikliklere uyum çabaları görülür (Derman, 2008). Kontrol dışı olan bu değişikliklerden ötürü, ergen kendisinde bir kontrol kaybı olduğu düşüncesine kapılabilir. Bu dönemde aileler, ergeni birçok değişiklikle karşı karşıya olan ve bu durumdan dolayı kaygılı birey olarak algılamaktadırlar. Ergenlik döneminde birey ilk kez anne ve babasının otoritesiyle mücadele etmeye çalışır.

Geçiş fazı (orta ergenlik), ergenin kendisine örnek alabileceği özdeşim kurabileceği bir model ve kimlik edinme arayışında olduğu evredir. Birey ebeveyn modellerinden uzaklaşıp dış çevresine aktif olmaya başlar. Ergende ben merkezci duygular hakimdir, bulunduğu ortamlarda ilgi odağı olma beklentisi vardır. Bu dönemde karşı cinse ilgi duyar, ergen için cinsellik daha çok hayal ürünüdür. Ergen geçici heveslerle dolu olup yalnız kaldığı her an uzun uzun hayal kurabilmektedir. Geçiş fazı, erken ergenlik bittikten sonra devam eden iki yılı kapsar.

Asıl faz (üçüncü dönem), ikinci bireyselleşme olarak açıklanan ve iki-üç yıl süren bu dönem ergenin ilişki yaşantısının olmasıyla sona erer. Ergenin davranışlarında görülen zıtlıklar azalmış ve daha düzenli ilişkiler kurma çabası başlamıştır. Bu dönemde ergen, karşı cinsle kurulan ilişkiler başta olmak üzere çok baskın duygulara sahiptir. Kendisini keşfeden, yetenek ve yönelimlerinin farkında olan genç, mantıklı düşünür. Cinsellikle ilgili düşünceleri çok fazla olmakla birlikte hedef belirleme konusunda daha istikrarlıdır (Yavuz, 2018).

2.1.2. Ergenlik Dönemi Gelişim Özellikleri

Ergenin yetişkin bir birey olmak ve her koşulda özgürlüğü için verdiği bu mücadelede değişimler oldukça fazladır. Bu dönemde gözlemlenen büyüme ve gelişmenin beraberinde getirdiği biyolojik değişimler, zihinsel ve ruhsal gelişim sonucu meydana gelen sosyolojik ve psikolojik olan değişimlere etki eder. Çoğu

zaman mutluluk ve heyecan veren bu değişimler bazen de korkutucu da olabilir (Orvin, 1995). Bir zaman sıralaması içerisinde gerçekleşen ergenlik, gelişim ve çeşitli yönden değişimlerin meydana geldiği doğal bir dönemdir (Dinçel, 2006).

Ergenlik tekdüze değişikliklerin olduğu bir dönemden ziyade fiziksel, psikolojik, ahlaki, kültürel gelişim ve farklı değişimlerin birlikte hızlı gerçekleştiği, aynı zamanda belirsizlikleri de içerisinde barındıran bu yönüyle hem yaşanan bu süreci hem de bu dönemden en çok etkilenen ergeni anlamak açısından çok karmaşık bir gelişim dönemi olarak betimlenir (Dinç, 2010). Doğum ile 12-15 yaş arasında, düşünce yapıları daha yavaş şekillenir ve gelişimde kademeler oluşturur. Bu kademelerin birbiri ardına geliş sırasının titiz bir şekilde düzenli, bir gelişim ve değişim aşamalarıyla karışıklık gösterilebileceği ifade edilmiştir. Buna ek olarak bu dönemde gerçekleşen gelişmenin hızı bir ergenden diğerine ve ergenin içinde bulunduğu sosyal çevreden diğerine değişim gösterebilir. Başka bir ifadeyle bir ergen akranlarından daha hızlı veya daha yavaş değişim gösterebilir, ama bu durum ergenin geçtiği kademelerin birbiri ardına gelen sırasını değiştirmeyecektir (Piaget, 1972).

Ergendeki en belirgin değişimlerin başında fiziksel büyüme gelir. Ergenin fiziksel gelişimi dendiğinde akılda çağrıştırılan en çarpıcı gelişmeler, boy uzaması ve ağırlığın artmasıyla meydana gelen kas ve iskelet gelişimi, vücudun çeşitli organlarında meydana gelen büyümeler ve iç salgı bezlerindeki değişimlerdir (Yavuzer, 1994). Ergenlik dönemine giren gencin 3-5 yıl gibi kısa bir sürede iç salgı bezleri ve iç organları, iskelet kitlesinin ve gonadların ağırlığı ve büyüklüğüne ikiye katlanmasıyla normal bir erişkinin vücut ölçümüne ulaştığı görülür (Parlaz vd., 2016). En çarpıcı değişikliğin bireyin cinsel olgunluğa erişmesi olduğu söylenebilir. Büyümede görülen bu çarpıcı hızlı fizyolojik değişimler, ergenin bedeninde büyük değişimlere yol açar. Bu değişimler çeşitli farklılıklara sebep olur. Çoğu zaman ergenin elleri ve ayakları, bedeninin diğer kısımlarına göre daha hızlı gelişir. Ergenin vücudunda meydana gelen bu orantısız ve hızlı değişim, ergenin diğer organları arasındaki eşgüdümü bozarak kısa süreli sakarlıklara neden olabilir. Ergen daha sonra yeni edindiği bedenine uygun koordinasyon kazanır (Dinç, 2010). Ergenlik dönemindeki biyo-fiziksel değişme ve gelişmeler, kız ve erkek ergenlerde aynı anda ve aynı hızda gerçekleşmez. Kızlar erkeklere kıyasla ergenlik dönemine 1-2 yıl önce

girer, bu süreçte gerçekleşen büyüme ve cinsel gelişimleri 1–2 yıl erken tamamlanır (Avcı, 2006).

Bu dönem, bilişsel becerilerin de geliştiği bir dönemdir. Bilişsel yapıda ve zihnin fonksiyonlarında meydana gelen bu önemli değişimler, ergenlik döneminin sadece fizyolojik olarak gerçekleşen duygusal ve toplumsal yönleriyle sınırlı kalmadığını göstermektedir (Piaget, 1972). Bu dönemde ergenin bütün düşünce yapısı değişir. Ergen geleceğe yönelik hedefler belirler, yapabildikleri ve yapabileceklerinin farkına varır. Bilişsel gelişim, yalnızca ergenin kendisini değil, diğerlerini ve hatta dünyayı keşfetmesini sağlar (Baş, 2019). Bu dönemde gerçekleşen bilişsel olgunlaşma beynin fonksiyonel işlevleri içerisinde sayılan birden fazla becerinin de gelişimini kapsar. Bu beceriler, bireyin bilimsel konularda ve bulunduğu sosyal ortamlarda soyut düşünmeye başlaması, kendini gözden geçirme, düzenleme ve arkadaş ilişkilerinde edindiği yeni becerileri ifade eder. Piaget, ergenlik dönemindeki bilişsel uyumun ergenin sosyal etkileşimlerinden ve akranlarıyla olan iletişiminden çok fazla etkilendiğini kabul etmiş ve sosyal bilişi bu dönemdeki bilişsel gelişimin bir boyutu olarak belirtmiştir (Parlaz vd., 2016). Ergenlik ve ergenlik dönemi öncesi düşünce yapısındaki en temel fark, ergenlerin bu dönem öncesinde somut olan gerçeği daha çok benimsemedir (Ahioglu, 2011). “Formel İşlemsel Dönem” olarak bilinen ve 11 yaş civarında başlayarak mantıksal düşünmenin tam bir yetişkin düzeyine ulaştığı bu dönemde, ergen kendi düşüncesini haklı gösterebilecek mantık yollarını ve görüşlerini destekleyen düşünce kurallarını bulmaya başlar (Yavuzer, 1994). Keating (1995) yetişkin bireyin düşüncesinin “şimdi ve burada” kavramlarını kapsamasının yanı sıra gerçekleşmeyen olasılıkları dikkate alma ve incelemeye yönelik girişim ve becerinin ergenlik döneminde meydana geldiğini belirtmektedir (Akt.: Ahioglu ve Nihal, 2011). Bilişsel gelişim süreci ergenlik döneminde zorlu geçmektedir. Ergenlerin yaşadıkları bilişsel ve fiziksel değişimlerle nasıl başa çıkabilecekleri konusunda yeterli fikirleri yoktur. Yaşamlarında ilk defa karşılaştıkları bu değişimlerle baş edebilecek bilgi ve deneyime sahip olmayışları, bu durumu açıklamaktadır (Gül ve Güneş, 2009).

Ergenlikte duygusal olarak meydana gelen durumlardan en belirgin olanı, ergenin duygularının yoğunluğu ve gelgitleridir (Koç, 2004). Bu dönemde ergende gözlemlenen hızlı ve ani fiziksel değişimler, karışık duygulara yol açarak ergende

endişe ve şaşkınlık oluşturabilir. Gerçekleşen bu fiziksel değişimlere uyum sıkıntısı, ergenin çevresindeki bireylere karşı sergilediği tutum ve davranışları da etkilemektedir (Büyükgebiz, 2009a). Çevresiyle karşılıklı etkileşim içerisinde olan ergenlerde, kendi içerisinde yaşadıkları duygular derinleşirken çevresiyle olan ilişkileri daha kapsamlı hale gelir. Bu dönemde ergen, diğer kişilerin duygu ve düşünceleriyle aşırı ilgilenirken aynı zamanda da içsel yaşantısında meydana gelen değişimleri anlamlandırmaya çalışır. Bu iki yönlü etkileşimde ergen, ilk olarak rol model edindiği ve değer verdiği kişilerin kendileri için neler düşündüğünü önemser. Ergen kendisi hakkındaki düşüncelerinin, önemseydiği kimselerin düşünceleriyle uyuşmasını bekler (Bahadır, 2002). Bu dönemde ergenin ebeveynleriyle olan ilişkisi bir değişime uğrarken aynı zamanda da yeni arkadaşlar edinerek güçlü bir şekilde akran ilişkileri de gelişmektedir. Ergenlik dönemiyle birlikte ergenin sosyal açıdan bu tür olumlu davranışlar sergilemesinin yanı sıra sosyo-bilişsel becerilerinin sosyo-duygusal becerilerine de etkisi görülmektedir. Dolayısıyla ergenin bilişsel ve sosyal becerilerindeki değişimler ergenin sosyal davranışlarında da olumlu katkı sağlamaktadır. Örneğin; ergenin soyut düşünme becerisi ve akıl yürütme yeteneğindeki artış, karşısındaki insanın duygularını hissedebilme yeteneğini de geliştirmektedir (Kumru, Carlo ve Edwards, 2004). Bu nedenle ergenin dış dünyaya karşı bakış açısı değişikliğe uğrar, durumları daha çok muhakeme etmeye ve durumlara farklı bakmaya başlar. Çevresi hakkında daha fazla düşünür, eleştirir. Ergenin zihninde kuramlar şekillenebilir ve hayali şeyleri kavrayabilir. İçinde bulunduğu toplumun örf ve adetlerine, gelenek ve göreneklerine, toplum tarafından kabul görülen kurallara karşı tutumu farklılaşır, çocuklara göre tüm bunların koyulan kural ve geleneklerin farklı gruplara göre değişiklik gösterebileceğini kavrar. Özetle ergenin deneyimlediği sorunların çözümleri için neden-sonuç ilişkisi kurarak tüm değişkenleri ele alıp bu değişkenlerden birini uygulamaya koyarken diğerlerini elemesi, ergenlik döneminin önemli özelliklerinden biri olduğu söylenebilir (Avcı, 2006).

Ergenlik döneminde bireyden kendi görev ve sorumluluklarını gerçekleştirmesi, günlük hayatta karşısına çıkabilecek problemleri çözebilmesi ve etkili bir şekilde çevresiyle olan ilişkilerini geliştirmesi beklenmektedir. Farklı cinsiyet ve yaşlardan arkadaşlar edinme, çeşitli etkinliklere katılım ve kendisini bir gruba dahil hissetmek sosyal duygusal gelişim için oldukça önemlidir. Tüm bunlar için sosyal becerileri çok iyi

kullanmak gerekir, ama çevresiyle ilişki kurmakta sıkıntılar yaşayıp sosyal becerilere ihtiyacı olan birçok ergen de mevcuttur. Bu dönemde duygularını dile getirememe, karşı cinsle iletişimde çekingenlik ve akranlarla iletişime geçmede güçlük çok sık yaşanan sorunlardır (Uzamaz, 2000).

Erikson benlik duygusunun pekiştirilmesinin ergenin temel görevi olduğunu, benlik duygusunun pekiştirilememesinin nedeninin ise “rol dağılması” olduğunu ifade etmiştir. Ergenler bu süreçte birden çok rolün provasını yaparlar. Böylelikle erişkin bir birey olma yolunda adımlar atılır ve ergen bu süreçte kendini değerlendirir, yeniden şekillenen akıl yetilerini kullanır (Orvin, 1995). Bu dönemde ergenin denediği birden çok rolün, davranışların ve ilişkilerin çatışmalarından meydana gelen karışıklık, kimi zaman gerçek manada hastalığa varan krizlere veya uyum bozukluklarına yol açar. Ergen bu dönemi tamamen ebeveynlerinin otoritesinden gizli yaşamak ister ve kendine özgür bir sosyal çevre ve kimlik oluşturur. Olası durumlarda anne-babadan yardım istemesi onun tamamıyla bir yetişkin olmadığını kabulüdür. Yaşadığı sorunu kendi isteğiyle ya da zorla dile getirmesi onu psikolojik yönden zayıflatabilir. Kimi durumlarda “bu sizi ilgilendirmez” diye karşılık vermesi ergenin gözünde önemli bir yere sahiptir (Bronson ve Merryman, 2009).

Ergenlik döneminde yaşanan birçok değişim ergenin duygularında dalgalanmalara sebep olur, ergen duygularını nasıl dile getireceğini bilemez. Ergenlik dönemi diğer dönemlere göre istenmeyen duyguların daha fazla yaşandığı bir dönem olduğundan ergenler psikolojik sıkıntılara girebilirler (Durualp, 2014). Yaşantı ve deneyimlerin artışıyla birlikte ergenin duygularını düzenlemede iyiye gitmesi, aksi halde olumsuz bazı davranışlar geliştirmesi olasıdır.

2.1.3. Ergenlikte Olumsuz Davranışlar

Psikolojik ve fiziksel değişimlerin gözlemlendiği ergenlik dönemi birey için sorumluluğun, aynı zamanda özgürlüğün arttığı bir dönemdir. Bu özelliklerin tümüne büyük bir kargaşa eşlik eder. Ergen bu dönemde birçok baskıyla mücadele etmeye çalışırken karşılaştığı sorunlarla nasıl başa çıkacağı, yaşamını sürdürdüğü sosyal çevreyle önemli derecede ilişkilidir. Bilişsel ve ruhsal gelişimini desteklemeyen bir

çevrede yaşaması veya baskıcı bir ortamda bulunması, ergenin riskli davranışlara yönelimini kolaylaştırabilir (Kara vd., 2003).

Problem davranışlar, bireyin ait olduğu toplum tarafından hoş karşılanmadığı için ergenin kendisinden beklenen görev ve sorumluluklarını yerine getirmesini, başarılı olabilmelerini ve bu dönemi sağlıklı bir şekilde atlatabilmelerini engelleyen davranışlardır. Riskli davranışlar bireyin ait olduğu toplumdan, kültürel değerlerden, ergenin genetiğinden ve yaşadığı gelişim süreçlerinden etkilenebilen karmakarışık durumlar olarak belirtilir. Dürtüsel bazı davranışlar, gayesizlik, öğrenme bozuklukları, devamlı bir şeyleri erteleme, mızımlık olarak kendini gösteren çalkantılar genellikle uzun süreli değildir. Zararlı madde kullanımı (uyuşturucu, sigara, alkol), okul bırakma, erken dönemde cinsel ilişkiyi deneyimlemek, evden kaçma ve anti-sosyal hareketler bu dönemde ergende en çok görülen riskli davranışlar arasında gösterilir (Siyez ve Aysan, 2007; Alikashifoğlu ve Ercan, 2009; Siyez, 2010).

Kendisine bir eğlence arayan ergen, problemleri davranışlarda bulunabilir, kavga çıkarmaya meyilli olduğu için her an başı derde girebilir, kaza geçirebilir, yaralayabilir ya da yaralanabilir, tehlikeli bir şekilde araba kullanabilir. Çoğu kez ergeni bu riskli davranışa yönlendiren de benmerkezci düşünce biçimidir. Ergendeki bu benmerkezciliğin iki ana boyutu vardır. Bu boyutlar “kişisel hikâye” ve “hayali seyirci” boyutudur. Kişisel hikâye, ergene bir kahraman olduğu bilincini verir, onun yenilmez, başına hiçbir şey gelmez, biricik gibi özelliklere sahip olduğu düşüncesini ifade eder. Hayali seyirci boyutu ise ergenin her zaman izlendiğini, hal ve hareketlerinin görüldüğünü ve değerlendirildiğini ifade eder (Zeren, 2012). Yetkin bir kimlik oluşturmak her ergenin hedefidir. Bu sebeple ergen kendi bağımsızlığını çevresine kanıtlamak, medyanın etkisinde kalarak, akranları tarafından kabul edilmek, ergenlikte karşılaştığı sıkıntılarla mücadele edebilmek ve erişkin yaşamını taklit etmek gibi nedenlerle de madde kullanabilir (Alikashifoğlu, 2008).

Alan yazında riskli davranışlar ile problem davranışlar sıklıkla birbiri yerine kullanılan kavramlar olmasına rağmen, bu iki davranış ile risk alma davranışı arasında bir ayrım yapılmaktadır. Birey için “risk alma davranışı” ifadesinin kullanılabilmesi için risk alma davranışını tercih eden bireyin davranışlarının sonucunda neler

olabileceğine dair bir fikre sahip olması gerektiği ifade edilmektedir. Bu dönemdeki çoğu ergen, sergilediği davranışların nasıl sonuçlanacağı konusunda bir düşünceye sahip olmadığından risk alma davranışı ibaresi yerine problemlili (riskli) davranışlar ibaresinin tercih edilmesi daha doğru olacaktır (Siyez, 2010).

Birey öncelikle aile içinde yaşamaktadır. Birincil çevresi ailedir ve aynı zamanda aile ilk sosyalleşme ortamıdır. Kalıtım veya bireysel pek çok faktör yanında, aileyi oluşturan bireyler ve özellikle anne-babanın tutumları bireyin yaşamını yakından etkileyecektir. Gelişim üzerinde ciddi etkileri olacak bir faktör olarak psikolojik kontrol, ebeveynlerin tutum ve davranışlarıyla ilişkilendirilebilir.

2.2. Psikolojik Kontrol

Psikolojik kontrol kavramı 1960'larda alan yazında yerini almıştır ve sosyal çalışmacılar 1990'lardan itibaren çocuk ve erişkinler üzerindeki psikososyal işleyişini sistematik bir biçimde incelemeye başlamışlardır. Psikolojik kontrol, çocuklarına karşı duyarlı olmayan ebeveynlerin karakteristik özelliğidir. Bu özellik çocukların ihtiyaçlarını göz ardı eden, müdahaleci ve çocuğun özgürlüğünü kısıtlamaya yönelik baskı yapan, çocukların duygu düşüncelerinden ziyade kendi duygu ve düşüncelerini, kendi istedikleri davranışlara dair görüşlerini çocuklarına zoraki bir biçimde kabul ettirecek bir tutum sergileyen, psikolojik ve sosyal ebeveyn yaklaşım tarzı olarak tanımlanmaktadır (Soenens ve Vansteenkiste, 2010; Ayoğlu, 2012).

Psikolojik kontrol ebeveynlerin çocuklarına uyguladığı bir takım tutum ve davranışlar yoluyla çocuklarının gelişimine etki edebilecek bazı yöntemleri barındırması yönünden karmaşık ve kapsamlı bir yapıyı işaret etmektedir (Çelik, 2015). Bu kontrol anne-babaların çocuklarının sevgi ihtiyaçlarını görmezden gelme (sevgi yoksunluğu) ve çocuklarının kendini suçlu hissedecek davranışlarda bulunma gibi yöntemlerle çocukların davranışlarını kontrol altına almaktır (Pulat, 2011). Barber ve Harmon'a (2002) göre psikolojik kontrol şu yollarla sergilenmektedir:

- Anne-babaların kendi arzularına itaat etsin diye çocukları üzerinde suçluluk yaratma (guilt-induction) yöntemlerini kullanarak baskı uygulaması,

- Anne-babaların istedikleri davranışlara uyması ve bu davranışları sergilemesi için kendi sevgilerini çocuklardan esirgemeleri ya da çocuklarına sevgiyi koşullu sunmaları,
- Anne-babaların kendi istedikleri davranışları sergileme konusunda baskı yaptıkları için çocuklarını bu sürece uyum sağlamaya zorlayarak onlarda kaygıya yol açmaları,
- Anne-babalar tarafından çocuğun görmezden gelinmesi, çocuğun kendi duygu ve düşüncelerini özgür bir şekilde ifade etmesine fırsat sağlanmaması (Akt.: Pulat, 2011).

Alan yazında ebeveyn kontrolünün ergen ve çocuklar üzerindeki etkilerini, bu kontrolün kaynağını araştıran çalışmalar geniş ve karmaşıktır. Kontrolün farklı kavramsallaştırılmasıyla ilgili çok sayıda bulgu mevcuttur. Bu bulgulardan bazıları birbirine benzerken farklı bulgular da yer almaktadır (Barber, 1996).

2.2.1. Anne-Babanın Psikolojik Kontrolü

Bireyin iyilik hali üzerinde ailedeki psikolojik atmosfer etkilidir. Ebeveyn-ergen ilişkisinin sağlıklı olup olmasını belirleyen etkenlerin neler olduğunu bilmek gerekir. Aile üyelerinin geçirdiği ağır hastalıklar, ayrılıklar, zekâ durumu, ruhsal dalgalanma, ailenin geçirdiği kazalar, yoksunluklar ve ölümler bu etkenlerdendir. Bunlara ebeveynlerin kişilikleri, birbirleriyle uyumları, anlaşmaları ve çocuklarına yönelik sergiledikleri tutum ve davranışları eklenebilir (Bakırcıoğlu, 2010).

Bireyin yaşamındaki ilk çevresi olan aile, bireyi geleceğe daha donanımlı ve topluma daha faydalı bir birey olmasını sağlayan, çeşitli değerleri öğretir. Her bireyin ilk sosyal ilişkilerinin gerçekleştiği ailede bir statüsü ve bu statünün getirdiği rolleri bulunur. Bu rolün gerektirdiği hak ve sorumluluklar çerçevesinde, aile içinde iletişim gerçekleşir. Gerçekleşen bu iletişimle aile üyelerinin mutlu olması ve yaşamdan doyum alabilmesi beklenmektedir. Ama bu iletişimin olumsuz olması durumu çok kez kişilerin mutluluğunu engelleyebilir ve aile üyelerine zarar verebilir. Buradan hareketle aile bireye sunduğu paylaşma, sosyal destek, kendini ifade edebilme,

yakınlık sağlamasının yanında kontrol etme, çatışma yaratma veya kısıtlama gibi olumsuz yaşantılara da neden olabilir (Yavuz ve Özmete, 2012).

Ebeveyn uygulamaları destek ve kontrol olarak iki şekilde incelenmekte, anne babaların çocuklarına yönelik sergiledikleri destekleyici tutumları olumlu sonuçlara sebep olmaktadır. Ergenin bilişsel gelişimi, akademik başarısı, ahlak gelişimi, kendisine olan saygısı, yetişkin yaşamına uyum gibi birçok durum anne-babanın destekleyici tutumuyla ilişkilidir. Anne-babaların kontrol edici davranışlarının tanımı ise kontrolün biçimine bağlı olarak değişebilir. Korkutma ve fiziksel cezalandırma gibi katı kontrol gelişimsel açıdan olumsuz sonuçlanırken, mantık ve açıklamaya dayalı otoriter kontrolü olumlu sonuçlanabilmektedir (Durak Batıgün ve Say, 2015).

Davranışsal kontrol ile psikolojik kontrol birbiriyle karıştırılmaktadır. İki kontrol arasında kesin bir ayırımın yapılamayacağına ilişkin görüşler de mevcuttur. Bu iki kontrol arasındaki temel fark, davranışsal kontrolün çocuğun davranışlarını baz alan ve çocuğun davranışlarını reddeden kontrol, psikolojik kontrol ise çocuğun psikolojik dünyasına yönelik olan çocuğun duygu ve düşüncelerinin hatta çocuğun kendisinin bile reddedildiği imajını veren kontroldür (Nelson ve Crick, 2002). Davranışsal kontrol ne şekilde düşünüp hissedeceği konusunda çocukları etkileyebilirken; psikolojik kontrole çocuklar üzerinde davranışsal sonuçlar için de başvurulabilmektedir (Ayoğlu, 2012). Psikolojik açıdan çocuklarını kontrol eden anne-babalar, çocuklarının ihtiyaçları ve ilgilerinden ziyade kendi sahip oldukları kişisel durumlara ve kendi gereksinimlerine uymaları için çocuklarına baskı yaparlar (Luyckx, Soenens, Vansteenkiste, Goossens ve Berzonsky, 2007).

Ergenlik dönemi hem ergen hem de anne babalar için ailede çok hızlı değişimlerin olduğu bir dönemdir. Ergen bu dönemde bağımsız olmaya ve ebeveynlerinden ayrı olarak dışarda daha çok vakit geçirmeye yönelmektedir. Ergenlerde gözlemlenen bu davranış, anne-babaların çocuklarına karşı uygulamalarının sıklığı ve ne şekilde olduğu konusunda fikir vermektedir. (Çelik, 2015). Çoğu ebeveyn yetişkin bir bireye bir eleştiride bulduklarında, onun kırılacağına ve onunla ilişkilerinin zarara uğrayacağına inanırlar. Ama aynı durum bir ebeveyn ve çocuk arasında yaşandığında, çocuklarının kırılmayacağını ve bu durumun çocuklarıyla aralarında herhangi bir

soruna yol açmayacağını düşünürler. Üstelik çoğu ebeveyn çocukların sürekli eleştirilmesi gerektiğini ve bu düşünceyle de çocukların iyilikleri için verilen bu tür mesajların iyi bir anne-baba görevi olduğunu savunurlar (Gordon, 2010). Kısaca anne-babalarının, çocuklarına sağladığı destek ve çocukları üzerinde kurdukları kontrol, onlar için anne ve babalık rolünün önemli görevleri olarak sayılmaktadır (Güler, 2017).

Ebeveyn kontrolü anne-babaların başvurduğu denetleme, çocuklarının arkadaşlıklarına yönelik aldığı kararlar, çocuklarının gerçekleştirdiği etkinlikleri denetleme ve çocukları için benimsedikleri kurallar olarak ifade edilmektedir. Ebeveyn sıcaklığı ise çocuklarının gerçekleştirdiği etkinliğe katılım, çocuğun başarısını övme, çocuğa sevginin hissettirilmesi, çocukların arkadaşlarına ilginin ifadesi olarak nitelendirilmiştir (Suchman, Rounsaville, DeCoste ve Luthar, 2007).

Çocuklar yaşamları boyunca birçok değişim geçirirler. Bu değişimlerin ne şekilde ve ne zaman gerçekleştiğinin yanı sıra ebeveyn rolleri de oldukça önemli olmuştur. Ancak ebeveynler bu rolü gereğinden fazla kutsallaştırırlarsa çocuklarının özerklik kazanması, kendi kendine yetebilmesi ve evden kopması güç olur (Orvin, 1995). Annenin ve babanın ergenle ilişkileri aynı değildir. Genellikle ergenler anneleriyle daha çok sorumluluk yüklü ve eşitlikçidir. Babalar çocuklarıyla olan ilişki bağlarında tartışmalara açık değildir ve annelere göre daha az eşitlikçidir. Babalar erkek çocuklarıyla olan ilişkilerinde daha kapalı ve yargılayıcıdır. Anneler erkek çocuklarıyla olan ilişkisi anne ve oğulun sevgisinin daha çok hissedildiği, açık ve dürüst bir ilişkidir (Büyükgebiz, 2009a). Anneler ergenin ilgi alanlarını daha çok dikkate alır ve izler. Samimiyetin olduğu aile ilişkileri, ergen bireyin sağlıklı bir gelişim süreci geçirmesine olumlu katkı sağlar (Büyükgebiz, 2009b).

Ergenlik döneminde, riskli bazı davranışların görülme sıklığının diğer dönemlere göre daha fazla olduğu söylenebilir. Bu dönemde, anne-babaların psikolojik kontrolü ve baskısı çocukların olumsuz davranışlarıyla ilişkilendirilmiştir.

2.2.2. Psikolojik Kontrolün Ergen Üzerindeki Etkileri

Ebeveyn kontrolü, ergenin özerkliğini desteklemek ve gerekli sınırlarını belirlemek için onları olumlu davranışlara teşvik etme ve onların olumsuz çatışmaya sebebiyet veren davranışlarının ise engellenmesinde çoğu zaman anne-babanın sıcaklığından daha fazla başvurulan bir yöntemdir (Suchman vd., 2007). Ebeveyn kontrolü, çocuklarına kendileri gibi düşünüp hissetmeleri ve onlar gibi davranmaları için baskı içeren ebeveynlik yöntemidir.

Anne-babalar çocuklarıyla kontrol merkezli bir iletişim kurduklarında çocuklarının kendi kendine bir işi başlatma ve bitirme yeteneklerini zayıflatarak çocuklarının iç ve dış baskılarla hareket etmelerine neden olabilirler. Kontrol edici iletişimin hâkim olması, anne-babaların istediği olumlu değişikliklerin çocukta ortaya çıkmasında etkili değildir. Bu iletişimin anne-baba ve çocuk ilişkisi için zararlı olabilecek durumları olabilir (Grolnick, 2002). Müdahaleci teknikler nedeniyle psikolojik kontrol ergenin özerklik oluşturmasını engeller. Bu durum ergenlerin kendi iç benlikleri ile daha az iletişim halinde olmasına neden olarak ergenlerin kendileri için bir taahhütte bulunabilmesini zorlaştırır (Luyckx vd., 2007).

Çocuklarının duygu ve düşüncelerini içine alan manipülatif anne-baba tekniklerine aşırı bir şekilde başvuran, çocukları utandıran ve onları sevgiden yoksun bırakan psikolojik kontrolün, güvenli bir şekilde çocukların kendilerini keşfedebilmesi ve hissedebilmesi gibi duygularının gelişimine mâni olacağı, psikososyal işlevsellikte zedelenmeye yol açabileceği düşünülmektedir (Soenens ve Vansteenkiste, 2010). Çocukları üzerinde psikolojik kontrol kuran ebeveynlerin olduğu bir ailede yetişen çocuğun, kendisiyle ve yaşlılarıyla olan etkileşimlerinde agresif davranışlara başvurma ve agresif stratejileri benimseme olasılığı daha fazla olabilir (Nelson ve Crick, 2002).

Ergenlik dönemi birey için fiziksel olduğu kadar psikolojik açıdan da gelişimin oldukça fazla olması sebebiyle, ailenin etkileri bireyin yaşamına yansımaktadır. Ebeveynlerden psikolojik kontrolü aşırı düzeyde algılayarak kendi düşüncelerini içselleştirmek durumunda kalan ergenin, kendisini bulması çok zor olacaktır (Korkın,

2019). Dolayısıyla çocukların psikolojik gelişimine zarar veren, çocuğun duygu ve düşüncelerine karışan ebeveyn uygulamaları ebeveyn-çocuk arasındaki psikolojik ve duygusal sınırlara zarar vererek güvenli bağlar kurmada riskli bir durum oluşturur, özerk bir kimlik geliştirmesine neden olabilir ve çocuğun benlik saygısına zarar verebilir (Kurt, Sayıl ve Tepe, 2013). Ebeveyn den hissedilen psikolojik kontrol ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiyi olumsuz bir şekilde etkilemektedir (Barber, 1996; Barber ve Harmon, 2002).

Psikolojik kontrolü kullanan ebeveynler, aslında çocuklarını sevgiden yoksun bırakma, suçlu hissettirme ve onların utanmasına neden olmak gibi çocuklarının duygusal gelişimini olumsuz etkileyecek davranışlar sergilemektedirler (Korkın, 2019). Ebeveyn kontrolü, sadece basitçe bağırarak veya fiziksel güç kullanmak değildir. Anne-babaların iyi ya da kötü niyetli olmalarının da bir belirtisi değildir. Bazı anne-babaların kontrol edici davranışları, daha çok çocuklarının birden çok fırsattan yararlanabildiğinden emin olma isteği ve çocukları için olabilecek her şeyin en iyisini sağlama isteklerinden kaynaklanır. Ebeveynler çocuklarının yeteneklerini boşa harcamadıklarını bilmek isterler. Kontrol sadece olumlu ve sadece olumsuz davranışlarının kullanımıyla ilgili bir şey değildir. Anne-babalar çocuklarını hem ceza yöntemiyle kontrol edebilirler hem de övgü yöntemiyle kontrol edebilirler (Grolnick, 2002). Davranışsal kontrol çocuklar üzerinde dışsallaşmış problemlerle, psikolojik kontrol içselleştirilmiş problemlerle ilişkilidir. Psikolojik kontrolün hâkim olduğu aile ortamı, çocuğun çevresine karşı farkındalık oluşturmasını, kendini ifade edebilmesini ve benlik saygısı geliştirmesini zorlaştırır (Barber, 1996).

Anne-babanın ergen üzerindeki kontrol düzeyi, ergenin iyi oluşunu etkileyecektir. Ergen, maruz kaldığı ebeveyn kontrolünden etkilenme durumuna göre olumlu veya olumsuz duygular yaşayabilir. Bunun sonucunda, öznel iyilik hali değişebilir.

2.3. Öznel İyi Oluş

Ünlü düşünür Aristoteles mutluluğun insan yaşamının ereği olduğu ve insanların hayatları boyunca mutluluğu aradığı düşüncesindedir (Büyükdüvenci, 1993). İyi bir hayat sürdürebilmek için yaşamın en temel bileşeninden olan mutluluk,

vazgeçilmezdir (Cihangir Çankaya ve Meydan, 2018). Mutluluğun tarihçesi çok eski zamanlara dayanır. Mutluluğun araştırılmasının konu olduğu zamanlarda psikoloji alanında çalışmalar yapan bilim insanları, araştırmalarında olumlu duygular yerine olumsuz duygulardan bahsetmişlerdir. O dönemdeki çoğu kitapta insan hayatının olumsuz yanları yer almış, mutlulukla ilgili çalışmaların artışı pozitif psikolojiyle birlikte artış göstermiştir (Myers ve Deiner 1995).

İnsanın yaşamının zirvesini ve hayatın mükemmelliğini ifade eden kriter, mutluluktur. Mutluluk insanların problemlere bulduğu bir cevap, çözümdür (Fromm, 1995). Mutluluk bazı biyolojik değişimlerden etkilenir, beynin merkezinde enerji artışı sağlayarak kaygı oluşturacak durumları ve olumsuz duyguları engelleyen bir durum söz konusudur. Olumsuz duygulardan arınan bedende fizyolojik açıdan gözle görülen bir değişim olmasa da bireyde bir dinçlik görülür (Goleman, 2016). Kişinin yaşantılarıyla şekillenen mutluluk, kültürden etkilenir. Kısa bir süre öncesine kadar anksiyete ve olumsuzluk yaratacak durumları konu alan literatür, pozitif psikolojiyle birlikte çalışma yönünü zihinsel hastalık durumlarından zihinsel sağlık durumuna çevirmiştir (Mangels, 2009). Mutluluk genel anlamda, bütün insanlarda manevi ve parasal olarak bir doyum oluşturarak hayattan memnun olmasını sağlayan, kişinin hayatı boyunca hayalini kurduğu hedeflerini ve bu hedeflere ulaşmak için gösterdikleri çalışmaları sonucundaki yaşam memnuniyetini, insanının bedeninde meydana gelen değişiklere göre biyolojik, ruhunu etkileyen memnuniyeti sağlayan değişimlere göre ise psikolojik bir durumdur (Aluş ve Selçukkaya, 2015).

İlk olarak sosyal bilimlerin araştırma alanı olan öznel iyi oluş, kişinin kendi yaşamını duyuşsal ve bilişsel yönden yorumlamasını içerir (Diener, Diener ve Diener, 2009). Bazı düşünürler iyi oluşun tamamıyla psikolojik bir durum olduğunu öne sürseler de iyi oluş için mühim olan tek şey mutluluk veya diğer zihinsel durumdur. Zihinsel durumların, iyi oluşun yalnızca bir bölümünü oluşturduğu belirtilmiştir (Haybron, 2007). Pozitif psikolojiyle beraber bilimsel araştırma alanındaki artış, mutluluğun öznel iyi olma hali şeklinde tanımlama eğilimleri artırmıştır. Bu tanımlama hem kişinin mutluluk düzeyini ölçmek için hem biyolojik faktörleri hem de mutluluğun kaynağını saptayabilecek psikolojik, çevresel ve kültürel faktörleri içine alır (Mangels, 2009).

İyi oluş, psikolojik açıdan mutluluk olarak tanımlanmaktadır ve bireyin iyi oluş düzeyi bireyin kendisi ve bir başka kişi (sağlık uzmanı, araştırmacı, eş, öğretmen vb.) tarafından değerlendirilebilir. Bireyin kendini değerlendirmesi “öznel iyi oluş” tur. (Ormel vd., 1999). Bireyin şu anki bulunduğu durumuna kadar kendi yaşamını gözünde canlandırıp süzgeçten geçirmesi ve geri bir bildirimde bulunması olarak tanımlanan öznel iyi oluş, pozitif olan olumlu duygulanım, negatif olan olumsuz duygulanım ve bireyin yaşamından elde ettiği doyumla birlikte üç dallı bir yapıyı ifade eder. Mutluluk, sevinç, güven, ümit, merhamet, heyecan gibi benzer duygu çeşitleri olumlu duygulanımın; üzüntü, nefret, şikâyet, öfke benzerinde duygular ise olumsuz duygulanımın kapsam alanına girer. Öznel iyi oluşun kapsam alanını, insanın yaşamının farklı alanlarındaki doyuma yönelik değerlendirmelerde bulunmasını baz alan “yaşam doyumunu” oluşturur. Birey kendine mutluluk veren durumları daha fazla yaşıyor ve kendinin hoşlanmadığı durumları ise daha nadir yaşıyorsa, yüksek öznel iyi oluşa sahiptir (Eryılmaz ve Öğülmüş, 2010). Sosyologlara göre ise yaşam doyumunu, öznel iyi olma halinin asıl noktasıdır. Bilişsel olarak, mutluluğun bireyin kendi yaşamından memnun olmasını ve yaşamında olumlu gelişen süreçlerinin duyuşsal aşmasını oluşturduğu ifade edilmiştir (Ryff ve Keyes, 1995). Kişinin kendini bilişsel olarak değerlendirmesini içeren yaşam doyumunu, aynı zamanda iyi bir yaşam sürmenin ne ifade ettiğiyle ilgili kişinin kullandığı belirleyicilere dayalıdır. Dolayısıyla yaşam doyumunu bireyin ifade ettiği bu belirleyicilere göre hayatının okul, iş, aile, arkadaş gibi ortamlarında yaşam kalitesini toplam bir şekilde değerlendirmesidir (Yetim, 2001). Kısaca yaşam doyumunu bireyin mevcut bulunduğu durumla, istek ve beklentilerini karşılaştırıp ne kadarının gerçekleştiği sonucunda ortaya çıkan sonuçtur, günlük etkileşimlerinde olumlu olan duyguların olumsuz olan duygulara baskınlığını ifade eder (Canbay, 2010).

Kişinin kendi hayatını değerlendirmesi ve karşılaştığı durumlara duygusal tepkilerinin sonucu olarak bilinen öznel iyi oluşu temsil eden değerlendirmeler, bireyin yaşamını ve şu anki durumunu pozitif ya da negatif yönden değerlendirmeler olabilir. Öznel iyi oluştaki bu değerlendirme bireyin hissettiği duyguları, bir olayın bireyde bıraktığı etkiyi ve kişinin ruh hali gibi çeşitli durumları kapsar. Bu değerlendirmedeki etki olumlu veya olumsuz olabilir. Olumlu etki, insanların işleri iyi gittiğinde hissettiği, aynı zamanda insanı o an mutlu eden anlık duyguları ve yaşamdan doyum

alma ve memnun olma gibi uzun süren kronik olan çeşitli duyguları kapsar. Olumsuz etki ise işlerin iyi gitmediğinde edinilen duyguları ve anksiyete, üzüntü, nefret, öfke gibi geçici ama baksın duyguları, belirli bir süreç içinde insanı ele geçiren depresyon gibi uzunca devam eden ruhsal bir durumu ifade eder (Diener vd., 2017). Dolayısıyla kişinin iyi oluşu sadece depresyon, tükenmişlik gibi olumsuz durumlara odaklanmaz; olumsuzluk yerine olumlu olan iyilik durumunda gözlemlenen farklılıklar da önemli bulunur. Mevcut durumda bir olumsuzluğun bulunmaması, olumlu bir duruma yol açmayabilir, yani olumlu olan durumların varlığı hayattan elde edilen doyumunu ifade eder. Böylelikle araştırma alanının sadece olumsuz, istenmeyen durumlarla yetinmediğini buna karşı mutluluğun derecelendirilmesi ve bu dereceleri belirleyen unsurlarla da ilgilendiği belirtilmelidir (Yetim, 2001).

Öznel iyi oluş, önceleri tek bir kavram olarak ele alınmış fakat zamanla ilişkili farklı değişkenlerin de olduğu ve bu değişkenlerin de kendi içinde bileşenlere ayrıldığı görülmüştür (Alim, 2018). Öznel iyi oluşun temel bileşenlerini ortaya koyabilmek için pek çok kaynaktan bilgi edinmek gerekmektedir. Öznel iyi oluşun, mutluluk ve yaşamdan memnun olmaktan çok daha fazlası olduğu söylenebilir (Ryff ve Keyes, 1995). Ergenlik dönemi, kendine özgü özellikleri nedeniyle öznel iyi oluş açısından değerlendirilmesi gereken bir dönem olarak ele alınabilir.

2.3.1. Ergenlikte Öznel İyi Oluş

Ergenlik dönemi, duyguların yoğun yaşandığı bir dönem olduğundan bu duyguların düzenlenebilmesi ergenin gelişimi açısından önem kazanmaktadır. Öznel iyi olma hali, bireyin durumlar karşısında duygusal tepkilerini, durumların etki alanını durumlardan memnuniyetini ve evrensel yaşam memnuniyeti hakkında evrensel yargıları da içine alan geniş bir kategoridir (Diener vd., 1999). İyi oluş, bireyin dengesinin hoş veya hoş olamayan bir deneyiminden oluşur (Haybron, 2007). Öznel iyi oluşun yetişkinlerde olduğu gibi ergenlerde de çok çeşitli etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Mutlu olan ergenlerin yaşamdan daha çok tatmin olduğu ve istenmeyen duygulardan daha çok, istenen duyguları deneyimlediği varsayılmaktadır (Telef ve Ergün, 2013). Ergenin sağlıklı gelişimi için öznel iyi oluş yönünden iyi bir seviyeye gelmesi oldukça önemlidir (Eryılmaz, 2010b).

Ergenlik döneminde yaşanan değişimler, ergenin çevresine olan uyumu zorlaştırarak madde bağımlılığı, davranış bozuklukları ve okula uyumsuzluk gibi strese yol açabilecek davranışlar sergilemesine neden olabilmektedir. Bu istenmeyen davranışlar, ergenin gelecekteki rollerinin kendine yüklediği sorumlulukları gerçekleştirmesini engellemektedir (Eryılmaz ve Atak, 2011). Ergenlik döneminde ergenlerin öznel iyi oluşu; ailesiyle ilişkilerinin olumlu olması, isteklerinin gerçekleşmesi, ihtiyacı olan sevginin giderilmesi, hoş olan duyguları yaşaması, başarılı olmak, hayatta bir amacının olması ve tatmin edici arkadaşlık ilişkilerine sahip olmasıyla ilgilidir (Dursun, 2015; Eryılmaz ve Yorulmaz, 2006).

Psikolojik iyi oluş seviyesi yüksek olan birey, kendini ve çevresindeki yaşananları merak ederek onları keşfetmek ister. Hayatından memnun olan ve kendisini etkili bir şekilde ifade eden kişi, ihtiyacı olan şeyler karşılandığı derecede hoşnutluk duyar. Zorluklarla dolu olan hayatta hoşnut olma ve öğrenmeye istekli olma, bireyin yaşamdan aldığı doyumunu arttırmada önemlidir (Gülcan ve Nedim Bal, 2014). Bireysel, çevresel veya kültürel açıdan çeşitli düzeylerde gelişimi etkileyen değişkenlerin öznel iyi oluş düzeyine de etki etiği söylenebilir.

Araştırmalara konu olan insanın iyi oluşuyla ilişkisi olan faktörleri cinsiyet, gelir düzeyi ve yaş, gibi demografik olan değişkenler, bireyin özsaygısı ve kendini açabilme benzerindeki kişilik değişkenleri ve aile ilişkilerindeki tatmini gibi sosyal açıdan alabilecek destek değişkenleri olarak kategorileştirmek doğru olacaktır (Tuzgöl Dost, 2010). Öznel iyi oluşu etkileyen çeşitli değişkenlerin ele alınması konunun anlaşılabilirliği açısından fayda sağlayacaktır.

2.3.2. Aile İlişkilerinde Doyum ve Öznel İyi Oluş

Ergenler kendilerinin sevilmesini istedikleri kişiler tarafından sevilmedikleri hissine kapılırlarsa, üzürlürler. Bu his ergende, uzun süren ya da hiç bitmeyecek bir mutsuzluğa neden olabilir. Eğer ailede bütün bireyler duygularını rahatça ifade edebiliyorsa ergende oluşan bu üzüntü hissini fark etmek ergen ve ailesi için avantajdır (Orvin, 1995).

Bireyin yaşamının büyük bir çoğunluğunu yanında geçirdiği ailesiyle olan ilişkisi, etkileşimde bulunabileceği diğer kişilerle iletişiminin, durumlara verdiği tepkinin, tutum ve davranışlarının, hayata karşı nasıl baktığının temelini oluşturmaktadır. Aile ilişkilerindeki olumlu iletişim, aile bireylerinin kendilerini değerli hissetmeleri, bireyler arasında uyumun oluşması ve aile üyelerinin birbirlerine destek çıkması için oldukça önemlidir (Özyürek ve Özkan, 2015). Aile içinde oluşan bu birlik ergenin öznel iyi oluşuna olumlu etki eder. Ebeveynlerin çocuklarına, çocukların da ebeveynlerine karşı duydukları sevgi ergenin öznel iyi oluşunun en büyük etkilerinden biri olabilir (Dursun, 2015). Olumlu bir aile ortamı, çocuğun olumlu benlik saygısı geliştirmesini sağlayacaktır. Ergenlerin hayatlarının çok büyük bir kısmını geçirdiği aile ortamı ve ailenin yapısı, ebeveynlerin kendi aralarındaki öznel iyi oluşu etkilediği kadar ergenin öznel iyi olma durumunu da etkilemektedir. Çok sık duygusal dalgalanmalar yaşayan ergenin öznel iyi oluşunun yüksek seviyede olması için ergenlerin aile içinde olumlu duyguları deneyimlemesi gerekir. Dolayısıyla aile yapısının bu noktada sağlıklı olması gerekmektedir (Dursun, 2015).

Joronen ve Kurki'nin (2005) çalışmalarında elde ettikleri sonuca göre, ergenin öznel iyi oluşu üzerinde büyük bir paya sahip, aileyle ilişkili altı etmen bulunmaktadır. Bunlar; güvenli bir ev ortamının olması, sevginin olması, açık ve etkili iletişimin gerçekleşmesi, ailedeki bireylerinin kendini ailesine ait hissetmeleri, çevreleriyle olan ilişkileri ve aile üyesine önem duygusunun aşılması olarak sıralanmaktadır. Aile, kişinin yaşamından doyum elde etmesinde ve içinde bulunduğu topluma uymada zorluk yaşamayan bir birey olarak hayatına devam etmesinde önemli bir konuma sahiptir. Sağlıklı ve mutlu bireyler, sağlıklı ve mutlu ailede yetişirler (Akt.: Kalyencioğlu ve Kutlu, 2010). Sağlıklı ve mutlu bir aile içinde yetişen bireyin öznel iyi oluş halinin yüksek, sağlıksız ve olumsuz bir aile ortamında yetişen bireyin öznel iyi oluş halinin ise daha düşük düzeyde olacağı söylenebilir.

2.3.3. Yaşam Doyumu ve Öznel İyi Oluş

Yaşam doyumu, öznel iyi oluşun bilişsel bileşeni olarak değerlendirilir. Yaşam doyumu, bireyin içinde bulunduğu duygunun değerlendirilmesinden öte bilişsel olan yargıları ve duygusal olan bileşeni tamamlayıcı özelliğe sahiptir. Öznel iyi oluşun

yaşam doyumunun kapsamı, kişinin hayatının farklı alanlarındaki doyumunu ifade eder. Bireyin yaşamının doyum alanlarını ise aile, okul, iş, sağlık, arkadaş ortamı, para, üstlendiği rol ve iletişimde bulunduğu yakın çevresi oluşturabilmektedir (Myers ve Deiner, 1995; Cenkseven ve Akbaş, 2007; Tuzgöl Dost, 2007).

Yaşam doyumunu, kişinin sahip olduğu konum ile olmak istediği konum ve beklentilerini kıyaslaması sonucunda oluşan tatminlik derecesini ifade eder. Bu kıyaslama bireyin kendi ölçütlerine göre bütün hayatını kapsar. Dolayısıyla öznel iyi oluşun bir ölçüsü olarak ifade edilen ve çok önemli parçasını oluşturan yaşam doyumunu, bireyin kendi hayatına karşı pozitif bir tutum sergilenmesi olarak değerlendirilebilir (Mamırova ve Yılmaz, 2018).

Yaşam doyumunu, kişinin mevcut olan yaşamından doyumunu, mevcut olan durumu değiştirme isteğini, geçmişten elde edilen doyumunu, gelecekte elde edilecek doyumunu ve bireyin yakınlarının o bireyin yaşamına dair görüşlerini kapsamaktadır. (Tuzgöl Dost, 2007). Buna göre, yaşamından doyum sağlayan bir bireyin öznel iyi oluşunun yüksek olması veya tam tersi olarak yaşamından doyum sağlayamayan bireyin öznel iyi oluş düzeyinin düşük olması beklenir.

2.3.4. Olumlu Duygular ve Öznel İyi Oluş

Olumlu duygu heves, dinamiklik, ruhsal iyilik ve kararlılık kavramlarının bir araya gelmesini ifade eder. Olumsuz duygu ise kaygı, öfke, korku, nefret, üzüntü ve suçluluk türünden istenmeyen duyguları kapsar (Cenkseven ve Akbaş, 2007). Birey yaşamında birçok duygu durum dalgalanmaları yaşar, önemli olan bu dalgalanmada çok az acı çekmesi ve çok fazla mutluluk anı ve kendisini hoşnut edecek aktiviteleri deneyimlemesidir. Mutluluk anını çok deneyimleyen birey yaşamından da hoşnut olduğunda, yüksek düzeyde iyi oluş yaşamaktadır. Bireyin mutlu bir hayat sürmesi ve ruh sağlığının iyi olabilmesiyle ilgili birçok boyut mevcut olmasına rağmen öznel iyi oluş bireyin yaşamına ait kendi değerlendirmesinin üzerinde daha çok durmaktadır (Tuzgöl Dost, 2007).

İnsanların pozitif ruh halleri ve olumu duyguları, düşük seviyedeki negatif ruh halleri ve olumsuz duyguları, sadece o anki mutluluğu değil, aynı zamanda bireyin amaçlarına uygun izleyeceği hedeflere yönelik hareketini de yansıtır. Ek olarak, duygusal iyi oluşun, kötü durumlardan sonra esnekliği ve mevcut duruma uygun ve etkin olabilecek birçok duyguyu ifade etme özelliğini içerdiği varsayılmaktadır (Diener vd., 2018). İnsanın olumlu ya da olumsuz olarak deneyimlediği bu duyguların insan için istenilen durumlara ulaşmadaki motivasyonlu bir boyutu olduğu üzerinde çalışılmaktadır. Yapılan çalışmalara göre, bireyin deneyimlediği bazı duygular onu harekete geçirirken bazı duygular harekete geçmedeki istekliliğini engellemektedir. Sonuçta, bireylerin yaşadıkları duygular onların durumlar karşısında verdiği tepkilerini ve bu tepkiler de sistemlerini etkilemektedir (Eryılmaz, 2010b).

Alan yazında öznel iyi oluşun bireyin hem bilişsel yargıları hem de durumlar karşısında verdiği duygusal tepkileri de dahil olmak üzere, kendi yaşamlarını olumlu yönde nasıl yaşadıklarıyla ilgili olduğu belirtilmektedir. Öznel iyi oluşu değerlendiren araştırmacılar mutluluğu, ayrı ayrı fakat ilgili olduğu olumlu etki boyutları (sevinç ve memnuniyet vb.) ve olumsuz etki boyutlarına (depresyon ve kaygı, endişe vb.) ayırmışlardır (Argyle, 2013). Bu nedenle birey kendisini mutlu eden durumları daha sık yaşıyor ve hoş olmayan yaşantıları ise nadir yaşıyorsa bireyin yüksek öznel iyi oluşa sahip olduğu söylenebilir (Eryılmaz, 2010a).

2.3.5. Diğer Önemli Kişilerle İlişkide Doyum ve Öznel İyi Oluş

Öznel iyi oluş düzeyini etkileyen en önemli etmenlerden biri, bireyin çevresiyle olan ilişkisidir. Bu ilişkinin olumlu olduğu düşünüldüğünde duygusal olarak dengesiz kişiler, dışardan gelebilecek ödüle hassas olmadıkları ve sosyal beceri yönünden eksiklik yaşadıklarından dolayı yakınlık gerektiren ilişkilerde daha az eğilim gösterecekler aynı zamanda pozitif duyguları çok nadir deneyimleyeceklerdir (Dursun, 2015). Sosyal ilişkiler, öznel iyi oluşu etkileyen önemli bir etmendir. Dolayısıyla bireyin çevresiyle olan ilişkilerinde güvenli bağ kurması, ait olduğu toplumu benimsemesi öznel iyi oluş düzeyini artıracaktır.

Ergenlik döneminde aile ve arkadaş ortamındaki sosyalleşme süreci ergenin gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır. İlişkilerinde destek gören, destekte bulunan ve sosyal açıdan yeterli olan bireyin öznel iyi olma hali artacaktır. Bunun aksine birey kişilerarası ilişkilerinde kendisini toplumdaki diğer bireylerle karşılaştırarak ve kıyaslayarak öznel iyi olma durumlarını azaltabilir (Baş, 2019). Ergenin yakın etkileşimde bulunduğu çevresiyle olan ilişkilerinin ve bu çevrenin ruhsal yapısının, ait olduğu toplumsal çevrenin ve benimsediği kültürün ergen üzerindeki etkisi oldukça büyüktür (Tümekaya vd., 2013).

Bireyin kişilerarası ilişkilerde reddedilmeye olan duyarlılığı, bireyin daha çok depresyonu benimseyen kişiliğin bir özelliği olarak belirtilmektedir. Bireylerin kişilerarası etkileşiminde kabul görmemeye duyarlılık, ayrılma kaygısı, çekingenlik hisleri ve alıngan bir kişiliğin olması depresif yönelimlerle birleşmektedir. Başkaları tarafından kabul görmeme korkusu olan bireyler günlük ilişkilerinde kendilerini kısıtlayıcı bir süreç içerisine sokarak yakın ilişkiler kurma konusunda çekingen davranırlar. Bu insanların doyum sağlayıcı, etkili ve destekleyici ilişkileri sürdürme durumları düşüktür. Reddedilme puanları düştükçe öznel iyi oluş puanlarının arttığı da görülmüştür (Oktan, 2012). Sonuç olarak, ergenin öznel iyi oluş düzeyinin yüksek olmasında yakın çevresiyle olumlu etkileşiminin önemli olduğu söylenebilir. Bir gruba dahil olmak, grubun üyesi olduğu hissederek destek görmek, yakın ilişkiler kurabilmek ve bu ilişkileri sürdürebilmek gibi durumlar ergenin sosyalleşmesini sağlarken öznel iyi oluşunu artıracaktır.

2.3.6. Bireysel Özellikler ve Öznel İyi Oluş

Bireysel pek çok özelliğin öznel iyi oluşu etkilediği söylenebilir. Bunlardan kişilik, öznel iyi oluşun en baskın ve en tutarlı tahminçilerindedir. Kişiliğin, öznel iyi oluşla ilişkili olduğuna açıklık getirmek için çeşitli teoriler geliştirilmiştir (Diener vd., 1999). Bazı ergenler akranlarına göre strese daha dayanıklı veya bazıları daha hassas olabilir. Öznel iyi oluşu sağlayan etmen, bu aşamada ergenin kendisine karşı olumlu bir bakış açısı geliştirmesi, kendisini tanıması ve kısacası kendisinin farkına varabilmesiyle mümkün olabilir (Akyüz vd., 2007).

Her birey doğumla birlikte dünyaya beraberinde birçok genetik risk getirir. Bazı çocuklar ise olabildiğince mutlu ve sağlıklı bir şekilde tüm olumsuzluklara meydan okuyabilecek bir narinlikle gelirler. Ama genetik riskler çok ideal sayılabilecek ortamlara bile karşı koyabilir (Orvin, 1995). Öznel iyi oluş üzerinde bir miktar genetik faktörlerin etkisinin olduğu görülmekle birlikte, öznel iyi oluş üzerindeki bu etkinin derecesiyle ilgili düşünceler çok değişkendir. Aslında, öznel iyi oluş kalıtımın etkileme katsayısının çevre ve öznel iyi oluşun belirli bileşenlerinden etkilenmesi muhtemeldir (Diener vd., 1999).

Mutlu olan insanların tanımıyla ilgili ilk görüşte bulunan Wilson, bireyin cinsiyetinin mutluluğu üzerinde bir etkisi olmadığını, cinsiyeti ne olursa olsun her bireyin mutlu olabileceğini söylemiştir (Akt.: Kangal, 2013). Bazı çalışmalar iyi oluşun bireyin cinsiyetine göre farklılık gösterdiğini belirtirken (Cenkseven ve Akbaş, 2007; Saföz Güven, 2008), bazı araştırmalar ise iyi oluşla bireyin cinsiyeti arasında iyi oluşa etki eden anlamlı bir ilişki olmadığını ifade etmektedir. (Tuzgöl Dost, 2010; Cihangir Çankaya ve Meydan, 2018). Tesch-Romer ve arkadaşları (2008) toplumsal cinsiyet farklılıkları ve eşitliğine göre öznel iyi oluşu karşılaştırdıkları çalışmalarında cinsiyet farklılıkları yönünün ülkeye bağlı olduğunu bulmuşlardır. Cinsiyet eşitliğine destek veren ülkelerde, işgücü piyasasında daha büyük cinsiyet eşitliğinin öznel iyi oluştaki küçük cinsiyet farklılıklarıyla ilişkilendirebileceklerini söylemişlerdir. Buna karşılık olarak, bireylerin cinsiyet eşitliğinin desteklenmediği ülkelerde, çok fazla işgücü piyasası eşitliği, her iki cinsiyet arasındaki öznel iyi oluşta görülen daha büyük farklılıklarla ilişkilendirilmiştir. Zuckerman, Li ve Diener (2017) yaşam doyumu ve durumların insanlar üzerinde bıraktığı olumlu etki için, koşulları kadınlar için orta derecede olumlu olan ülkelerde cinsiyet farklılıklarının, çok büyük olduğunu tespit etmişlerdir. Geleneksel toplumlarda ve kadınların en fazla ilerleme kaydettiği ülkelerde, cinsiyet farklılıkları daha az, kadınlar için en uygun koşullara sahip olan ülkelerde ise cinsiyet farklılıklarının daha büyük olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla, öznel iyi oluştaki cinsiyet farklılıklarının evrensel olmadığı, toplumun kültürüne, yapısına ve koşullarına bağlı olduğu ifade edilmiştir.

Yaşın öznel iyi oluş üzerinde etkisine ilişkin olarak bazı araştırmacılar yaşlı insanların genç insanlardan daha mutsuz olduklarını savunurken bazı araştırmacılar ise

yaşlıların kendi hayatlarında birçok şeyi başardıkları, kendilerini geçindirebilecek gelirlerinin sürekliliği gibi değişkenlerle gençlerden daha mutlu yaşam sürdürdüklerini ifade etmiştir. Barrick, Hutchinson, ve Deckers (1989) çalışmalarında öznel iyi oluşun alt boyutlarından biri olan yaşam doyumuyla yaş arasında bir fark bulamazken Haring, Stock ve Okun (1983) yaş ve öznel iyi oluşla ilgili meta analiz çalışmalarında yaşın öznel iyi oluşun %1'lik bölümünü açıkladığını bulmuşlardır (Akt.: Kangal, 2013).

Ekonomik düzey ve sosyal statü, bireyin iyi oluşunun en baskın demografik etkileyicilerinden olarak görülmektedir (Tuzgöl Dost, 2010). Gelir düzeyi ile öznel iyi oluş arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirten çok sayıda çalışma (Blanchflower ve Oswald, 2004; Wang ve VanderWeele, 2011) bulunmaktadır. Yüksek sosyoekonomik düzeye sahip bireylerin, düşük sosyoekonomik düzeydeki bireylere göre öznel iyi oluşları daha yüksektir. Gelir, bireyin temel ihtiyaç ve isteklerini karşılama fırsatı sağlamaktadır (Kangal, 2013).

Yaşam kalitesinin seviyesinin yükseltilmesi konusunda gelirin çok baskın bir etkiye sahip olduğu varsayılır, çünkü gelir bireyin yaşam koşullarına etki etme potansiyeline sahiptir. Yüksek gelir insanların sağlık hizmetlerinden iyi yararlanmaları, boş zamanlarını daha etkin geçirmeleri ve yaşamlarında birçok farklı nesnel verim elde etmelerine olanak sağlayabilir. Buna göre maddi iyi oluşun öznel iyi oluşu yordadığı söylenebilir (Diener, Lucas ve Oishi, 2018). Anne-babaların gelir düzeyi yükseldikçe ergenlerin öznel iyi olma halleri de artmaktadır. Üst sosyo ekonomik düzeydeki (SED) ergenlerin öznel iyi oluş seviyesinin orta SED'den orta SED'deki ergenlerin ise alt SED'den yüksek olduğu belirlenmiştir (Canbay, 2010). Tuzgöl Dost (2010) ekonomik açıdan gelir durumunun yüksek olduğunu ifade eden öğrencilerin yaşamdan elde ettikleri doyum ve öznel iyi oluş düzeylerinin fazla olduğunu belirtmiştir. Akın ve Şentürk (2012), gelir durumu iyiye gittikçe mutluluk seviyesinin de arttığını belirtmişlerdir.

Ergenin duygusal tepkilerine etki edebilecek başlıca faktörlerden biri de sağlık durumudur (Yavuzer, 1994). Bireyin iyi olma durumlarında önemli rol oynayabilecek bir yaşam etmeni, kişinin sağlığıdır. Çeşitli sağlık durumları, bireyin enerjisi ve dinamikliği gibi olumlu koşullar, fiziksel hastalık ve vücutta meydana gelen

yaralanmalar gibi olumsuz koşullar bireylerin günlük yaşam becerilerini yadsınmayacak derecede etkileme gücüne sahiptir (Diener vd., 2018). Akın ve Şentürk (2012) kendisini çok sağlıklı olduğunu belirten kişilerin mutluluk düzeylerinin de çok yüksek kişiler olduğunu, buna karşılık sağlıklı olma durumu kötüye gittikçe kişilerin mutluluk düzeylerinde de düşüş olduğunu belirlemişlerdir.

Mutluluk düzeyleri çok düşük olan bireyler, sağlık durumlarının iyi olmadığını belirten bireylerdir. Öznel iyi oluşun sağlıktan etkilendiği gibi bazı hormonların da öznel iyi oluş ve bireyin anlık ruh hallerinden etkilendiği görülmektedir. Kortizol hormonu sıklıkla bireyin stresiyle ilişkilidir. Duygu durum indüksiyonuna kortizol seviyesinin düşük olması pozitif etki yapabilir. Öte yandan öznel iyi oluşu etkileyebilecek tüm karmaşık koşullar sağlığı etkileyecek ve bu karmaşık koşulların düzeltilmesi, öznel iyi oluşu artırmaya yönelik çabalar sağlığı iyileştirecektir (Diener vd., 2017).

Bireylerin bilinçli arzuları olan amaçlar; bireyin deneyimleyebileceği şahsi planları ve mücadeleleri ifade eder. İnsanlar bu amaçları deneyimlemek için belli bir çaba sarf ederler. Amaçlar kişiyi gelecekte ne yapmak istediklerine odaklayarak ve bireyin hayatına bir anlam katarak, öznel iyi oluş düzeylerini yükseltmektedir. Alan yazın kendine amaç belirleyip bu amaçları deneyimleme uğraşında olan bireylerin herhangi bir amaç için çaba sarf etmeyen bireylere nazaran öznel iyi oluşlarının daha yüksek düzeyde olduğunu ifade edilmektedir (Eryılmaz, 2011a). Sonuç olarak, ergenlerin de öznel iyi oluş seviyelerinin yüksek olması için geleceğe dair olumlu beklentilerin olması oldukça önemlidir (Eryılmaz, 2011b).

Öznel iyi oluşa etki eden bir başka etmen ise genellikle pozitif etkilerle ilişkilendirilen ve geleceğe dair olumlu beklentileri barındıran iyimserliktir (Diener vd., 2017). Karakoç, Bingöl ve Karaca (2013) ergenin geleceğe dair olumlu beklentisi ile öznel iyi oluşu, aile ilişkilerinde elde edilen doyum, ergenin olumlu duygulanımı ve önemli diğer kişilerle olan ilişkilerinde doyum arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Ergenlerin geleceğe yönelik olumlu beklentisi artıkça öznel iyi oluş düzeyleri de artmaktadır. Ayrıca Eryılmaz (2011b), Kaya, Bodur ve Yalnız (2014) yaptıkları çalışmalarda geleceğe yönelik olumlu beklenti içine giren

ergenlerin öznel iyi oluş seviyelerinin anlamlı bir şekilde ve fark edilir düzeyde arttığını belirlemişlerdir. Cihangir Çankaya ve Meydan (2018) çocuk ve ergenlerin umutlu olma seviyelerinin mutluluk ve mutluluk ile ilgili terimlerle ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmalarında umudun belirlenen amaçlara varmak için alternatif yöntem oluşturma ve bu amaçları gerçekleştirme çabası içerisinde girme boyutlarının, ergenin olumlu duyguları ve mutluluğu yaşamasına katkıda bulunduğunu ortaya koymuşlardır.

İnsanın beklediği veya ansızın gerçekleşen iyi bir durumun olması, yaşadığı çevrenin çok iyi olması, kendisini hoş olmayan durumlardan kurtarması, gerçekleşen birçok durumun bireyin lehine olması, arzuladığı şeylerin gerçekleşmesi gibi sebeplerle meydana gelen olumlu duygu mutluluktur (Akyüz vd., 2007). Hayatın her bireye verdiği bir rol ve bu rolün insana yüklediği görev ve sorumluluklar vardır. Kişi bu görev ve sorumlulukların gereğini yerine getirmeye çalışırken mutlu olmayı da dilemektedir. Görev ve sorumlulukların gerçekleştirilemeyecek düzeyde artması bireyin motivasyonunu düşürerek enerjisinin tükenmesine neden olabilir, ruh sağlığını olumsuz etkileyebilir (Aypay ve Eryılmaz, 2011). Bütün insanlığın gerçekleştirmek istediği iki nihai hedefi ve ulaşmak istediği bu hedefler için faydalanabileceği beş araçsal hedefi vardır. Nihai hedefler fiziksel iyi oluş ve sosyal iyi oluştur. Araçsal hedefler uyarılma, rahatlık, mevki, davranışsal onaylama, sevgidir (Ormel vd., 1999).

Ergenin gelişimi üzerinde etkisi olan önemli etkenlerden biri içinde yaşadığı ailede maruz kaldığı tutumlar olabilir. Demokratik tutum gibi olumlu tutumlar yanında aşırı hoşgörülü veya baskıcı tutumlar olumsuz tutumlar olarak ele alınabilir. Ergenin iyi oluşunu etkileyebilecek bir faktör olarak aşırı baskıcı tutumun belirleyicisi görülen psikolojik kontrol, ergenin iyi oluşunu etkileyebilir. Bu çalışmada, anne-babadan algılanan psikolojik kontrol düzeyinin ergenin iyi oluşuna ne derece etkili olduğunun belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın tipi, araştırmanın yeri ve tarihi, çalışma grubu, araştırmada kullanılacak veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi, araştırmanın etik yönü, araştırmanın sınırlılıklarıyla ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Tipi

Araştırma var olan bir durumu olduğu gibi değiştirmeden betimlemeyi amaçladığından betimsel tarama modelindedir. Tarama modelleri geçmişte olan ya da hala devam eden bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırmalar için istenilen bir modeldir (Karasar, 2006). Tarama modelini tercih eden araştırmacılar aynı soruları cevaplayan birçok sayıda katılımcıyı ve çeşitli değişkenleri ölçer, ilk olarak hipotezleri test eder. Geçmişte olan deneyimler, özellikler veya davranışlardan zaman sırasıyla ilgili sonuçlar çıkarır. İstatistik yöntemlerle değişkenler arasındaki ilişki ölçülür (Neuman, 2013).

3.2. Araştırmanın Yeri ve Tarihi

Bu araştırma, Karabük ili merkezinde ve ilçelerinde, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında gerçekleştirilmiştir.

3.3. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Karabük İli merkez ve ilçelerinde 2019-2020 öğretim yılında resmi ve özel ortaokula devam eden 10-14 yaş grubu ergenden oluşmuştur. Karabük şehir merkezinde bulunan beş özel okuldan çalışmanın yapılmasına onay veren üç özel okul ve kırsal kesimde yer alan okullardan rastlantısal olarak beş devlet okulu belirlenmiştir. Gerekli izinler alındıktan sonra, okullardaki ortaokul 5, 6, 7, ve 8. sınıf olmak üzere her bir sınıf düzeyinden birer sınıfta, gönüllü katılım sağlayan ergenler çalışmaya dahil edilmiştir. Özel ortaokuldan 310, resmi ortaokuldan 255

öğrenci olmak üzere 293 kız ve 272 erkek toplam 565 ergen çalışma grubunu oluşturmuştur.

Tablo 1’de çalışma grubunda yer alan ergenlerin bazı kişisel bilgileri verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Bazı Kişisel Bilgilerin Yüzde ve Frekansları

Yaşı	N	%	Baba Mesleği	N	%
10 yaş	55	9,7	Profesyonel	143	25,3
11 yaş	127	22,5	Çalışmıyor	62	11,0
12 yaş	149	26,4	Memur/emekli	68	12,0
13 yaş	131	23,2	İşçi	122	21,6
14 yaş ve üzeri	131	18,2	Serbest	170	30,1
Kardeş Sayısı			Anne Çalışma Durumu		
Tek çocuk	58	10,3	Çalışıyor	210	37,2
1 kardeş	176	31,2	Çalışmıyor	355	62,8
2 kardeş	121	21,4	Aile Yapısı		
3 kardeş	142	25,1	Tam aile	509	90,1
4 ve Üzeri	68	12,0	Tek ebeveynli aile	56	9,9
Sınıfı			Okul Başarı Algısı		
5. Sınıf	146	25,8	Çok iyi	222	39,3
6. Sınıf	121	21,4	Orta/düşük	343	60,7
7. Sınıf	182	32,2			
8. Sınıf	116	20,5			

Tablo 1’e göre, çalışma grubundaki ergenlerin %9,7’si 10 yaşında, %22,5’i 11 yaşında, %26,4’ü 12 yaşında %23,2’si 13 yaşında %18,2’si 14 yaş ve daha üzeri yaşta; %10,3’ü tek çocuk %31,2’si bir kardeşe sahip %21,4’ü iki kardeşe sahip %25,1’i üç kardeşe sahip ve %12’si dört ve daha fazla kardeşe sahip; %25,8’i 5.sınıf, %21,4’ü 6.sınıf, %32,2’si 7.sınıf ve %20,5’i 8.sınıftır. Ergenlerin babalarının %25,3’ü avukat ve doktor gibi profesyonel mesleğe sahip, %11 çalışmıyor, %12’si memur/emekli, %21,6’sı işçi, %30,1’i serbest meslek sahibi; annelerinin %37,2’si çalışıyor ve %62,8’i çalışmıyor; ergenlerin %90,1’i anne-baba ve çocukların bir arada yaşadığı tam aileye, %9,9’u yalnızca anne veya babanın olduğu tek ebeveynli aileye sahiptir. Ergenlerin kendi algılarına göre %39,3’ünün okul başarısı çok iyi, %60,7’sinin orta veya düşüktür.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Psikolojik Kontrol Ölçeği ve Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği kullanılmıştır.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen bu formda, çalışma grubundaki ergenlerin cinsiyeti, yaşı, kardeş sayısı, devam ettiği okul ve sınıf düzeyi, anne ve babayla aynı evde yaşama durumu, okuldaki başarı durumu algısı, anne-baba mesleğine yönelik bilgilerini edinmek üzere sorular yer almıştır (Ek 1). Kişisel bilgilerden okul başarı durumunu ergenden kendi algısına göre belirtmesi istenmiştir.

3.4.2. Psikolojik Kontrol Ölçeği

Psikolojik Kontrol Ölçeği, ergenlerin hem anne ve hem de babalarından algıladıkları psikolojik kontrolüne dair bilgi edinmek amacıyla Barber (1996) tarafından oluşturulmuştur. Daha sonra Sayıl ve Kındap (2010) tarafından kültürlerarası maddeler eklenerek geliştirilmiş olan ölçeğin Türk kültürüne uyarlanmış ve psikometrik özellikleri kontrol edilmiştir. Toplam 16 maddeden oluşan bu ölçekle, her iki ebeveyninden de algılanan ebeveyn psikolojik kontrolünü ölçmek mümkündür. Ölçek maddeleri, her “1-annemin/babamın özelliklerine hiç benzemiyor” dan “4-annemin/babamın özelliklerine çok benziyor” a doğru giden dört dereceli bir ölçek üzerinde kullanılmaktadır. Psikolojik Kontrol Ölçeğinin, çok daha geniş bir şekilde uygulanabilirliği için 11-18 yaş arasındaki 885 ilköğretim ve lise düzeyinde öğrenim kurumuna devam eden ergene her ki ebeveyni için uygulanmıştır. Çalışmanın faktör analizi yapıldığında, ölçeğin faktör yapısının orijinal çalışmada olduğu gibi her iki ebeveyn için de iki boyutlu olduğunu göstermiştir. Bunlar Psikolojik Kontrol (PK) ve Ebeveyn Saymazlığı (ES) alt boyutlarıdır. Ölçeğin, iç tutarlık katsayıları Psikolojik Kontrol boyutunda anne ve baba için .77 ve .79, ES boyutunda ise .85 ve .89 bulunmuştur. Ölçeğin geçerliğine ilişkin olarak ise beklendiği gibi algılanan PK ve ES demokratik ebeveyn stiliyle negatif, otoriter stille pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Ayrıca bu iki boyut da ölçeğin geçerliği için bir ölçüt olarak alınan diğer ebeveyn

özellikleriyle ve ergenin yalnızlık ve zorbalık gibi sorunlu davranışlarıyla beklendik yönde ilişkiler göstermiştir. Bulgular, psikolojik kontrol ölçeğinin her iki boyutunun da ergenlerde anne ve babadan algılanan psikolojik kontrolün ölçülmesinde güvenilir bir ölçme aracı olduğu ve bu doğrultuda kullanılabilir olduğunu işaret etmiştir.

3.4.3. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği

Eryılmaz (2009) tarafından geliştirilen ölçek 15 madde ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, ergenlerin öznel iyi oluşlarını ölçmeyi amaçlamaktadır. İlk boyut “Ailem beni sever, ailem bana saygılıdır.” gibi maddeleri içinde bulundurduğu için Aile İlişkilerinde Doyum; ikinci boyut “Sevdiklerimle beraberim, dostlarımla birlikteyim.” gibi maddeleri içerdiğinden Önemli Diğerleri ile İlişkide Doyum (arkadaş, sevgili, akraba ve öğretmen gibi); üçüncü boyut “Hayatımdan memnunum, hayatı doya doya yaşarım.” gibi maddelerden oluştuğu için Yaşam Doyumu; dördüncü boyut “Genellikle neşeliyim, güler yüzlüyüm.” gibi maddelerden oluştuğu için Olumlu Duygular olarak isimlendirilmiştir.

Geçerlik ve güvenirlik çalışmasında veriler, 14-18 yaşında 250 ergenden toplanmıştır. Yapılan analizlerin sonucunda, dört boyuttan oluşan, açıklanan varyansı %61,64 olan 15 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Bu ölçeğin iç tutarlık katsayısı .86 ve Spearman Brown iç tutarlılık değeri .83; test-tekrar test yöntemine dayalı güvenirlik değeri ise .83 olarak bulunmuştur. Bütün bu analizler sonucunda ergen öznel iyi oluş ölçeğinin güvenilir ve geçerli olduğu, ileride yapılacak olan çalışmalar için kullanılabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Eryılmaz, 2009). Bu çalışmada, çalışma grubunun 10-14 yaş ergenlerden oluşması nedeniyle ölçek güvenirlik analizi yapılmış ve toplam ölçek için Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,837 olarak belirlenmiştir. Buna göre, ölçeğin 10-14 yaşındaki ergenlerin öznel iyi oluşlarının belirlenmesinde güvenilir olarak kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

3.5. Verilerin Toplanması

Veri toplama araçları, okul rehber öğretmenleri iş birliğiyle ergenlerin derslerini aksatmayacak bir zaman diliminde, sınıf ortamında uygulanmıştır. Yapılan çalışmanın amacı açıklanmış, gönüllülük esasına dayanarak katılım sağlanmıştır. Tüm ölçekler, tek oturumda 30 dakika içinde uygulanmıştır. Ölçeklerin tümünü eksiksiz olarak tamamlayan ergenlerin verileri değerlendirmeye alınmıştır.

3.6. Verilerin Değerlendirilmesinde Kullanılan Yöntemler

Verilerin analizinde dağılımın normalliğini kontrol etmek amacıyla Kolmogorov Simirnov testinden yararlanılmıştır. Tablo 2’de Öznel İyi Oluş ve Psikolojik Kontrol Ölçeği puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğine ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 2. Ölçek Puanları Normallik Dağılımı

Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği	Kolmogorov-Smirnov ^a		
	Statistic	Df	Sig.
Aile İlişkilerinde Doyum.	0,264	540	0,000
Olumlu Duygular	0,129	540	0,000
Yaşam Doyumu	0,153	540	0,000
Önemli Diğ. İlişkilerde Doyum	0,246	540	0,000
Toplam	0,138	540	0,000
Psikolojik Kontrol Ölçeği			
Anne Psikolojik Kontrolü	0,151	540	0,000
Baba Psikolojik Kontrolü	0,187	540	0,000

Tablo 2’ye göre Öznel İyi Oluş ve Psikolojik Kontrol Ölçeği puanlarının normal dağılmadığı görülmektedir. Bu nedenle, verilerin analizinde ikili değişkenlerde Mann Whitney-U testi, üç ve üzeri değişkenler için Kruskal Wallis-H testinden yararlanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak 0,05 değeri alınmış, farkın anlamlı çıkması durumunda farkın nereden kaynaklandığı Scheffe Testi ile incelenmiştir. İki ölçüm seti arasındaki ilişkinin incelenmesinde Spearman Brown Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır.

3.7. Araştırmanın Etik Yönu

Araştırmada etik ilke ve kurallara uyularak verileri toplamadan önce ölçekleri uyarlayan ve geliştiren araştırmacılarla mail yoluyla iletişime geçilip ölçeklerin araştırmada kullanılabilmesi için gerekli izinler alınmıştır (Ek 5, Ek 6 ve Ek 7). Verilerin toplanmasından önce Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan (Ek 8) ve Karabük Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır (Ek 9).

3.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada elde edilen bulgular, çalışma grubuna uygulanan veri toplama araçlarının ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır. Araştırmada, ergenlerin okul başarı durumları yalnızca onların algısına göre değerlendirilmiştir. Bu durum araştırmanın sınırlılığı olarak ele alınabilir. Ergenlik dönemi yaş sınırı içerisinde bulunan 15-17 yaş arasındaki bireylerden veri toplanmamış olması da araştırmanın sınırlılığı olabilir.

Anne veya Baba Psikolojik Kontrol Ölçeği maddeleri boş bırakıldığından analizler cevaplanan ölçekler üzerinden yapılmıştır. Bu verilerin çalışmadan çıkarılması tek ebeveynli olduğunu beyan eden ergenlerin veri kaybına neden olacağından, çalışma grubunun verdiği bilgilere göre değerlendirme yapılmıştır. Bu durum çalışmanın sınırlılığı olarak düşünülebilir.

4. BULGULAR

Tablo 3'te, ergenlerin Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçeği puanlarının yaşadığı çevre değişkenine göre analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 3. Yaşadığı Çevre Değişkenine Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçeği Puanları M.W.U Testi Sonuçları*

	Yaşanılan Çevre	N	Ort.	ss	z	p	
Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği	Aile İlişkilerinde Doyum	Şehir merkezi	310	14,30	2,88	-2,094	0,036*
		Kırsal	255	14,23	2,49		
	Olumlu Duygular	Şehir merkezi	310	12,47	2,78	-1,948	0,051
		Kırsal	255	12,89	2,67		
	Yaşam Doyumu	Şehir merkezi	310	9,02	2,68	-1,346	0,178
		Kırsal	255	9,43	2,25		
Önemli Diğerleri ile İlişkide Doyum	Şehir merkezi	310	13,45	3,79	-2,198	0,028*	
	Kırsal	255	13,86	2,88			
Psikolojik Kontrol Ö.	Anne Psikolojik Kontrolü	Şehir merkezi	308	25,57	7,46	-3,490	0,000*
		Kırsal	251	24,21	8,34		
	Baba Psikolojik Kontrolü	Şehir merkezi	305	23,04	6,11	-1,909	0,056
		Kırsal	240	23,08	8,14		

*p<0,05

Tablo 3'e göre, yaşanılan çevre değişkeni ile Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği Aile İlişkilerinde Doyum ve Önemli Diğerleri ile İlişkide Doyum alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır (p<0,05). Şehir merkezinde yaşayan ergenlerin Aile İlişkilerinde Doyum alt boyut puan ortalamaları (ort.:14,30) kırsal kesimde yaşayan ergenlerin puan ortalamalarından (ort.: 14,23) daha yüksekken Önemli Diğerleri ile İlişkide Doyum puan ortalamaları (ort.:13,45) kırsal kesimde yaşayan ergenlerden (ort.: 13,86) daha düşük bulunmuştur.

Ergenlerin yaşadıkları çevre değişkeni ile Anne-Psikolojik Kontrol Ölçek puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0,05$). Şehir merkezinde yaşayan ergenlerin Anne-Psikolojik Kontrol puan ortalamaları (ort.:25,57) kırsal kesimde yaşayan ergenlerden (ort.:24,41) daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4’te, ergenlerin Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçeği puanlarının cinsiyete göre analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. Cinsiyete Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçeği Puanları M.W.U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort.	ss	
Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği	Aile İlişk. Doyum	Kız	293	14,33	2,52
		Erkek	272	14,21	2,90
	M.W.U			z:-0,263	p:0,793
	Olumlu Duygular	Kız	293	12,72	2,70
		Erkek	272	12,60	2,78
	M.W.U			z:-0,494	p:0,621
	Yaşam Doyumu	Kız	293	9,01	2,58
		Erkek	272	9,43	2,40
	M.W.U			z:-1,866	p:0,062
	Önemli Diğ.İle İliş. Doyum	Kız	293	13,51	3,09
		Erkek	272	13,77	3,73
	M.W.U			z:-0,321	p:0,749
Psikolojik Kontrol Ölçeği	Anne Psikolojik Kontrolü	Kız	291	24,38	7,37
		Erkek	268	25,58	8,39
	M.W.U			z:-1,620	p: 0,105
	Baba Psikolojik Kontrolü	Kız	282	22,32	6,21
		Erkek	263	23,84	23,06
M.W.U			z:-02,311	p: 0,021*	

* $p<0,05$

Tablo 4’e göre, ergenlerin cinsiyeti ile Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Anne-Psikolojik Kontrol Ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur ($p>0,05$). Ergenlerin cinsiyeti ile Baba-Psikolojik Kontrol Ölçeği puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0,05$). Erkek ergenlerin Baba-Psikolojik Kontrol puan ortalamaları (ort.:23,84) kız ergenlerden (ort.:22,32) daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 5’te, ergenlerin Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçeği puanlarının yaşa göre analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. Yaşa Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek Puanlarının K.W.H Testi Sonuçları

	Yaş	N	Ort.	ss	
Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği	Aile İlişkilerinde Doyum	10 yaş	55	14,58	2,49
		11 yaş	127	14,51	2,50
		12 yaş	149	14,19	2,73
		13 yaş	131	14,51	2,39
		14 yaş ve üzeri	103	3,63	3,30
	K.W.H		H: 8,869 p:0,064		
	Olumlu Duygular	10 yaş	55	13,40	2,62
		11 yaş	127	13,18	2,60
		12 yaş	149	12,58	2,73
		13 yaş	131	12,67	2,38
		14 yaş ve üzeri	103	11,72	3,14
	K.W.H		H: 20,057 p: 0,000* Anlamlı Fark: 10,11-14		
	Yaşam Doyumu	10 yaş	55	9,29	2,42
		11 yaş	127	9,70	2,35
		12 yaş	149	9,26	2,30
13 yaş		131	8,97	2,75	
14 yaş ve üzeri		103	8,77	2,62	
K.W.H		H: 9,008 p:0,061			
Önemli Diğerleri İle İlişkide Doyum	10 yaş	55	13,89	3,11	
	11 yaş	127	14,23	4,37	
	12 yaş	149	13,37	2,97	
	13 yaş	131	13,63	2,79	
	14 yaş ve üzeri	103	13,15	3,48	
K.W.H		H: 6,331 p:0,176			
Psikolojik Kontrol Ö.	Anne Psikolojik Kontrolü	10 yaş	54	23,70	7,44
		11 yaş	126	23,37	7,56
		12 yaş	149	25,08	7,57
		13 yaş	129	25,27	7,92
		14 yaş ve üzeri	101	27,27	8,50
	K.W.H		H: 22,141 p: 0,000* Anlamlı Fark: 11-14		
	Baba Psikolojik Kontrolü	10 yaş	55	22,67	7,09
		11 yaş	122	23,01	8,21
		12 yaş	145	22,80	6,78
		13 yaş	124	22,67	6,27
14 yaş ve üzeri		99	24,18	6,93	
K.W.H		H: 9,241 p:0,055			

*p<0,05

Tablo 5'e göre, ergenlerin yaşı ile Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği Olumlu Duygular alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır (p<0,05). Scheffe Testi sonuçlarına göre, 14 ve daha üzeri yaştaki ergenlerin Olumlu Duygular alt boyut puan

ortalamları (ort.:11,72) 10 ve 11 yaştaki ergenlerin puanlarından (ort.: 13,40, ort.:13,18) anlamlı ölçüde düşüktür.

Ergenlerin yaşı ile Anne-Psikolojik Kontrol Ölçek puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0,05$). Scheffe Testi sonuçlarına göre, 14 ve daha üzeri yaştaki ergenlerin Anne-Psikolojik Kontrol puan ortalamaları (ort.:27,27) 11 yaştaki ergenlerin puanlarından (ort.:23,37) anlamlı ölçüde daha yüksektir.

Tablo 6'da Ergenlerin Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçeği puanlarının kardeş sayısına göre analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 6. Kardeş Sayısına Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek Puanlarının K.W.H Testi Sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	Ort.	Ss	
Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği	Aile İlişk. Doyum	Tek çocuk	58	14,53	2,90
		1 kardeş	176	14,36	2,81
		2 kardeş	121	14,21	2,84
		3 kardeş	142	14,33	2,23
		4 kardeş ve üzeri	68	13,79	2,96
	K.W.H		H: 6,529 p: 0,089		
	Olumlu Duygular	Tek çocuk	58	12,81	2,61
		1 kardeş	176	12,63	2,80
		2 kardeş	121	12,81	2,95
		3 kardeş	142	12,66	2,47
		4 kardeş ve üzeri	68	12,35	2,85
	K.W.H		H: 2,337 p:0,674		
	Yaşam Doyumu	Tek çocuk	58	8,94	2,61
		1 kardeş	176	9,23	2,66
		2 kardeş	121	9,23	2,59
		3 kardeş	142	9,28	2,30
		4 kardeş ve üzeri	68	9,19	2,32
	K.W.H		H: 0,969 p:0,915		
Önemli Diğerleri İle İlişkide Doyum	Tek çocuk	58	13,82	2,66	
	1 kardeş	176	13,51	3,08	
	2 kardeş	121	13,38	3,30	
	3 kardeş	142	14,11	4,14	
	4 kardeş ve üzeri	68	13,25	3,27	
K.W.H		H:1,147 p:0,887			
Psikolojik Kontrol Ölçeği	Anne Psikolojik Kontrolü	Tek çocuk	56	25,91	9,46
		1 kardeş	175	25,45	7,28
		2 kardeş	120	24,54	7,93
		3 kardeş	140	24,63	7,63
		4 kardeş ve üzeri	68	24,32	8,52
	K.W.H		H: 4,939 p: 0,294		
	Baba Psikolojik Kontrolü	Tek çocuk	56	22,98	7,41
		1 kardeş	173	22,89	6,01
		2 kardeş	117	23,11	7,29
		3 kardeş	138	23,41	7,74
4 kardeş ve üzeri		61	22,68	7,70	
K.W.H		H: 1,385 p: 0,847			

Tablo 6 incelendiğinde, ergenlerin kardeş sayısı ile Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek puan ortalaması arasında anlamlı fark yoktur ($p>0,05$).

Tablo 7’de, ergenlerin Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek puanlarının ergenlerin sınıf düzeyine göre analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 7. Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek Puanlarının K.W.H Testi Sonuçları

	Sınıf	N	Ort.	Ss	
Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği	Aile İlişk. Doyum	5. Sınıf	146	14,36	2,75
		6. Sınıf	121	14,37	2,50
		7. Sınıf	182	14,36	2,50
		8. Sınıf	116	13,91	3,16
	K.W.H		H:1,381 p: 0,710		
	Olumlu Duygular	5. Sınıf	146	13,06	2,70
		6. Sınıf	121	12,90	2,73
		7. Sınıf	182	12,52	2,53
		8. Sınıf	116	12,12	3,02
	K.W.H		H: 9,873 p: 0,020* Anlamlı Fark: 5-8		
	Yaşam Doyumu	5. Sınıf	146	9,31	2,46
		6. Sınıf	121	9,60	2,33
		7. Sınıf	182	9,10	2,51
		8. Sınıf	116	8,83	2,68
	K.W.H		H: 5,559 p:0,135		
	Önemli Diğerleri ile İlişkide Doyum	5. Sınıf	146	14,02	4,38
6. Sınıf		121	13,44	2,93	
7. Sınıf		182	13,57	2,98	
8. Sınıf		116	13,46	3,10	
K.W.H		H: 2,044 p: 0,563			
Psikolojik Kontrol Ölçeği	Anne Psikolojik Kontrolü	5. Sınıf	145	23,86	7,96
		6. Sınıf	119	24,61	7,53
		7. Sınıf	181	24,92	7,53
		8. Sınıf	114	26,78	8,51
	K.W.H		H: 13,40 p: 0,004* Anlamlı Fark: 5-8		
	Baba Psikolojik Kontrolü	5. Sınıf	146	23,13	8,21
		6. Sınıf	113	23,44	7,30
		7. Sınıf	176	22,04	5,51
		8. Sınıf	110	24,19	7,29
	K.W.H		H: 7,917 p: 0,048* Anlamlı Fark: 7-8		

*p<0,05

Tablo 7'ye göre, ergenlerin sınıf düzeyi ile Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği Olumlu Duygular alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır (p<0,05). Scheffe Testi sonuçlarına göre, 8. sınıfa devam eden ergenlerin Olumlu Duygular alt boyutu puan ortalamaları (ort.:12,12) 5. sınıftaki ergenlerin puan ortalamalarından (ort.:13,06) anlamlı düzeyde düşüktür.

Ergenlerin sınıf düzeyi ile Anne ve Baba Psikolojik Kontrol Ölçek puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0,05$). Scheffe Testi sonuçlarına göre, 8. sınıfa devam eden ergenlerin Anne-Psikolojik Kontrol puan ortalamaları (ort.:26,78) 5. sınıftaki ergenlerin puan ortalamalarından (ort.:23,86) anlamlı düzeyde yüksektir. Yine 8. sınıfa devam eden ergenlerin Baba-Psikolojik Kontrol puan ortalamaları (ort.:24,19) 7. sınıftaki ergenlerin puan ortalamalarından (ort.:22,04) anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 8’de, Ergenlerin Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçeği puanlarının okul başarı algısına göre analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 8. Ergenlerin Okul Başarı Algısı Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek Puanlarının M.W.U Testi Sonuçları

	Okul Başarı Algısı	Başarı			
		N	Ort.	ss	
Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği	Aile İlişk. Doyum	Çok iyi	222	14,84	2,30
		Orta/ Düşük	343	13,90	2,89
	M.W.U	z:-5,189 p: 0,000*			
	Olumlu Duygular	Çok iyi	222	13,37	2,54
		Orta/ Düşük	343	12,20	2,76
	M.W.U	z:-5,497 p: 0,000*			
	Yaşam Doyumu	Çok iyi	222	9,81	2,29
		Orta/ Düşük	343	8,82	2,56
	M.W.U	z-4,768 p: 0,000*			
	Önemli Diğ. ile İlişkide Doyum	Çok iyi	222	14,19	2,77
		Orta/ Düşük	343	13,27	3,73
	M.W.U	z:-4,728 p: 0,000*			
Psikolojik Kontrol Ölçeği	Anne Psikolojik Kontrolü	Çok iyi	222	23,55	6,80
		Orta/ Düşük	337	25,89	8,42
	M.W.U	z-3,505 p: 0,000*			
	Baba Psikolojik Kontrolü	Çok iyi	212	22,11	6,30
		Orta/ Düşük	333	23,66	7,47
M.W.U	z:-2,575 p: 0,010*				

* $p<0,05$

Tablo 8’e göre, ergenlerin okul başarı algısı ile Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği Aile İlişkilerinde Doyum, Olumlu Duygular, Yaşam Doyumu ve Önemli Diğerleri ile İlişkide Doyum alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır

($p<0,05$). Okul başarısını çok iyi olarak belirten ergenlerin Aile İlişkilerinde Doyum (ort.:14,84), Olumlu Duygular (ort.:13,37), Yaşam Doyumu (ort.:9,81) ve Önemli Diğerleri ile İlişkide Doyum (ort.:14,19) alt boyutları puan ortalamaları okul başarısını orta/düşük olarak belirten ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Ergenlerin okul başarı algısı ile Anne ve Baba Psikolojik Kontrol Ölçek puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($p<0,05$). Okul başarısını orta/düşük olarak belirten ergenlerin Anne-Psikolojik Kontrol puan ortalamaları (ort.:25,89) okul başarısını çok iyi olarak belirten ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir. Okul başarısını orta/düşük olarak belirten ergenlerin Baba-Psikolojik Kontrol puan ortalamaları (ort.:23,66) okul başarısını çok iyi olarak belirten ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 9’da Ergenlerin Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçeği puanlarının annelerinin mesleğine göre analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 9. Anne Çalışma Durumuna Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek Puanlarının M.W.U Testi Sonuçları

	Anne Çalışma Durumu	N	Ort.	Ss	
Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği	Aile İlişk. Doyum	Çalışıyor	210	14,42	2,65
		Çalışmıyor	355	14,18	2,74
	M.W.U		z:-1,522 p:0,128		
	Olumlu Duygular	Çalışıyor	210	12,65	2,82
		Çalışmıyor	355	12,67	2,69
	M.W. U		z:-0,109 p:0,913		
	Yaşam Doyumu	Çalışıyor	210	9,21	2,55
		Çalışmıyor	355	9,20	2,48
	M.W.U		z:-0,163 p:0,871		
	Önemli Diğ.ile İlişk. Doyum	Çalışıyor	210	13,63	2,95
	Çalışmıyor	355	13,63	3,66	
M.W.U		z:-0,401 p:0,689			
Psikolojik Kontrol Ölçeği	Anne Psikolojik Kontrolü	Çalışıyor	209	25,70	7,77
		Çalışmıyor	350	24,52	7,94
	M.W. U		z:-2,480 p: 0,013*		
	Baba Psikolojik Kontrolü	Çalışıyor	206	22,90	6,27
		Çalışmıyor	339	23,15	7,52
M.W. U		z:-0,509 p:0,610			

*p<0,05

Tablo 9'a göre, ergenlerin annelerinin bir işte çalışıyor olup olmaması ile Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık yoktur ($p>0,05$). Ergenlerin anne çalışma durumuyla Anne-Psikolojik Kontrol Ölçek Puanlarının puan ortalaması arasında anlamlı fark vardır ($p<0,05$). Annesi çalışan ergenlerin Anne Psikolojik Kontrol puan ortalamaları (ort.: 25,70) annesi çalışmayan ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir. Ergenlerin anne çalışma durumuyla Baba-Psikolojik Kontrol Ölçek Puanlarının puan ortalaması arasında ise anlamlı fark yoktur ($p<0,05$).

Tablo 10’da ergenlerin Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçeği puanlarının baba mesleğine göre analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 10. Baba Mesleğine Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek Puanlarının K.W.H Testi Sonuçları

	Baba Mesleği	N	Ort.	Ss	
Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği	Aile İlişk. Doyum	Profesyonel	143	14,44	2,74
		Çalışmıyor	62	14,20	2,02
		Memur/Emekli	68	14,33	2,49
		İşçi	122	14,33	2,46
		Serbest	170	14,08	3,14
	K.W.H		H: 5,233 p: 0,264		
	Olumlu Duygular	Profesyonel	143	3,14	2,97
		Çalışmıyor	62	12,87	2,36
		Memur/Emekli	68	13,01	2,49
		İşçi	122	12,90	2,66
		Serbest	170	12,44	3,14
	K.W.H		H: 5,987 p: 0,200		
	Yaşam Doyumu	Profesyonel	143	8,95	2,74
		Çalışmıyor	62	9,29	2,04
		Memur/Emekli	68	9,29	2,34
İşçi		122	9,21	2,44	
Serbest		170	9,36	2,57	
K.W.H		H: 1,942 p: 0,746			
Önemli Diğ.ile İlişkide Doyum	Profesyonel	143	13,70	4,40	
	Çalışmıyor	62	13,50	2,69	
	Memur/Emekli	68	13,89	2,69	
	İşçi	122	13,71	2,44	
	Serbest	170	13,47	3,25	
K.W.H		H: 2,034 p: 0,730			
Psikolojik Kontrol Ölçeği	Anne Psikolojik Kontrolü	Profesyonel	143	25,95	7,75
		Çalışmıyor	59	23,49	7,70
		Memur/Emekli	68	24,75	7,10
		İşçi	120	24,54	7,86
		Serbest	169	25,01	8,37
	K.W.H		H: 8,619 p: 0,071		
	Baba Psikolojik Kontrolü	Profesyonel	141	23,31	6,87
		Çalışmıyor	46	23,19	8,84
		Memur/Emekli	68	22,30	5,46
		İşçi	121	22,95	7,24
Serbest		169	23,18	7,21	
K.W.H		H: 2,348 p: 0,672			

Tablo 10 incelendiğinde, ergenlerin baba mesleği ile Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek puan ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur ($p>0,05$).

Tablo 11’de Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek puanlarının ergenlerin ebeveyn birlikteliği göre analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 11. Ergenlerin Ebeveyn Birlikteliğine Göre Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçek Puanları M.W.U Testi Sonuçları

		Ebeveyn Birlikteliği	N	Ort.	Ss
Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği	Aile İlişkilerinde Doyum	Evet	509	14,33	2,68
		Hayır	56	13,67	2,88
	M.W.U		z:-2,436 p: 0,015*		
	Olumlu Duygular	Evet	509	12,76	2,68
		Hayır	56	11,73	3,05
	M.W.U		z:-2,612 p: 0,009*		
	Yaşam Doyumu	Evet	509	9,29	2,53
		Hayır	56	8,48	2,19
	M.W.U		z:-2,881 p: 0,004*		
	Önemli Diğ. ile İlişkide Doyum	Evet	509	13,73	3,45
	Hayır	56	12,76	2,95	
M.W.U		z:-2,926 p: 0,003*			
Psikolojik Kontrol Ölçeği	Anne Psikolojik Kontrolü	Evet	509	24,96	7,88
		Hayır	50	24,96	8,06
	M.W.U		z:-0,257 p:0,797		
	Baba Psikolojik Kontrolü	Evet	504	23,09	7,19
		Hayır	41	22,68	5,49
M.W.U		z:-0,446 p:0,656			

*p<0,05

Tablo 11’e göre, ergenlerin ebeveyn birlikteliği ile Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği Aile İlişkilerinde Doyum, Olumlu Duygular, Yaşam Doyumu ve Önemli Diğerleri ile İlişkide Doyum alt boyutları puanları arasında anlamlı farklılık vardır (p<0,05). Anne-babanın birlikte olduğu tam aileye sahip ergenlerin Aile İlişkilerinde Doyum, Olumlu Duygular, Yaşam Doyumu ve Önemli Diğerleri ile İlişkide Doyum alt boyutları puan ortalamaları (ort.:14,33, ort.:12,76, ort.:9,29, ort.:13,73) anne-babası ayrı/tek ebeveynli ergenlerin puan ortalamalarından (ort.:13,67 ort.:11,73, ort.:8,48, ort.:12,76) anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 11 incelendiğinde, ergenlerin ebeveyn birlikteliği ile Psikolojik Kontrol Ölçek Puanlarının puan ortalaması arasında anlamlı fark yoktur (p>0,05).

Tablo 12’de ergenlerin Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçeği puanları korelasyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 12. Ergenlerin Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçeği Puanları Korelasyon Analizi Sonuçları

Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği		Psikolojik Kontrol Ölçeği	
		Anne	Baba
Aile İlişkilerinde Doyum	r	-0,212	-0,127
	p	0,000*	0,003*
Olumlu Duygular	r	-0,212	-0,131
	p	0,000*	0,002*
Yaşam Doyumu	r	-0,232	-0,138
	p	0,000*	0,001*
Önemli Diğerleri ile İlişk. Doyum	r	-0,175	-0,098
	p	0,000*	0,022*
Toplam	r	-0,249	-0,148
	p	0,000*	0,001*

Tablo 12’ye göre, ergenlerin Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ile anne ve baba Psikolojik Kontrol Ölçeği puanları arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$). Anne ve baba Psikolojik Kontrol Ölçek puanı arttıkça ergenlerin Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği Aile İlişkilerinde Doyum, Olumlu Duygular, Yaşam Doyumu, Önemli Diğerleri ile İlişkilerde Doyum alt boyutları ve toplam puanları azalmaktadır. Bir başka deyişle, ergenlerin anne-baba psikolojik kontrolleri arttıkça öznel iyi oluş düzeyleri azalmakta veya anne-baba psikolojik kontrolleri azaldıkça ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri artmaktadır.

5. TARTIŞMA

Çalışmada yaşanan çevre karşılaştırıldığında şehir merkezinde yaşayan ergenlerin aile ilişkilerindeki doyumunun, kırsal kesimde yaşayan ergenlerin ise önemli diğerleriyle ilişkilerindeki doyumunun anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Özyürek (2004) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumlarının, yaşanan bölgenin kent veya kırsal olma duruma bağlı olarak anlamlı farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Kırsal kesim ve şehir merkezinde yaşamının sosyoekonomik gelişmişliği açısından bakıldığında, Bartan ve Tezel Şahin (2012) yaptıkları çalışmada anne-baba-çocuk arasındaki ilişkinin ailenin gelir durumuna göre önemli derecede farklılaştığını ifade etmiştir. Şengönül (2013) çalışmasında alt sosyoekonomik düzeyin çocuğun gelişimine olumsuz etkisi olabildiğini, ekonomik düzeyin düşüklüğüyle beraber ailedeki stresin ebeveynlerin olumlu işlevini azalttığını, diğer yandan yüksek sosyoekonomik düzeydeki anne-babaların çocuklarına çok fazla sevgi ve saygı gösterebildiği, kendi çocuklarının çeşitli becerileriyle daha fazla ilgilendiğini belirlemiştir. Dereli ve Dereli (2017) tarafından yapılan çalışmada ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkilerinin ailenin gelir durumuna göre farklılaştığı, ailenin gelir düzeyi azaldıkça anne-baba ile çocuk arasında meydana gelen çatışmaların arttığı bulunmuştur. Çakıcı (2006) alt sosyo ekonomik düzeydeki (SED) annelerin çocuklarıyla ilişkilerinin üst SED'deki annelerin çocuklarıyla olan ilişkilerine göre daha sağlıklı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bekir Şimşek (2009) farklı sosyoekonomik düzeye sahip bölgelerde yaşamını sürdüren aile bireylerinin kendi aile ilişkilerini algılama durumlarını araştırmayı amaçladığı çalışmasında üst SED'deki ailelerin, orta ve düşük SED'deki ailelere göre aile içi iletişim ve aile işlevlerini daha iyi yerine getirdiklerini, yani sosyoekonomik durum artıkça aile içindeki iletişim ve genel işlevlerin de arttığını; Tonga ve Halisdemir (2017) de çalışmalarında sosyoekonomik düzeyin yükselmesiyle birlikte öznel iyi oluş düzeyinin de yükseldiği sonucuna ulaşmışlardır. Dursun (2015) çalışmasında sosyoekonomik statüleri düşük olan ailelerin olumsuz tutumu daha çok benimsediklerini ve ailedeki geçimsizliğin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bayram (2018) çalışmasında gelir seviyelerini orta ve yüksek olarak belirten ergenlerin öznel iyi oluş seviyelerinin, düşük olarak belirten

ergenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu saptamıştır. Dost (2007) ve Özen'in (2005) yaptığı araştırmaların bulgularına göre, üst sosyoekonomik düzey ve orta sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin, alt sosyoekonomik düzeye sahip olan öğrencilerin iyi oluşlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Kılıçaslan (2001) çalışmasında sosyoekonomik düzeyin ailedeki kardeş ilişkilerini ve aile işlevlerini algılamada etkili olduğunu belirtmiştir. Mostafa, Gambaro ve Joshi (2018) yaptıkları çalışmada aile ilişkilerinde yaşanan karmaşıklık, düşük gelir gibi olumsuz koşullarla ilişkili bulunmuş, gelir düzeyi azaldıkça aile karmaşıklığı yani ailenin işlevlerinin de aynı yönde sonuç verdiği tespit edilmiştir. Genez Muluk'un (2004) çalışmasında üst SED'deki annelerin çocuklarıyla ilişkisinin, alt SED'deki annelerin çocuklarıyla ilişkisine göre daha etkili olduğu sonucu bulunmuştur. Yapılan bu çalışmalar, sosyoekonomik düzeyin ergen öznel iyi oluş düzeyiyle anlamlı ilişkisi olduğu bulgusunu desteklemektedir. SED farklı konularda ve farklı düzeylerde aileyi etkileyebilmektedir. Bu çalışmada da öznel iyi oluşla ilgili bulguların SED'e ve yaşanan çevreye göre farklılaştığı görülmüştür.

Çalışma bulgularından farklı olarak, Savaş'ın (2019) çalışmasında çocukların psikolojik iyi oluş düzeyleri doğup büyüdüğü coğrafi bölgelere göre değişmemektedir. Yaşar (2009) aile-çocuk ilişkisinin ailenin sosyoekonomik durumuna göre farklılaşmadığını bulmuştur. Cenkseven ve Akbaş (2007), Keng ve Hooi (1995), Şahin (2011), Tiliouine ve arkadaşlarının (2006) çalışmalarında ailenin ekonomik durumuna göre iyi oluş düzeylerinin farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu bulguların, araştırmanın bulgularıyla farklılık gösterdiği görülmektedir. Kırsal kesimde yaşayan ergenlerin ise önemli diğerleriyle ilişkilerindeki doyumunun daha fazla olması, aile içi ilişkilerinde doyum sağlayamayan ergenlerin, kendisi için önemli bulduğu arkadaş veya öğretmen gibi farklı bireylerle ilişkilerinde bu eksikliğini gidermeye çalıştığını düşündürebilir.

Çalışmada şehir merkezinde yaşayan ergenlerin annelerinden algıladıkları psikolojik kontrolün kırsal kesimde yaşayan ergenlerden daha fazla olduğu belirlenmiştir. Literatürde yaşanan çevre değişkenine göre psikolojik kontrolü konu alan çok fazla çalışmaya rastlanmamakla birlikte Türk'ün (2019) çalışmasında yaşanan çevrenin niteliğine göre yapılan analizler sonucu, ailesi köy-kasabada

yaşamını sürdüren öğrencilerin babalarından algıladıkları yakınlığın ve annelerinden algıladığı izlemenin ve il-ilçe ya da büyükşehirde yaşamını sürdüren öğrencilere göre anlamlı düzeyde düşük olduğu belirlenmiştir. Çifti ve Gülaçtı (2019) tarafından yapılan çalışmada yaşanan bölge değişkeniyle algılanan anne ve baba tutum puanları arasında fark anlamlı bulunmuştur. Bu çalışmalar araştırma bulgusunu desteklemektedir. Kırsal kesim ve şehir merkezinde yaşamının sosyoekonomik gelişmişliği açısından bakıldığında; Ayoğlu (2012) çalışmasında psikolojik kontrolün sosyoekonomik düzeye göre farklılık göstermediğini ifade etmiştir. Tynkkynen, Vuori, ve Salmela-Aro (2012) yaptıkları çalışmada psikolojik kontrolün düşük SED'deki ebeveynler arasında daha yaygın olduğunu tespit etmişlerdir. Pulat (2011) 15-17 yaşlarında ergenlerle yaptığı araştırmasında alt SED'deki bireylerin, orta ve üst SED'deki bireylere göre anneden daha yüksek psikolojik kontrol algıladıkları öte yandan orta ve üst SED'dekiler için ise herhangi bir farklılık olmadığını saptamıştır. Bu sonuçlar çalışmanın bulgularıyla çelişir niteliktedir. Buna göre sosyoekonomik düzeyin anne-baba psikolojik kontrolü üzerinde tek başına etkili olamayabileceğini ve ilaveten farklı değişkenlerin birlikte etkili olabileceğini düşündürebilir. Ayrıca çalışma grubunun yaklaşık %10'u tek ebeveynli aileye sahip ve çalışma grubundaki tüm ergenler ebeveynlerin kontrolüne ilişkin ölçek maddelerini tam olarak dolduramamışlardır. Tek ebeveynli ailelerde, çocuklara yönelik tutumlar farklılık göstermiş ve kontrol artmış olabilir.

Ergenlerin cinsiyetine göre incelendiğinde, çalışmada, ergenlerin öznel iyi oluşlarının, cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Eryılmaz ve Alpay (2011), Bayram (2018), Şahin (2011) Akgündüz ve Bardakoğlu (2012), Keng ve Hooi (1995) ergen öznel iyi oluşun; Tuzgöl Dost (2010), Bozkurt ve Sönmez (2016), Saraç, İpek ve Çavuş (2018) mevcut, aranan ve genel yaşam anlamı düzeylerinin cinsiyete bağlı olarak anlamlı bir farklılaşma göstermediğini belirtmişlerdir. Bu araştırmaların çalışma bulgularından farklı olduğu söylenebilir. Tiliouine, Cummins ve Davern (2006) kadınların kendi yaşamlarından erkeklere oranla önemli ölçüde daha memnun olduklarını belirlemişlerdir. Gündoğdu ve Yavuzer (2012) kızların erkeklere göre, öznel iyi oluşlarının daha fazla olduğunu ifade etmiştir. Yapılan çalışmaların farklı sonuçlar içerdiği, cinsiyet ve öznel iyi oluşun ilişkili olduğuna yönelik tutarlı bulguların olmadığı söylenebilir.

Çalışmada erkek ergenlerin babalarından algıladıkları psikolojik kontrolün kız ergenlere göre fazla olduğu belirlenmiştir. Kındap Tepe ve Sayıl (2012) anne-baba kontrolü ve ergenin uyum değişkenlerini ergenin cinsiyetine göre karşılaştırdıkları çalışmada erkek ergenlerin kızlara göre babalarından algıladıkları psikolojik kontrolün yüksek olduğu tespit etmişlerdir. Türk'ün (2019) çalışmasında babadan algılanan psikolojik kontrolün erkekler için anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kındap ve Sayıl'ın (2010) psikolojik kontrol ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliğini yaptıkları çalışmada erkeklerin kızlara göre her iki ebeveyninden psikolojik kontrolünü yüksek algıladığı görülmüştür. Pulat (2011) 15-17 yaşlarında ergenlerle çalıştığı araştırmasında erkek ergenlerin psikolojik kontrolü anne-babalarından algıladıkları düzeyin kızlara göre daha fazla olduğu sonucunu bulmuştur. Kurt ve arkadaşlarının (2013) çalışma bulguları incelendiğinde erkeklerin kızlara göre anne ve babalarından daha fazla psikolojik kontrol algıladıkları görülmüştür. Bu çalışmalar araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir. Ebeveynler, ergenlik dönemine ilişkin özelliklerdeki cinsiyete özgü farklılıklara bağlı olarak erkek çocuklar üzerinde daha kontrollü bir tutum sergiliyor olabilirler veya erkek ergenler dönemin özelliklerine bağlı olarak daha özgürlükçü davranışlar sergileme isteklerine kısıtlama getiren ebeveynlerini aşırı kontrollü olarak algılayabilirler.

Çalışma bulgularından farklı olarak cinsiyete göre psikolojik kontrolün farklılaşmadığını ortaya koyan araştırmalar da bulunmaktadır (Al, 2018; Ayoğlu, 2012; Kavi, 2019; Kındap Tepe vd., 2018; Shek, 2007; Selçuk, 2019). Yine çalışma bulgularından farklı olarak Büyükşahin (2009) çalışmasında babadan algılanan psikolojik kontrolün kız çocuklarında erkek çocuklarına göre daha yüksek seviyede olduğunu saptamıştır. Bu çalışmaların sonuçlarından yola çıkarak cinsiyetin psikolojik kontrol üzerinde göreceli bir etkisi olduğu, cinsiyetin psikolojik kontrolü bazı durumlarda yordarken bazı durumlarda yordamadığı ve her durumda da etkili olmadığı söylenebilir.

Yaşa göre incelendiğinde, 14 ve daha büyük yaştaki ergenlerin, olumlu duygular içinde olmalarının daha küçük yaştaki ergenlere göre anlamlı oranda düşük olduğu belirlenmiştir. Şahin (2011) yaptığı çalışmada katılımcıların yaşlarına, göre öznel iyi oluş puanları arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Özen'in (2005) çalışmasında da öznel iyi oluş düzeyinin kişinin yaşına göre bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Barrick, Hutchinson, ve Deckers (1989) olumlu ve olumsuz duygular üzerinde yaşın etkisini inceledikleri çalışmada olumlu duygu ve yaş arasında fark bulamamışlardır (Akt.: Kangal, 2013). Ural ve arkadaşları (2015) alışmalarında anne ve ocuk ilişkilerinde sıcaklık ve sevgi, saldırganlık ve kin, ilgisizlik ve ihmal, ayrıştırılmamış reddetme durumlarının çocuğun yaşına gore farklılaştığı çocuğun yaşı kucldkce annelerin çocuklara karşı daha fazla sıcaklık ve sevgide bulduklarını saptamışlardır. Bu sonuçları destekler ya da çelişir nitelikte çok fazla çalışmaya rastlanmamakla birlikte araştırma sonucuna bakılarak yaşın artmasıyla birlikte ergenlik döneminde görülen değişiklikler ergende farklı sonuçlar doğurabilir. Fiziksel olarak gözlemlenen değişimler ergende olumsuz düşüncelere sebep olabilir. Ayrıca 14 yaşındaki ergenlerin sınıf düzeyi olarak ortaokul son sınıfta oldukları düşünüldüğünde, bir sonraki eğitim kademesine geçiş stresine ve aile veya okul baskısına bağlı olarak öznel iyi oluş düzeyleri etkilenmiş olabilir.

Çalışmada, 14 yaş ve üzeri ergenlerin annelerinden algıladıkları psikolojik kontrolün, daha kck yaştaki ergenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Tığrak (2017) ergenlerin yaşları ykseldikce annelerinden algılanan psikolojik kontrolün daha fazla olduğunu saptamıştır. Araştırmaların sonucu ile çalışmanın bulgusundan yola çıkararak ergenin yaşıyla psikolojik kontrolü algılama düzeyinin doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir. Yine 14 yaşındaki ergenlerin akademik olarak st ğretim kademesine geçiş için sınavlara hazırlanma aşamasında olması, ebeveynlerin onlar üzerindeki kontrollerini artırmış ve ergenlerin ebeveynlerinden yüksek düzeyde psikolojik kontrol algılamalarına neden olmuş olabilir.

Çalışmada, ergenlerin öznel iyi oluşlarının kardeş sayısı değişkeninden anlamlı ölçüde etkilenmediği belirlenmiştir. Alan yazında akır (2015), Bozkurt ve Sönmez (2016), Gök (2019) ve şahin (2011) alışmalarında kardeş sayısının öznel iyi oluş için farklılık oluşturmadığını saptamışlardır. Bu bulgu çalışma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Kartal (2013) alışmasında üç ve yukarısı kardeşi olan çocukların öznel iyi oluş seviyelerinin tek ocuk, bir ve iki kardeşi olan çocukların öznel iyi oluş seviyelerinden daha düşük olduğunu, kardeş sayısı arttıķa çocukların öznel iyi oluş

düzeylerinin azaldığını saptamıştır. Buna göre, kardeş sayısının tek başına ergenlerin öznel iyi oluşu üzerinde anlamlı etkisi olmadığı söylenebilir.

Çalışmada, ergenlerin anne-baba psikolojik kontrolünün, kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Özyürek ve arkadaşları (2020) çalışmalarında Türkiye’de yaşamını sürdüren anne-babaların yurtdışında yaşayan ebeveynlere göre, kendilerini daha demokratik tutuma sahip olarak değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında, ebeveyn psikolojik kontrolünde ebeveynin çocuk sayısının değil de ebeveynlerin karakteristik özelliklerinin etkili olduğu düşünülebilir

Çalışmada, 8. sınıfa devam eden ergenlerin olumlu duygular içinde olmasının, 5, 6 ve 7. sınıfa devam eden ergenlerden anlamlı düzeyde düşük olduğu belirlenmiştir. Akgündüz ve Bardakoğlu (2012) çalışmalarında öznel iyi oluşla sınıf düzeyleri açısından anlamlı farklılık olduğu 9. sınıfa giden ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin 10, 11 ve 12.sınıfa giden ergenlerden daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Bayram’ın (2018) çalışmasında 9. sınıfa devam eden ergen öğrencilerin 10. sınıfta öğrenim gören ergen öğrencilere göre öznel iyi oluşlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulguların çalışma bulgularını desteklediği söylenebilir. Çalışma bulgularından farklı olarak Çakır (2015), Kartal (2013) ve Özen (2005) öznel iyi oluşla sınıf düzeyleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını belirlemişlerdir. Yaş ve sınıf düzeyi birlikte değerlendirildiğinde, 14 yaşında ve 8.sınıf ergenlerin öznel iyi oluşlarının düşük olması ergenliğe geçişle ilgili fizyolojik ve psikolojik değişimler yanında okul ve sınav stresiyle ilişkisi olduğu düşünülebilir.

Çalışmada, 8. sınıfa devam eden ergenlerin anne ve babalarından algıladıkları psikolojik kontrolün 5, 6 ve 7. sınıfa devam eden ergenlerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulguyla uyumlu olarak; Selçuk (2019) yaptığı çalışmasında 9. ve 8. sınıfa giden ergenlerin, 7. sınıfa giden ergenlerden daha fazla annelerinden psikolojik kontrol algıladıkları tespit etmiştir. Aksu (2019) çalışmasında 8. sınıfa giden öğrencilerin anne ve babadan algıladıkları psikolojik kontrolün diğer sınıflardaki öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olduğunu saptamıştır. Furman ve Buhrmester’in (1992) çalışmalarında anneler ve babalar dördüncü sınıftaki çocuklara

en sık destek sağlayanlar olarak görülmüş, 7. sınıftakilerin ise aynı cinsiyetten arkadaşlarıyla en az anne-babaları gibi destek gördüğünü, onuncu sınıf öğrencilerin ise en sık destek sağlayanlar olduğu görülmüştür. Yine yaş ve sınıf düzeyi birlikte değerlendirildiğinde, 14 yaşında ve 8.sınıf ergenlerin sınava hazırlık döneminde olmalarının ebeveynlerinin psikolojik kontrol düzeylerini artırdığı düşünülebilir.

Okul başarı algısı açısından bakıldığında, okul başarısını çok iyi olarak belirten ergenlerin öznel iyi oluşlarının okul başarısını orta/düşük olarak belirten ergenlerden daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Telef ve Ergün'ün (2013) çalışma bulgularında, kendisini akademik açıdan yeterli hisseden, lise öğrencilerinin daha mutlu olduğunu belirtilmiştir. Özen'in (2005) çalışmasında okul başarılarını çok iyi olduğunu belirten ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri okul başarılarını zayıf olarak belirten ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinden daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tuzgöl (2004) üniversiteye devam eden öğrencilerin öznel iyi oluşlarıyla ilgili yaptığı araştırmasında akademik olarak başarılı öğrencilerin, akademik olarak başarısız olan öğrencilere göre öznel iyi oluş seviyelerinin yüksek olduğunu belirlemiştir. Karakoç ve arkadaşları (2013) çalışmalarında başarı durumu artıkça ergenlerin olumlu gelecek beklentisi ve ergen yaşam doyumu, ergenin olumlu duyguları, ergenin önemli diğer kişilerle ilişkilerde doyum ve aile ilişkilerinde doyumunun da arttığını belirlemiştir. Çakır'ın (2015) çalışma sonuçlarında akademik durumunu yüksek olarak algıladığını belirten öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerinin akademik durumunu düşük olarak algılayan öğrencilere göre yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Yazar'ın (2019) çalışmasında algılanan başarı seviyeleriyle iyi oluş ve iyi oluşun tüm alt boyutları arasında farkın anlamlı düzeyde olduğu saptanmış, algılanan akademik başarı düzeyi yükseldikçe öğrencilerin iyi oluş düzeylerinin yükseldiği görülmüştür. Bu çalışma sonucunda ortaya çıkan sonuçla mevcut literatürdeki sonuçlar benzerlik göstermektedir. Akademik başarı pek çok olumlu değişkenin etkisiyle oluştuğu gibi başarılı öğrencinin kendi durumundan mutluluk ve memnuniyetinin de beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir.

Çalışmada, okul başarısını orta/düşük olarak belirten ergenlerin anne-babalarından algıladıkları psikolojik kontrolün okul başarısını çok iyi olarak belirten ergenlerden daha fazla olduğu belirlenmiştir. Öztürk (2008) aile tutumların 7-12 yaş

hiperaktif çocukların akademik başarısında etkisini incelemeyi amaçladığı çalışmada anne ve babanın çocuğuna sunduğu psikolojik özerklik boyutunun her iki cinsiyetteki öğrencilerin akademik başarılarına katkı sağladığını saptamıştır. Arcan (2006) çalışmasında anne ve babanın çocuğuna sunduğu psikolojik özerklik boyutunun kız ve erkek olmak üzere her iki cinsiyetteki öğrencilerin akademik başarılarına katkı sağladığını ifade etmiştir. Bu durum psikolojik kontrol bazında düşünüldüğünde, psikolojik kontrolün de akademik başarıya olumsuz yönde etki edeceği düşünülebilir.

Çalışmada, ergenlerin öznel iyi oluş düzeyinin annenin çalışma durumu ve baba mesleğinden anlamlı düzeyde etkilenmediği belirlenmiştir. Alan yazında araştırma sonucuna ilişkin çok fazla çalışmaya rastlanmamakla birlikte, Yalçinkaya ve arkadaşları (2019) ergenlerde sosyal onay ve iyilik hallerini inceledikleri çalışmalarında anne ve baba mesleğine göre iyilik hallerinin değişmediğini saptamışlardır. Yarar (2019) çalışmasında, anne çalışma boyutuyla iyi oluş hali arasında anlamlı olan bir farklılık bulunmadığını ama çalışma durumuyla iyi oluş arasında anlamlı düzeyde bir farkın görüldüğünü ve bu farkın da babası çalışanların lehine olduğunu belirtmiştir. Ergenlerin ebeveynlerinin çalışma durumları, ailenin gelir durumunu veya ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkiliyor olabilir. Bu açıdan dikkate alındığında, anne-baba çalışma durumu veya mesleğinin tek başına ergenlerin öznel iyi oluşuna etki etmediği ve farklı değişkenlerin ortak etsinin olduğu düşünülebilir.

Çalışmada, ergenlerin ebeveyn psikolojik kontrol algısının anne çalışma durumuna göre anlamlı fark gösterdiği ve baba mesleği değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Annesi çalışan ergenlerin anneden algıladıkları psikolojik kontrolün annesi çalışmayan ergenlere göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Alan yazında Nebioğulları (2019), çalışan ve çalışmayan anneler üzerinde yaptığı araştırmasında psikolojik kontrolün annesi çalışan çocuklarda daha fazla olduğunu saptamıştır. Özyürek ve arkadaşlarının (2020) çalışmalarında, çalışmayan ebeveynlerin çalışanlara göre aşırı hoşgörülü tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Bu bulgular, araştırma bulgusuyla benzerdir. Ebeveynlerin çocukları üzerindeki kontrol düzeylerini etkileyen yaş ve öğrenim durumu gibi farklı

değişkenlerin olabileceği, bu durumun meslekten çok gelir düzeyiyle veya çocuk sayısı ile da ilişkili olduğu, mesleğin tek başına etkili bir değişken olmadığı düşünülebilir.

Çalışmada, ebeveynleri bir arada ve tam aileye sahip ergenlerin, ebeveynleri bir arada olmayan/tek ebeveynli ergenlere göre öznel iyi oluşlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kartal (2013) çalışmasında ebeveynlerin birliktelik durumuna göre, öğrencilerin öznel iyi olma düzeylerinde bir farkın olmadığı saptanmıştır. Alim'in (2018) çalışmasında anne-baba birliktelik durumunun iyi oluş üzerinde etkili olmadığı görülmüştür. Bedel ve Işık (2015) çalışmalarında her iki ebeveyni de olan öğrencilerin genel yaşam doyum düzeylerinin tek ebeveyni olan öğrencilerden anlamlı bir şekilde yüksek olduğunu saptamışlardır. Yarar (2019) çalışmasında ebeveyn birliktelik durumu ile iyi olma ve öznel iyi olmanın alt boyutlarından olan kararlılık, iyimser olma ve mutluluk alt boyutları arasında anlamlı düzeyde bir fark olduğu ve bu farkın ebeveyni bir arada olanların lehine olduğu belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle ebeveyni birlikte olan ergenlerin daha mutlu olduğu ifade edilmiştir. Bu çalışmaların sonuçlarından hareketle ebeveyn birlikteliğinin öznel iyi oluş düzeyinin yüksek olmasıyla ilgili etkisinde bir tutarlılık görülmediği söylenebilir. Ailede anne ve babanın kız ve erkek çocuklar için rol model olması, tam ailenin ergenin zihninde olumlu bir aile modeli oluşturması ve ekonomik olarak refah düzeyinin yüksek olması gibi nedenler mutluluk üzerine etki edebilir.

Çalışmada, ebeveyn psikolojik kontrolünün ebeveyn birlikteliği değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Büyükşahin (2009) anne ve babası boşanmış olan erkek çocukların davranışları yönlendirme tutumunu anneden daha çok algıladıklarını, anne-babası beraber olan kız çocukların ise en fazla psikolojik kontrolü annelerinden algıladıklarını, babalardan algılanan psikolojik kontrolün hem anne-babası ayrı hem de anne-babası birlikte olan kız çocuklarında erkek çocuklarından daha fazla olduğunu saptamıştır. Güler (2017) çalışmasında psikolojik kontrol algısının, aile yapısına göre farklılık göstermediğini ifade etmiştir. Candan (2006) anne-babanın birlikte yaşadığı ailelerde babaların kendi çocuklarının kabul gören ve reddeden davranışlarını algılamada en az çocukların anneleri kadar etkili olduğu; fakat anne ve babanın birlikte yaşamadığı ailelerde babaların kendi çocukları üzerindeki

genel etkisinin çokça azaldığı, bu ailelerde çocuğun hayatında annenin daha çok etkin olmaya devam ettiği görülmüştür. Buna göre, ergenlerin ebeveyn psikolojik kontrol algısının ailenin tam veya tek ebeveynli olmasından anlamlı düzeyde etkilenmediği, anne ve babanın kişisel özellikleriyle çocuklarına yönelik tutumlarıyla ilişkili olduğu söylenebilir. Araştırmada tam veya tek ebeveynli olma durumunun psikolojik kontrolle ilişkili bulunmaması, ailedeki ebeveynin diğer ebeveynin rolünü üstlendiği anlamına gelebilir.

Ergenlerin anne ve baba psikolojik kontrol puanları ile ergenlerin öznel iyi oluş puanları arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Anne ve baba psikolojik kontrolü arttıkça ergenlerin öznel iyi oluşlarının azaldığı veya anne-babaların psikolojik kontrolü azaldıkça ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin arttığı belirlenmiştir. Çelik'in (2015) anne-babadan algılanan kontrol ile ergenin iyi oluşu arasındaki ilişkide ergenin duygusal özerkliğinin ve empati yeteneğinin aracı rolünü incelediği çalışmasının bulgularına bakıldığında, anneden ve babadan ergenin algıladığı psikolojik kontrol fazlalaştıkça ergenin duygusal özerklik düzeyinin azaldığı ve iyi oluşunun bu olaydan olumsuz etkilendiği görülmüştür. Smetana ve Daddis (2002) çalışmalarında algılanan psikolojik kontrol düzeyinde artış oldukça yaşama dair ergenin düşüncelerinin olumsuzlaştığı, iyi oluş düzeyinin de azaldığını belirtmişlerdir. Cui ve arkadaşları (2014) anne ve babanın psikolojik kontrolünün agresif davranışlarla ilişkili olduğunu ve ergen uyumunu olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir. Bostan ve Duru'nun (2018) psikolojik istismar ve öznel iyi olma arasındaki ilişkiye dair çalışma bulgularına bakıldığında, bu iki değişkenin arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, psikolojik istismar düzeyinde artış meydana geldikçe öznel iyi oluş düzeyinin de azaldığı görülmüştür. Kins ve arkadaşları (2009) ebeveynin psikolojik kontrolü arttıkça bireyin iyi oluşunun azaldığını saptamıştır. Conger, Conger ve Scaramelle (1997) ebeveynlerin ve kardeşlerin psikolojik kontrolü ve ergen uyumu incelemeyi amaçladıkları çalışmada hem ebeveynler hem de kardeşler tarafından psikolojik kontrolün ergenlerin düzeltme sorunlarının artmasına ve özgüveninin azalmasına neden olduğu saptanmıştır.

Pulat (2011) çalışmasında anne-babadan algılanan psikolojik kontrol arttıkça depresyon sürekli kaygı ve öfke gelişiminin arttığını ifade etmiştir. Shek (2007) Hong

Kong'daki Çinli ergenlerde algılanan ebeveyn psikolojik kontrolü ve psikolojik iyi oluşu üzerine uzunlamasına yaptıkları çalışmada, psikolojik iyi oluşları düşük olan ergenlerin her iki ebeveyninden de yüksek düzeyde psikolojik kontrol algıladığını saptamıştır. Costa ve arkadaşları (2016) ebeveyn psikolojik kontrolünün ergenin hayal kırıklığı ve depresyon duyguları ile pozitif bir ilişkisi olduğunu ifade etmiştir. Nanda, Kotchick ve Grover (2012) 8-11 yaş arası çocukla çalıştığı araştırmalarında, ebeveyn psikolojik kontrolü ile çocukluk kaygı belirtileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır. Kaap-Deeder ve arkadaşları (2017) beş gün boyunca 154 aileden iki çocuğu baz alarak günlük değerlendirmeler yaptıkları çalışmada algılanan özerklik desteği ve psikolojik kontrol kaynaklarının her birinin, günlük iyi oluş ve hastalıktaki değişikliklerle ilişkili olduğunu bulunmuştur. Barber (1996) çalışmasında ergenler tarafından algılanan psikolojik kontrolün, onların içselleştirilmiş sorunlarını (depresyon) ve bazı durumlarda dışsallaştırılmış sorunları (suçluluk) sürekli olarak öngördüğünü belirtmiştir. Tian ve arkadaşlarının (2019) yaptığı çalışmada ebeveyn psikolojik kontrolü ile agresif davranış arasında anlamlı bir şekilde ve pozitif yönde bir ilişkinin var olduğu belirlenmiştir.

Murray ve arkadaşları (2014) 8 ve 9. sınıflarda ebeveyn psikolojik kontrol önlemleri, ebeveyn-çocuk ilişkisinin kalitesi ve gençlerin saldırgan davranışlarına ilişkin yaptıkları çalışmalarında bir ebeveyn psikolojik kontrol uyguladığında, ergenin karşı cinsteki ebeveynle paylaştığı düşük kaliteli ilişkinin ergen saldırganlığı riskini artırdığını göstermektedir. Yani ergen annesinden psikolojik kontrol algılıyorsa ve babasıyla ilişkisi kalitesizse veya ergen babadan psikolojik kontrol algılıyor ve bu defa da anneye olan ilişkisi kalitesizse bu durum ergen saldırganlık riskini artırmaktadır. Alan yazında yer alan ve yukarıda özetlenen araştırmaların çalışma bulgularını destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, çalışmada ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlar dikkate alınarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Araştırmanın alt problemleri doğrultusunda elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Öznel iyi oluş düzeyi açısından bakıldığında;

- Şehir merkezinde yaşayan ergenlerin aile ilişkilerindeki doyumunun kırsal kesimde yaşayan ergenlere göre, kırsal kesimde yaşayan ergenlerin ise önemli diğerleriyle ilişkilerindeki doyumunun şehir merkezinde yaşayan ergenlere göre daha yüksektir.
- Ergenlerin öznel iyi oluşları cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
- 14 ve üzeri yaştaki ergenlerin, olumlu duygular içerisinde olması daha küçük yaştakilere oranla düşük düzeydedir.
- Ergenlerin öznel iyi oluşları kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir
- 8. sınıfa devam eden ergenlerin olumlu duygular içinde olması daha alt sınıftakilerden anlamlı düzeyde düşüktür.
- Okul başarısını çok iyi olarak belirten ergenlerin öznel iyi oluşları okul başarısını orta/düşük olarak belirten ergenlerden daha yüksektir.
- Ergenlerin öznel iyi oluşları annenin çalışma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
- Ergenlerin öznel iyi oluşları baba mesleği değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
- Ebeveynleri bir arada ve tam aileye sahip ergenlerin, ebeveynleri bir arada olmayan/tek ebeveynli ergenlere göre öznel iyi oluşları daha yüksektir.

Ebeveyn psikolojik kontrolü açısından bakıldığında;

- Şehir merkezinde yaşayan ergenlerin annelerinden algıladıkları psikolojik kontrol kırsal kesimde yaşayan ergenlerden daha fazladır.
- Erkek ergenlerin babalarından algıladıkları psikolojik kontrol, kız ergenlerden daha fazladır.
- 14 yaş ve üzeri ergenlerin annelerinden algıladıkları psikolojik kontrol, yaşı 14'ün altındaki ergenlerden daha fazladır.
- Ergenlerin anne-babalarından algıladıkları psikolojik kontrol, kardeşi sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
- 8. sınıfa devam eden ergenlerin anne ve babalarından algıladıkları psikolojik kontrol alt sınıftaki ergenlerden daha fazladır.
- Okul başarısı orta/düşük ergenlerin anne-babalarından algıladıkları psikolojik kontrol okul başarısı çok iyi olan ergenlerden daha fazladır.
- Annesi çalışan ergenlerin annelerinden algıladıkları psikolojik kontrol annesi çalışmayan ergenlerden daha fazladır.
- Ergenlerin anne-babalarından algıladıkları psikolojik kontrol, baba mesleği değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
- Ebeveyn psikolojik kontrolü ebeveyn birlikteliği değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Öznel iyi oluş ve ebeveyn psikolojik kontrol algısı arasındaki ilişki incelendiğinde;

- Ergenlerin annelerinden algıladıkları psikolojik kontrol puanları ile öznel iyi oluş puanları arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki vardır.
- Ergenlerin babalarından algıladıkları psikolojik kontrol puanları ile öznel iyi oluş puanları arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki vardır.

Çalışmada, ergenler ve anne-babalara ait bazı değişkenlerin ergenlerin öznel iyi oluş ve ebeveyn psikolojik kontrol algıları üzerinde etkili olabileceği görülmüştür. Çalışmada kayda değer en önemli bulgunun, ergen öznel iyi oluş düzeyinin ebeveynden algılanan psikolojik kontrolle negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğuudur. Ebeveynden algılanan psikolojik kontrol arttıkça ergenlerin öznel iyi

oluşları azalmakta veya ebeveyn psikolojik kontrolü azaldıkça ergenlerin öznel iyi oluşları artmaktadır.

6.2. Öneriler

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular ve alan yazındaki bilgiler doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Çalışmadaki verilerin aile-çocuk ilişkisini dikkate alan konular olduğu düşünüldüğünde çocuk ve ailelere; aile eğitimi seminerleri ve olumlu ve destekleyici ebeveynlik davranışlarını etkinleştirmeye yönelik eğitimler düzenlenebilir. Aile destek programları çocuk gelişimi konusunda aileyi yönlendirerek, ailelerin gereksinimlerini belirleyip ailenin işlevini tam anlamıyla yerine getirmesini sağlayarak, çocukların her gelişim alanında tam bir iyilik halinde olmasını sağlaması açısından oldukça önemlidir. Ebeveynler bu süreçte, çocuklarına yardımcı olma ve eğitici nitelikte davranışlar bulunma konusunda bir rehber ihtiyacı duyabilirler. Bu gereksinimin karşılanması için eğitimlerde çocuk gelişimciler bulundurulabilir.
- Ergenlik dönemi, bireyin ilgi ve anlayışa çok ihtiyaç duyduğu bir dönemdir. Dolayısıyla ebeveynler bu dönemde ergene anlayışla yaklaşmalı, olabildiğince çocuklarının yanında olduklarını hissettirmelidirler. Aksi takdirde ergenlik dönemi riskli davranışların da yoğun olduğu bir dönemdir ailede oluşturulacak etkin ve sıcak ilişkilerle ergenin riskli davranışlar sergilemesinin önüne geçilmelidir.
- Okullarda psikolojik ve gelişimsel destek sunan meslek elemanları, ergenlerin öznel iyi oluşlarını yükseltilmesine yönelik çalışmalar yürütebilirler. Özellikle sosyal etkinliklerle olumlu arkadaşlık ilişkilerinin artırılmasına yönelik çalışmaların öznel iyi oluş düzeyini olumlu yönde etkileyebilir.
- Okullarda öğrencilerin olumlu duygularını artırmak ve onların psikolojik ihtiyaçlarını doyurabilecek fırsatlar sunabilmeleri için öğretmen, okul yöneticileri ve aileler iş birliği içerisinde olmaları önerilebilir.
- Öznel iyi oluş açısından sosyoekonomik eşitsizliklerin olduğu kesimler belirlenerek çeşitli iyileştirmeler yapılabilir. Kütüphaneler, parklar, toplumsal

mekanlar, gençlik merkezleri ve sağlık merkezleri gibi kurumlar aracılığıyla tüm bireylere ulaşilabilir, eşit eğitim için eşit fırsat politikası izlenebilir.

- Spor olumlu bir şekilde ortaöğretim kurumuna devam eden öğrencilerin öznel iyi oluşlarına önemli derecede etki etmektedir. Dolayısıyla çalışmanın gerçekteşiği bölgede öğrencilerin enerjileri atabilecekleri aktif bir şekilde kullanabilecekleri spor merkezleri yapılabilir.
- Araştırmada anne-baba tutumları, ebeveynlerin yaşı ve ebeveynlerin eğitim düzeyi gibi değişkenler araştırma sürecine dahil edilmemiştir. Bu değişkenler de yapılması düşünölen benzer konulu çalışmalarda göz önünde bulundurulabilir.
- Değişkenler arasındaki ilişkilerin farklı yaş gruplarında ne gibi sonuçlandığı hakkında bilgi edinmek amacıyla yaş aralığı genişletilerek değişkenler arası ilişkiler tekrar incelenebilir.
- Bu araştırmada ortaöğretim kurumuna devam eden öğrencilerle çalışılmıştır. Yapılacak başka çalışmalarda ebeveyn psikolojik kontrolü ve öznel iyi oluş arasındaki ilişki farklı yaş gruplarında incelenebilir.
- Verilen aile eğitimlerin ve yapılan projelerin anne-babaların psikolojik kontrolü ve ergenin öznel iyi oluşu üzerindeki etkisinin zaman içinde izlenmesi amacıyla deneysel çalışmalar yapılabilir.

7. KAYNAKLAR

- Adolescence, P. I., Arousal, M. ve Regulation, A. (2006). The study of developmental psychopathology in adolescence: integrating affective neuroscience with the study of context. *Developmental Psychopathology*, 710-741.
- Ahioğlu-Lindberg, E. N. (2011). Piaget ve ergenlikte bilişsel gelişim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (1), 1-10.
- Akgündüz, Y. ve Bardakoğlu, Ö. (2012). Subjective well-being levels of vocational high school students. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 1 (2), 101-106.
- Akın, H. B. ve Şentürk, E. (2012). Bireylerin mutluluk düzeylerinin ordinal lojistik regresyon analizi ile incelenmesi-analysing levels of happiness of individuals with ordinal logistic analysis. *Öneri Dergisi*, 10 (37), 183-193.
- Aksu, G. (2019). 12-15 Yaş Arası Ergenlerin Zorbalık Davranışı ile Ebeveynlerden Algıladıkları Psikolojik Kontrol Arasındaki İlişkide Olumsuz Otomatik Düşüncelerin Aracı Rolünün İncelenmesi. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Z. Deniz AKTAN).
- Aksoy, A., Güngör Aytar, A., ve Kaytez, N. (2017). Üniversite öğrencilerinin mutluluk ve alçakgönüllülük düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25 (3), 1119-1132.
- Akün, E., Durak Batgün, A., Devrimci Özgüven, H. ve Baskak, B. (2018). Pozitif belirtiler ve çocuklukta algılanan ebeveyn kabul-reddi: Sosyoekonomik düzey ve cinsiyetin düzenleyici rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 29 (2), 109-115.
- Akyüz, H., Yaşartürk, F., Aydın, İ., Zorba, E. ve Türkmen, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin yaşam kalitesi ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 3 (Special Issue 2), 253-262.
- Al, S. (2018). Çocuk ve Ergenlerde Otomatik Düşüncelerin ve Saldırganlığın Ebeveynlerin Psikolojik Kontrol Düzeyleriyle İlişkisi. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mahir YEŞİLDAL).
- Alikaşifoğlu, M. (2008). Ergenlerde davranışsal sorunlar. *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Adölesan sağlığı II. Sempozyum dizisi*. 63, 55-59
- Alikaşifoğlu, M. ve Ercan, O. (2009). Ergenlerde riskli davranışlar. *Turkish Pediatrics Archive/Turk Pediatri Arsivi*, 44(1), 55-59.
- Alim, E. (2018). Ergenlerde Mükemmeliyetçilik, Öznel İyi Oluş ve Depresyon Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. FSMVÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Arkun TATAR).
- Aluş, Y. ve Selçukkaya, S. (2015). Türk ailesinde mutluluk algısı ve değerleri. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD)*, 1 (2), 151-175.
- Arcan, K. (2006). Özel Okullara Giden Lise Düzeyindeki Ergenlerin, Akademik Başarıları ile Algıladıkları Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. Mücella ULUĞ).
- Argyle, M. (2013). *The Psychology of Happiness*. Routledge.
- Arı, R. (2005). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel.

- Avcı, M. (2006). Ergenlikte toplumsal uyum sorunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1), 39-63.
- Ayoğlu, Z. (2012). OKB'ye İlişkin Gelişimsel Bir Model: Yetişkin Bağlanma Biçimleri, Ebeveyn Denetim Algılanan Psikolojik Kontrol Düzeyi ve Mükemmeliyetçilik Eğilimlerinin Obsesif Yorumlar ve Belirtilerle Bağlantısının İncelenmesi. H.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sait ULUÇ).
- Aypay, A. ve Eryılmaz, A. (2011). Ergen öznel iyi oluşu ile kimlik statüsü ilişkisinin incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (16), 167-179.
- Bahadır, A. (2002). Ergenlik dönemi kişilik gelişiminde temel kavramlar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8, 57-65.
- Bakırcıoğlu, R. (2010). *Çocuk ve Ergende Ruh Sağlığı*. Ankara: Anı.
- Bal, P. N. ve Gülcan, A. (2014). Genç yetişkinlerde iyimserliğin mutluluk ve yaşam doyumu üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2 (1), 41-52.
- Barber, B. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development*, 67 (6), 3296-3319.
- Barber, B. K., & Harmon, E. L. (2002). Violating the self: Parental psychological control of children and adolescents. In B. K. Barber (Ed.), *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents* (pp.15-52). Washington, DC: *American Psychological Association*.
- Bartan, M. ve Tezel Şahin, F. (2012). Ebeveyn-çocuk ilişkisi envanterinin 60-72 aylık çocukların anne ve babalarına uyarlanması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (34).
- Baş, A. (2019). Ergenlerin Sahip Oldukları Değerler, Öznel İyi Oluşları ve Sosyal Kaygıları Arasındaki Yordayıcı İlişki. S.Z.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Tez Danışmanı Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ).
- Bayram, E. (2018). Ergenlerin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ile Kişilerarası İlişki Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. A.İ.B.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bolu, (Danışman: Prof. Dr. Zeynep DENİZ YÖNDEM).
- Bedel, A. ve Işık, E. (2015). Tek ebeveyni olan ve iki ebeveyni olan öğrencilerin kişiler arası problem çözme ve yaşam doyumu düzeylerinin karşılaştırılması. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 8 (1), 70-85.
- Blanchflower, D. G. ve Oswald, A. J. (2004). Well-being over time in Britain and the USA. *Journal of Public Economics*, 88 (7-8), 1359-1386.
- Bostan, B. C. ve Duru, E. (2018). Ergenlerde algılanan psikolojik istismar ile öznel iyi oluş ilişkisinde psikolojik sağlamlık ve sosyal bağlılığın rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-20.
- Bozkurt, E. ve Sönmez, H. İ. (2016). İmam hatip ortaokulu öğrencilerinin ergen öznel iyi oluşlarının kişisel ve sosyal özelliklerine göre incelenmesi. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (7), 231-248.
- Bronson, P. ve Merryman, A. (2010). *Eyvah Çocuğum Büyüyor*. Çeviren: Kaya, H., İstanbul: Profil.
- Büyükdüvenci, S. (1993). Aristoteles'te mutluluk kavramı. *Felsefe Dünyası*, 9, 41-45.
- Büyükgebiz, A. (2009a). *Oğlum Artık Ergen*. İstanbul:47 Numara.
- Büyükgebiz, A. (2009b). *Kızım Artık Ergen*. İstanbul:47 Numara.
- Büyüksahin, G. (2009). Boşanmış ve Boşanmamış (Tam) Ailelerden Gelen 11-13 Yaş Arası Çocukların Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimlerinin Sosyal Uyum Düzeyleri ile

- İlişkisi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. Nermin ÇELEN).
- Can, R., Türkyılmaz, M. ve Karadeniz, A. (2010). Ergenlik dönemi öğrencilerinin okuma alışkanlıkları. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 11(3):1-21.
- Canbay, H. (2010). Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ile Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Prof. Dr. Rengin KARACA).
- Candan, G. (2006). 8-11 Yaşındaki Parçalanmış ve Tam Aile Çocuklarının Anne-Babalarının Kabul ve Reddetme Davranışını Algılayışı. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. Mücella ULUĞ).
- Cenkseven, F. ve Akbaş, T. (2007). Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (27), 43-65.
- Cerik, S. (2002). Ailelerin gençlere karşı tutumları ve gençlerin ailelerinin tutumlarını algılayışlarına yönelik üniversite gençliği üzerinde bir araştırma. *Ege Academic Review*, 2 (1), 21-24.
- Cloutier, R. (1982). *Ergenlik Psikolojisinde Kuramlar*. Çev. Bekir Onur. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 27(2),875-904.
- Conger, K. J., Conger, R. D. ve Scaramella, L. V. (1997). Parents, siblings, psychological control, and adolescent adjustment. *Journal of Adolescent Research*, 12 (1), 113-138.
- Costa, S., Cuzzocrea, F., Gugliandolo, M. C. ve Larcan, R. (2016). Associations between parental psychological control and autonomy support, and psychological outcomes in adolescents: The mediating role of need satisfaction and need frustration. *Child Indicators Research*, 9 (4), 1059-1076.
- Cui, L., Morris, A. S., Criss, M. M., Houlberg, B. J. ve Silk, J. S. (2014). Parental psychological control and adolescent adjustment: The role of adolescent emotion regulation. *Parenting: Science and Practice*, 14, 47-67.
- Çakıcı, S. (2006). Alt ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile İşlevlerinin, Anne-Çocuk İlişkilerinin ve Aile İşlevlerinin Anne-Çocuk İlişkilerine Etkisinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN).
- Çakır, G. (2015). Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Prof. Dr. Ferda AYSAN).
- Çankaya, Z. C. ve Meydan, B. (2018). Ergenlik döneminde mutluluk ve umut. *Electronic Journal of Social Sciences*, 17(65):207-222.
- Çelik Özden, C. (2014). Ebeveyn Kontrol Davranışlarının Ergenlerin Öz Düzenleme Becerileri ve Duygusal Sorunları Üzerine Etkisi, AMÜ, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Aydın, (Danışman: Prof. Dr. Çiğdem DEREBOY).
- Çelik, E. G. (2015). Algılanan Ebeveyn Kontrolü ile Ergen İyi Oluşu Arasındaki İlişkide Duygusal Özerklik ve Empatinin Aracı Rolü. A.Ü., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Seher Aydemir SEVİM).
- Çiftci, Z. ve Gülaçtı, F. (2018). Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ve flört kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 1282-1309.
- Çok, F. (1994). Gelişim psikolojisi: Ergenlik ve yetişkinlik. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 27 (2), 905-935.

- Dereli, E. ve Dereli, B. M. (2017). Ebeveyn-çocuk ilişkisinin okul öncesi dönem çocukların psikososyal gelişimlerini yordaması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 227-258.
- Derin, S. (2013). Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Öznel İyi Oluş. H.Ü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Doç Dr. Filiz BİLGE).
- Derman, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, *Adölesan sağlığı II. Sempozyum dizisi*. 63, 19-21.
- Diener, E., Diener, M. ve Diener, C. (2009). Factors predicting the subjective well-being of nations. In *Culture and Well-being* (pp. 43-70). Springer, Dordrecht.
- Diener, E., Lucas, R. E. ve Oishi, S. (2018). Advances and open questions in the science of subjective well-being. *Collabra. Psychology*, 4(1),15-115.
- Diener, E., Pressman, S. D., Hunter, J. ve Delgado-Gill, D. (2017). If, why, and when subjective well-being influences health, and future needed research. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 9 (2), 133-167.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. ve Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125 (2):276-302.
- Diñç, B. (2010). Ergenlik Döneminde Beden İmgesinin Gelişimi Üzerine Aile, Akran ve Televizyonun Etkilerinin İncelenmesi. G.Ü., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Fatma ALİSİNANOĞLU).
- Diñçel, E. (2006). Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler. A.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Nesrin HİSLİ ŞAHİN).
- Dost, M. T. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (22), 132-143.
- Dost, M. T. (2010). Güney Afrika ve Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin bazı değişkenlere göre öznel iyi oluş ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(158).
- Durak Batıgün, A. ve Say, G. (2015). Ebeveyn-ergen ilişki niteliği ölçeği'nin üniversite öğrencileri için psikometrik özellikleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 18(2).
- Dursun, A. (2015). Anne Babası Boşanmış Ergenlerin Öznel İyi Oluşunu Arttırma Programının Etkililiğinin İncelenmesi. E.O.Ü., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, (Danışman: Doç. Dr. Ali ERYILMAZ).
- Durualp, E. (2014). Ergenlerin sosyal duygusal öğrenme becerilerinin cinsiyet ve sınıfa göre incelenmesi. *International Journal of Social Science*, Number: 26, 13-25
- Erbil, Ö. G. D. N., Divan, Ö. G. D. Z. ve Önder, Ö. G. D. P. (2006). Ergenlerin benlik saygısına ailelerinin tutum ve davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 10 (10), 7-16.
- Eryılmaz, A. (2010a). Aile yapısı ergeni mutlu eder mi? *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22 (22), 21-30.
- Eryılmaz, A. (2010b). Ergenlerde öznel iyi oluşu artırma stratejilerini kullanma ile akademik motivasyon arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri*, 13 (2), 77-84.
- Eryılmaz, A. (2011a). Ergen öznel iyi oluşunun, öznel iyi oluşu artırma stratejilerini kullanma ile yaşam amaçlarını belirleme açısından incelenmesi. *Düşünen Adam: Journal of Psychiatry & Neurological Sciences*, 24 (1):209-215.
- Eryılmaz, A. (2011b). The relationship between adolescents' subjective well-being and positive expectations towards future. *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 24, 209-215.

- Eryılmaz, A. ve Atak, H. (2011). Ergen öznel iyi oluşunun, öz saygı ve iyimserlik eğilimi ile ilişkisinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (37), 170-181.
- Eryılmaz, A. (2009). Ergen öznel iyi oluş ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (4), 975-989.
- Eryılmaz, A. ve Öğülmüş, S. (2010). Ergenlikte öznel iyi oluş ve beş faktörlü kişilik modeli. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 11 (3):189-203
- Fromm, E. (1995). *Erdem ve Mutluluk*. Çeviren: Yörükkan, A., Ankara, Türkiye İş Bankası.
- Furman, W. ve Buhrmester, D. (1992). Age and sex differences in perceptions of networks of personal relationships. *Child development*, 63 (1), 103-115.
- Genç Muluk, E. (2004). Alt ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile Yapıları ve Anne Çocuk İlişkisinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Yrd. Doç. Fatma TEZEL ŞAHİN).
- Goleman, D. (2016). *Emotional Intelligence (Why it can matter more than IQ)*. *Duygusal Zekâ Neden IQ'dan Daha Önemlidir?* 45. Baskı, Çeviren: Seçkin Yüksel, B., İstanbul: Varlık.
- Gordon, T. (2010). *Etkili Anne Baba Eğitim Uygulamaları*. 2. Baskı, Çeviren: Vardar, H., İstanbul: Profil.
- Gök, E. (2019). Öznel İyi Oluşun Yordanmasında Psikolojik İhtiyaçların Karşılanması, Aile Aidiliyeti ve Ebeveyn Algısı Rolünün İncelenmesi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale, (Danışman: Prof. Dr. Ercan KOCAYÖRÜK).
- Grolnick, W. S. (2002). The psychology of parental control: How well-meant parenting backfires. *Psychology Press*.
- Gül, S. K. ve Güneş, İ. D. (2009). Ergenlik dönemi sorunları ve şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1):80-101.
- Güler, E (2017). Algılanan Ebeveyn Psikolojik Kontrolünün Çocukların Otomatik Düşünceleri Üzerindeki Etkisi. Ü.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. Aslıhan DÖNMEZ).
- Gündoğdu, R. ve Yavuzer, Y. (2012). Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öznel iyi oluş ve psikolojik ihtiyaçlarının demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (23), 115-131.
- Haybron, D. (2007). Life satisfaction, ethical reflection, and the science of happiness. *Journal of Happiness Studies*, 8 (1), 99-138.
- İnternet: <http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 09.01.2019).
- Kaap-Deeder, J., Vansteenkiste, M., Soenens, B. ve Mabbe, E. (2017). Children's daily well-being: The role of mothers', teachers', and siblings' autonomy support and psychological control. *Developmental psychology*, 53 (2), 237-251.
- Kalyencioğlu, D. ve Kutlu, Y. (2010). Ergenlerin aile işlevi algılarına göre uyum düzeyleri. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 18 (2), 56-62.
- Kangal, A. (2013). Mutluluk üzerine kavramsal bir değerlendirme ve Türk hane halkı için bazı sonuçlar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (44), 214-233.
- Kara, B., Hatun, Ş., Aydoğan, M., Babaoğlu, K. ve Gökalp, A. S. (2003). Kocaeli ilindeki lise öğrencilerinde sağlık açısından riskli davranışların değerlendirilmesi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 46 (1), 30-7.
- Karabekiroğlu, K. (2014). *Ergenin Ruhsal Gelişimi "Gençlik Başımında Duman"*. Ankara: Say.
- Karakoç, A., Bingöl, F. ve Karaca, S. (2013). Lise öğrencilerinde ergen öznel iyi oluş ile olumlu gelecek beklentisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, 6 (3), 43-50.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel yayın Dağıtım.

- Kartal, M. A. (2013). Ortaöğretim Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Öznel İyi Oluş ve İletişim Beceri Düzeyleri. Ondokuzmayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, (Danışman: Doç. Dr. Seher BALCI ÇELİK).
- Kavi, P. (2019). Orta ve Geç Çocukluk Dönemindeki Çocukların Bağlanma Düzeyleri ile Olumlu Sosyal Arkadaşlık ve Psikolojik Kontrol Düzeylerinin İncelenmesi. Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zeliha GÜLDEN BİLAL).
- Kaya, H., Bodur, G. ve Yalnız, N. (2014). The relationship between high school students' attitudes toward future and subjective well-being. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 3869-3873.
- Keng, H. Ah ve Hooi, S. Wang (1995). "Assessing quality of life in singapore: An exploratory study", *Social Indicators Research*, 35 (1), 71-91.
- Kılıçaslan, A. (2001). Aile Fonksiyonlarının ve Algılanan Farklılaşmış Anne-Baba Yaklaşımının Kardeş İlişkileri Üzerindeki Etkisi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. Haluk YAVUZER).
- Kındap Tepe, Y., Deliser, B., Kuzan, G. ve İslamoğlu, R. (2018). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin ana-babadan algıladığı psikolojik kontrolün kendini belirleme düzeyi ve sosyal girişkenlikle ilişkisi. *Asia Minor Studies*, 6 (AGP Sempozyum Özel Sayısı1), 294-312.
- Kins, E., Beyers, W., Soenens, B. ve Vansteenkiste, M. (2009). Patterns of home leaving and subjective well-being in emerging adulthood: The role of motivational processes and parental autonomy support. *Developmental psychology*, 45(5), 1416-1429.
- Kocayörük, E. (2016). Ergen gelişiminde aile işlevleri ve baba katılımı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(33):37-45.
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (17), 231-238.
- Korkın, Ö. (2019). Ergenlerin Ailelerinden Algıladıkları Psikolojik Kontrol Öz Düzenleme Beceriler ve Akademik Motivasyonları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. OMÜ, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, (Danışman: Prof. Dr. Ercan KOCAYÖRÜK).
- Kumru, A., Carlo, G. ve Edwards, C. P. (2004). Olumlu sosyal davranışların ilişkisel, kültürel, bilişsel ve duyuşsal bazı değişkenlerle ilişkisi [Relational, cultural, cognitive, and affective predictors of prosocial behaviors] *Türk Psikoloji Dergisi*, 19 (54), 109-125.
- Kurt, D., Sayıl, M. ve Tepe, Y. K. (2013). Ana babanın psikolojik kontrolü ile gencin yalnızlığı arasındaki ilişkide kişilerarası güven inancı ve bağlanmanın rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 28(71), 105-116.
- Luyckx, K., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Goossens, L. ve Berzonsky, M. D. (2007). Parental psychological control and dimensions of identity formation in emerging adulthood. *Journal of Family Psychology*, 21 (3):546-550.
- Mamirova, C. ve Yılmaz, H. (2019). "İtaatkarlar daha mı mutlu? "Pozitif psikoloji perspektifinden boyun eğicilik", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (Ek Sayı 1), 1153-1169.
- Mangels, D. (2009). The science of happiness. *Berkeley Scientific Journal*, 12 (2), 1-5.
- Mostafa, T., Gambaro, L. ve Joshi, H. (2018). The impact of complex family structure on child well-being: Evidence from siblings. *Journal of Marriage and Family*, 80 (4), 902-918.

- Murray, K. W., Dwyer, K. M., Rubin, K. H., Knighton-Wisor, S. ve Booth-LaForce, C. (2014). Parent-child relationships, parental psychological control, and aggression: Maternal and paternal relationships. *Journal of Youth and Adolescence*, 43 (8), 1361-1373.
- Myers, D. G. ve Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science*, 6 (1), 10-19.
- Nanda, M. M., Kotchick, B. A. ve Grover, R. L. (2012). Parental psychological control and childhood anxiety: The mediating role of perceived lack of control. *Journal of Child and Family Studies*, 21 (4), 637-645.
- Nebiogulları, B. (2019). Çalışan/Çalışmayan Annelerin Ebeveynlik Özyeterlilik Algıları ile 11-13 Yaş Çocuklarının Algıladığı Anne Tutumu ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. H. Nermin ÇELEN).
- Nelson, D. A. ve Crick, N. R. (2002). Parental psychological control: Implications for childhood physical and relational aggression. *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents*, 16 (1), 161-189.
- Neuman, W. L. (2013). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Yayın Odası.
- Oktan, V. (2012). Beden imajı ve reddedilme duyarlılığının öznel iyi oluşu yordama gücü. *Journal of Educational Sciences & Practices*, 11 (22), 119-134.
- Ormel, J., Lindenberg, S., Steverink, N. ve Verbrugge, L. M. (1999). Subjective well-being and social production functions. *Social Indicators Research*, 46(1), 61-90.
- Orvin, G. H. (1995). *Ergenlik Çağındaki Çocuğunuzu Anlamanın Yolları*. Çeviren: Güran, A., Ankara: HYB.
- Özen, Ö. (2005). Ergenlerin Öznel İyi Oluş Düzeyleri. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Filiz BİLGE).
- Öztürk, Ö. (2008). Hiperaktif Çocukların (7-12 Yaş) Sorunlarının Çözülmesinde ve Akademik Başarısında Aile Tutumlarının Etkisinin Araştırılması. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bayhan ÜGE).
- Özyürek, A. (2004). Kırsal Bölge ve Şehir Merkezinde Yaşayan 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN).
- Özyürek, A., Aydın, A., Şirin, Ş., Turan, R., ve İrken, F. (2020). Okul öncesi çocuğa sahip Türkiye'de ve yurtdışında yaşayan Türk ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması. *TURAN: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 12(45), 215-222.
- Özyürek, A. ve Özkan, İ. (2015). Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 3 (Special Issue 3), 73-88.
- Parlaz, E. A., Tekgül, N., Karademirci, E. ve Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3 (2), 10-16.
- Piaget, J. (1972). Intellectual Evolution From Adolescence To Adulthood. *Human Development*, 15 (1), 1-12.
- Pulat, N. (2011). Ebeveynlerin Uyguladığı Psikolojik Kontrolün Ergenlerin Depresyon, Kaygı ve Öfke Belirtileri Üzerindeki Etkisi: Mükemmeliyetçiliğin Aracı Rolü. HÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Prof. Dr. Ferhunde ÖKTEM).
- Ryff, C. D. ve Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal Of Personality and Social Psychology*, 69 (4), 719-727.
- Santrock, J. W. (2014). *Adolescence*. Çeviren: Siyez D.M, Ankara: Nobel Akademik.

- Saraç, H., İpek, A. ve Çavuş, F. (2018). Üniversite öğrencilerinin yaşam anlamı düzeylerinin farklı değişkenler bağlamında incelenmesi. *Academic Review of Humanities and Social Sciences*, 1 (1), 50-61
- Sayıl, A., Kındap, Y., Bayar, Y., Bayraktar, F., Kurt, D., Tığrak, A. ve Yaban E. H. (2012). *Ergenlik Döneminde Ebeveynlik ve Ergenin Psikososyal Uyumu*. Ankara: Hacettepe.
- Sayıl, M. ve Kındap, Y. (2010). Ergenin anne-babadan algıladığı psikolojik kontrol: Psikolojik kontrol ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 62-71.
- Selçuk, Ş. (2019). Psikolojik ve Davranışsal Kontrolün Ergenin Davranış Problemleri ile İlişkisi: Ergenin Ebeveyn Kontrolüne İlişkin Değerlendirmelerinin Aracı Rolü. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Zehra UÇANOK ve Prof. Dr. Melike SAYIL).
- Sezer, F. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin öznel iyi oluş durumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(192), 74-85.
- Shek, D. T. L. (2007). A longitudinal study of perceived differences in parental control and parent-child relational qualities in Chinese adolescents in Hong Kong. *Journal of Adolescent Research*, 22 (2), 156-188.
- Siyez, D. M. ve Aysan, F. (2007). Ergenlerde görülen problem davranışların psiko-sosyal risk faktörleri ve koruyucu faktörler açısından yordanması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 145-171.
- Siyez, D. M. (2010). Ergenlerde Problem Davranışlar. 2. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Smetana, J. G. ve Daddis, C. (2002). Domain-specific antecedents of parental psychological control and monitoring: The role of parenting beliefs and practices. *Child Development*, 73, 563-580.
- Soenens, B. ve Vansteenkiste, M. (2010). A theoretical upgrade of the concept of parental psychological control: Proposing new insights on the basis of self-determination theory. *Developmental Review*, 30 (1), 74-99.
- Steinberg, L. (2005). Cognitive and Affective Development İn Adolescence. *Trends İn Cognitive Sciences*, 9 (2), 69-74.
- Suchman, N. E., Rounsaville, B., DeCoste, C. ve Luthar, S. (2007). Parental control, parental warmth, and psychosocial adjustment in a sample of substance-abusing mothers and their school-aged and adolescent children. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 32 (1), 1-10.
- Şahin, G. N. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Kendini Açma, Öznel İyi Oluş ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin Karşılaştırılması, DEÜ, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Şüheda ÖZBEN).
- Şengönül, T. (2013). Sosyal sınıfın boyutları olarak gelirin, eğitimin ve mesleğin ailelerdeki sosyalleştirme-eğitim süreçlerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 38(167), 129-143.
- Şimşek, H. B. (2009). Ankara'nın farklı sosyo-ekonomik bölgelerinde yaşayan aile bireylerinin aile ilişkilerini algılama durumları. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 8-26.
- Telef, B. B. ve Ergün, E. (2013). Lise öğrencilerinin öznel iyi oluşlarının yordayıcısı olarak öz-yeterlik. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 6 (3), 423-433.
- Tepe, Y. K. ve Sayıl, M. (2012). Ebeveyn kontrolü ve ergenin sosyal işlevselliği arasındaki bağlantıda ilişkisel saldırganlığın aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 27 (70), 119-132.
- Tesch-Römer, C., Motel-Klingebiel, A. ve Tomasik, M. J. (2008). Gender differences in subjective well-being: Comparing societies with respect to gender equality. *Social Indicators Research*, 85 (2), 329-349.

- Tığrak, A. (2017). Anneden Algılanan Kontrolün Ergenin Psikososyal İşlevselliği ile İlişkisinde Tepkiselliğin ve Evlatlık İnancının Rolü. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Fatma Melike SAYIL).
- Tian, Y., Yu, C., Lin, S., Lu, J., Liu, Y. ve Zhang, W. (2019). Parental psychological control and adolescent aggressive behavior: Deviant peer affiliation as a mediator and school connectedness as a moderator. *Frontiers in psychology*, 10, 358, 1-7.
- Tiliouine, H., Cummins, A. R. ve Davern, M. (2006). "Measuring well-being in developing countries: The case of Algeria", *Social Indicators Research*, 75 (1), 1–30.
- Tonga, Z. ve Halisdemir, D. (2017). Ergen öznel iyi oluşu ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Social And Humanities Sciences Research*, 4 (12), 1214-1221.
- Tuzgöl Dost, M. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Olma Düzeyleri., Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Nilüfer VOLTAN ACAR).
- Tümkeya, S., Çelik, M. ve Aybek, B. (2013). Ergenlerin kişilerarası ilişkilerini etkileyen sosyal yaşantı değişkenlerinin incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 163-178.
- Türk, E. (2019). İç göç deneyimi, yerleşim yeri, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından algılanan anababalık. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 52 (3), 713-736.
- Tynkkynen, L., Vuori, J. ve Salmela-Aro, K. (2012). The role of psychological control, socioeconomic status and academic achievement in parents' educational aspirations for their adolescent children. *European Journal of Developmental Psychology*, 9 (6), 695-710.
- Ural, O., Güven, G., Efe-Azkeskin, K., Sezer, T., Yılmaz, E., Akşin, E. ve Bayındır, D. (2015). Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin kabul-red düzeyleri ile sosyal davranış denetimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, (14), 456-47.
- Uzamaz, U. F. (2000). Ergenlerde sosyal beceriler ve değerlendirme yöntemleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(6), 49-58.
- Wang, P. ve VanderWeele, T. J. (2011). Empirical research on factors related to the subjective well-being of Chinese urban residents. *Social indicators research*, 101 (3), 447-459.
- Yalçinkaya, M., Taner, M. ve Demirci, E. (2019). Ergenlerde sosyal onay ve iyilik hallerinin incelenmesi. *Folklor/Edebiyat*, 25 (97), 716-729.
- Yarar, Y. (2019). Lise Öğrencilerinin İyi Oluş Düzeyleri ile Siber Zorbalık Siber Mağduriyetleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. Halil EKŞİ).
- Yaşar, F. (2009). İlköğretime Devam Eden Öğrencilerin, Anne-Çocuk İlişisini Kabul ve Reddedici Algılama Düzeyinin Annenin Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu Düzeyiyle İlişkisi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana, (Danışman: Danışman: Prof. Dr. Turan AKBAŞ).
- Yavuz, H. A. (2018). Ergenlerde Sigara Bağımlılığı ile Ayrılma Bireyleşme Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İAÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül YETKİN).
- Yavuz, S. ve Özmete, E. (2012). Türkiye’de genç bireyler ve ebeveynleri arasında yaşanan sorunların “aile yapısı araştırması” sonuçlarına göre değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7 (29), 9-27.
- Yavuzer, H. (1994) *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi.

- Yetim, Ü. (2001). *Toplumdan Bireye Mutluluk Resimleri*. İstanbul: Bağlam.
- Yorulmaz, A. ve Eryılmaz, A. (2006) Ergen öznel iyi oluşunun özsaygı ve iyimserlik eğilimi ile ilişkisinin incelenmesi. *Ulusal 14. Psikoloji Kongresi, Hacettepe Üniversitesi, 6-8 Eylül, Ankara*.
- Zeren, Ş. G. (2012). Ergenler Ne İster? İçinde: *Ergenlik: Büyümenin ve Değişimin Anlamı*. İstanbul: Maydanöz.
- Zuckerman, M., Li, C. ve Diener, E. F. (2017). Societal conditions and the gender difference in well-being: Testing a three-stage model. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 43 (3), 329-336.

8. EKLER

EK 1. Kişisel Bilgi Formu (Örnek Maddeler)

Sevgili Öğrenciler;

Bu araştırma ortaokul öğrencilerinin anne ve babalarından algıladıkları psikolojik kontrolün ölçülmesine ve iyi oluşlarını değerlendirmeye yöneliktir. Bu ölçekte sizden istenen, ölçekte yer alan ifadeleri dikkatle okuyarak size en uygun seçeneği işaretlemenizdir. Lütfen ölçekte yer alan ifadelerin tümünü yanıtlayınız. Vereceğiniz cevaplar yalnızca bilimsel amaçlı ve toplu olarak değerlendirilecektir. Araştırmaya sağlayacağınız katkı için şimdiden teşekkür ederim.

Aşağıdaki seçeneklerden size uygun olan sadece bir seçeneği (X) işareti ile belirleyiniz.

1. Cinsiyetiniz: 1. () Kız 2. () Erkek
2. Kaçınıcı sınıf olduğunuz:
3. Yaşınız:
4. Kardeş sayınız:
5. Anne ve babanızla birlikte/aynı evde mi yaşıyorsunuz 1. () Evet 2. () Hayır
6. Bir öğrenci olarak okul başarınızı nasıl değerlendirirsiniz?
1. () Çok iyi 2. () Orta 3. () Düşük
7. Annenizin mesleği nedir?
8. Babanızın mesleği nedir?

EK 2. Öznel İyi Oluş Ölçeği (Örnek Maddeler)

	İfadelere katılma düzeyinizi işaretleyiniz.	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	Ailem beni sever				
2	Ailem beni destekler				
3	Ailem bana saygı duyar				
4	Ailem sağlıklı				
5	İnsanlara karşı sabırlıyım				
6	İnsanlara karşı hoşgörülüyüm				
7	Genellikle neşeliyim				
8	Genellikle güler yüzlüyüm				
9	Hayatın tadını çıkartarak yaşıyorum				

EK 3. Psikolojik Kontrol Ölçeği (Örnek Maddeler)

PSIKOLOJİK KONTROL ÖLÇEĞİ ANNENİZİ DÜŞÜNEREK CEVAPLAYINIZ	Annemin özelliklerine Hiç benzemiyor	Annemin özelliklerine AZ benziyor	Annemin özelliklerine Benzerim	Annemin özelliklerine ÇOK benziyor
1. Eğer onu utandıracak bir şey yaparsam, beni görmezden gelmeye çalışır.	☐	☐	☐	☐
2. Eğer bazı şeylerde onun gibi düşünmezsem bana soğuk davranır.	☐	☐	☐	☐
3. Herhangi bir şey hakkındaki hislerimi ve düşüncelerimi değiştirmeye çalışır.	☐	☐	☐	☐
4. Ben konuşurken sözümü keser.	☐	☐	☐	☐
5. Ailedeki problemler yüzünden beni suçlar.	☐	☐	☐	☐
6. Eğer onu kızacak bir şey yaparsam, gönlünü alıncaya kadar benimle konuşmaz.	☐	☐	☐	☐
7. Ne zaman bir şey anlatmaya çalışsam konuyu değiştirir.	☐	☐	☐	☐
8. Beni eleştirirken geçmişte yaptığım hataları dile getirir.	☐	☐	☐	☐
9. Yapmamam gerektiğini düşündüğü bir şeyi yaptığımda kendimi suçlu hissettirir.	☐	☐	☐	☐

PSIKOLOJİK KONTROL ÖLÇEĞİ BABANIZI DÜŞÜNEREK CEVAPLAYINIZ	Babamın özelliklerine Hiç benzemiyor	Babamın özelliklerine AZ benziyor	Babamın özelliklerine Benzerim	Babamın özelliklerine ÇOK benziyor
1. Eğer onu utandıracak bir şey yaparsam, beni görmezden gelmeye çalışır.	☐	☐	☐	☐
2. Eğer bazı şeylerde onun gibi düşünmezsem bana soğuk davranır.	☐	☐	☐	☐
3. Herhangi bir şey hakkındaki hislerimi ve düşüncelerimi değiştirmeye çalışır.	☐	☐	☐	☐
4. Ben konuşurken sözümü keser.	☐	☐	☐	☐
5. Ailedeki problemler yüzünden beni suçlar.	☐	☐	☐	☐
6. Eğer onu kızacak bir şey yaparsam, gönlünü alıncaya kadar benimle konuşmaz.	☐	☐	☐	☐
7. Ne zaman bir şey anlatmaya çalışsam konuyu değiştirir.	☐	☐	☐	☐
8. Beni eleştirirken geçmişte yaptığım hataları dile getirir.	☐	☐	☐	☐
9. Yapmamam gerektiğini düşündüğü bir şeyi yaptığımda kendimi suçlu hissettirir.	☐	☐	☐	☐

EK 4. Öznel İyi Oluş Ölçeği Kullanım İzni

From: ARZU OZYUREK <a.ozyurek@karabuk.edu.tr>

Sent: 18 September 2018 15:28

To: erali76@hotmail.com

Subject: Ölçek kullanım izni.

Sayın Eryılmaz,

Yapacağım akademik bir çalışmada geliştirmiş olduğunuz "Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği"ni kullanmak istiyorum. Bu konuda izninizi rica ediyorum. Desteğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Doç.Dr.Arzu ÖZYÜREK

Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bl.

Demir Çelik Kampüsü/KARABÜK

ali eryılmaz <erali76@hotmail.com>
4.10.2018 Per 15:05

Merhaba,
Uygulayabilirsiniz. Onlarda ergen kapsamında; ön ve orta ergenliği yaşıyorlar. Uygulamada alfa güvenilirlik değerlerini verirsiniz daha güzel olur. Kolay gelsin.

Ali ERYILMAZ
Yıldız Teknik Üniversitesi
Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ABD, Davutpaşa/ İstanbul TÜRKİYE
Email: erali76@hotmail.com
WEB: egitimpsikologu.com

Ali ERYILMAZ
Yıldız Technical University,
Faculty of Education
Psychological Counseling and Guidance, Davutpaşa/Istanbul Turkey
Email: erali76@hotmail.com
WEB: egitimpsikologu.com

ali eryılmaz <erali76@hotmail.com>
18.09.2018 Sal 16:37
ARZU OZYUREK

EÖÖ.docx
16 KB

Merhaba,
Ölçek ektedir. Alt boyutlarla ve toplam puanla çalışma yapabilirsiniz.

Doç. Dr. Ali ERYILMAZ
Yıldız Teknik Üniversitesi
Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ABD, Davutpaşa/ İstanbul TÜRKİYE
Email: erali76@hotmail.com
WEB: egitimpsikologu.com

Assoc. Prof. Dr. Ali ERYILMAZ
Yıldız Technical University,
Faculty of Education
Psychological Counseling and Guidance, Davutpaşa/Istanbul Turkey

EK 5. Psikolojik Kontrol Ölçeği Kullanım İzni

Melike Sayıl <melike.sayil@tedu.edu.tr>
Alıcı: ben

13 Şub 2019 08:56

Ayşenur merhaba,

Ölçeğe ve bilgilerine ekte kapak fotosunu yolladığım kitapta bulabilirsiniz. Kitaba H.Ü yayınlarından ulaşabilirsiniz. Psikometrik özellikleriyle ilgili yayın da ektedir.

Başarılar Dilerim,
Melike Sayıl

UYARI: Bu e-posta ve ekleri sadece gönderilen adres sahiplerine aittir. Bu mesajın yanlışlıkla tarafınıza ulaşmış olması halinde, lütfen göndericiye derhal bilgi veriniz ve mesajı sisteminizden siliniz. TED Üniversitesi bu mesajın içeriği, ekleri ve zamanında, güvenli ve hatasız gönderimi ile ilgili olarak hukuksal hiçbir sorumluluk kabul etmez.

NOTIFICATION: The information contained in this e-mail and any files transmitted with it are intended solely for the use of the individual or entity to whom they are addressed. If you received this message in error, please immediately notify the sender and delete it from your system. TED University doesn't accept any legal responsibility for the contents, attachments, security of this message

2 Ek

Sayıll & Kındap 201...
Ergenlik...pdf

Ek 6. Etik Kurul İzni

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ 27.02.2019

TOPLANTI NO : 2019/04

Karar 16:

15/02/2019 tarihli ve 7985 sayılı Prof.Dr. Arzu ÖZYÜREK 'in dilekçe ve ekleri görüşüldü.
Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimler Fakültesi öğretim üyelerinden Prof.Dr. Arzu ÖZYÜREK'in
"Ergenlerde Özyeterlik Algısı ve Ebeveny Psikolojik Kontrolü Arasındaki İlişkinin
İncelenmesi" konulu çalışması kapsamında uygulanmak üzere ekte sunulan anket çalışmasının etik
kurallara uygunluğu oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

ASLI GİBİDİR

Prof. Dr. Zeki TEKİN
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

Ek 7. Araştırma İzni

T.C.
KARABÜK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 44653020-20-E.8061522
Konu : Ayşenur AYDIN ın Anket İzni

22/04/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi :a) Karabük Üniversitesi Rektörlüğünün 25.03.2019 tarihli ve 6722000 sayılı yazısı.
b) Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünün Komisyon Kararı.

Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ayşenur AYDIN "Ergenlerin Anne-Babalarından Algıladıkları Psikolojik Kontrol ile Öznel İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu anket çalışmasını müdürlüğümüze bağlı özel ve resmi ortaokullardaki öğrencilerine uygulamak istemektedir. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünün ilgi (b) yazısı ile uygun görülen araştırma çalışmasının, okul müdürlüklerinin sorumluluğunda eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla gönüllülük esasına göre uygulanması, uygulamalarda sadece mühürlü anket sorularının kullanılması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarımızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Mehmet Fatih VARGELOĞLU
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:
1 - İlgi (a) Yazı Sureti ve ekleri (14 sayfa)
2 - İlgi (b) Yazı Sureti (1 sayfa)

OLUR
22/04/2019

İsmail BAYATA
Vali a.
Vali Yardımcısı

9. ÖZGEÇMİŞ

Ayşenur Aydın, 1996'da Diyarbakır'da doğdu. İlköğretim ve ortaöğretim eğitimini Yozgat'ta tamamladı. Lisans eğitimini 2018 yılında Karabük Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü'nde tamamladı.

e-mail: aydn.aysenr@gmail.com